

KOLENDAR

(Vestnik)

XXXVIII.

šolske Družbe sv. Cirila in Metoda

v Ljubljani

za prestopno leto

1924.

Izdalo in založilo vodstvo.

Cena 12 Din

V Ljubljani.

Tisk „Narodne tiskarne“.

1923.

Rodoslov

našega kraljevskega doma.

Sve za krst častni
i svobodu zlatnu!
Geslo dinastije.

Nj. Veličanstvo kralj **Aleksander I.**, rojen na Cetinju dne 17. XII. (4. XII.) 1888; poročen dne 8. VI. 1922 z Njenim Veličanstvom **Marijo**, princezo rumunsko, rojeno dne 9. I. 1900.

Nj. Kralj. Visočanstvo kraljevič prestolonaslednik **Peter**, rojen dne 6. IX. 1923.

Kraljeva roditelja: Nj. V. kralj **Peter I. Veliki, Osvoboditelj in Ujeditelj**, † 16. VIII. 1921 in kneginja **Zorka**, † 4. III. 1890.

Kraljev brat: Nj. Kralj. Visočanstvo kraljevič **Gjorgje**, rojen na Cetinju dne 27. VIII. 1887.

Kraljeva sestra: Nj. Visočanstvo princeza **Jelena**, rojena na Reki dne 23. X. 1884, poročena v Petrogradu s knezom Jovanom Konstantinovičem dne 21. VIII. 1911.

Kraljev stric: Nj. Visočanstvo knez **Arsenije Karagjorgjevič**, brat Nj. V. kralja Petra, roj. dne 4. IV. 1850.

Kraljev bratranec: Nj. Visočanstvo knez **Pavle**, sin kneza Arsenija, rojen dne 15. IV. 1893.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

a) grb:

Dvoglavi beli orel v poletu na rdečem ščitu; vrh obeh glav krona kraljevine; na prsih ima orel ščit, na katerem so: srbski grb (bel križ na rdečem ščitu), hrvatski grb (25 polj, ki so menjaje se rdeča in srebrna) in slovenski grb (tri zlate šesterokrake zvezde nad belim polmesečem na modrem ščitu).

b) barve:

Državne: modra bela rdeča,
srbske: rdeča modra bela, hrvatske: rdeča bela modra,
slovenske: bela modra rdeča.

030024104

T. C. 33.56 H e

Leto 1924.

Je prestopno in ima 366 dni (med temi 65 nedelj in katoliških cerkvenih praznikov všteti leta 1911. odpravljene); začne se s torkom in konča s sredo.

Začetek leta 1924.

Občno in drž. leto se začne novega leta dan, 1. prosinca, katoliško cerkveno leto 1. adventno nedeljo 2. grudna 1923, pravoslavno cerkveno leto 1. prosinca 1924.

Godovinsko število.

Zlato število	6	Rimsko število	7
Epakta ali lunino kazalo XXIV		Nedeljska črka	FE
Solnčni krog	1	Letni vladar: Jupiter.	

Odpravljene cerkveni prazniki.

1. Svečnica (2. II.), 2. Marijino oznanjenje (25. III.), 3. velikonočni ponedeljek, 4. binkoštni ponedeljek, 5. mali šmarin (8. IX.), 6. sv. Štefan (26. XII.).

Državni prazniki.

1. **Ciril in Metod**, slovanska apostola: dne 24. vel. travna.
2. **Vidov dan**: dne 28. rožnika v spomin junakov, padlih za vero in domovino.
3. **Ujedinjenje SHS**: dne 1. grudna.
4. **Aleksandrov dan**: dne 17. grudna (rojst. dan kralja Aleksandra I.)

Znamenja luninih premen.

Mlaj ☾ Prvi krajec ☽ Ščip ☽ Zadnji krajec ☾

Solnčni in lunini mraki leta 1924.

Leta 1924. bo mrknilo solnce trikrat — dne 5. sušča, dne 31. mal. srpana in dne 30. vel. srpana — pri nas vselej nevidno.

Luna otemni dvakrat: dne 20. svečana — začetek ob 7 uri 50 min. zjutraj, konec ob 10 uri 55 min. dopoldne — in dne 14. vel. srpana popolnoma — začetek ob 6 uri 33 min. zvečer, konec ob 12 uri 8 min. ponoči.

❖ ❖ ❖ **PROSINEC * JANUAR** ❖ ❖ ❖

Srbsko: ЈАНУАР.
Hrvatsko: Siečanj.
Češko: Leden.

☞ 31 dni. ☞

Luž.-srb.: Wulki różk.
Poljsko: Styczeń.
Rusko: ЯНВАРЬ.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1	Tor. Novo leto Obr. Gsp.	Novo leto	Dragovit
2	Sred. Ime Jezusovo.	Silvester, p.	Zlatan
3	Čet. Genovefa, dev.	Malahija, pror.	Slavimir
4	Pet. Tit, škof.	70 apostolov	Dobromir
5	Sob. Telesfor, p. m.	Teopempt	Grozdana
K.: O modrih z Jutrovega. Mat. 2.			
6	Ned. Sv. trije Kralji. ☉	Bogojavljenje	Darin
7	Pon. Valentin	Zbor Ivana Krst.	Svetoslav
8	Tor. Severin, op.	Jurij	Bogoljub
9	Sred. Julijan, m.	Poljievkt	Nikosava
10	Čet. Pavel, I., pušč.	Gregor Niški	Dobroslav
11	Pet. Higin, p. m.	Teodozij	Božidar
12	Sob. Ernest	Tatijana, m.	Bodigoj
K.: 12letni Jezus v templju. Luk. 2.			
13	Ned. 1. po razgl. G. ☽	Ned. po Bogojav.	Bogomir
14	Pon. Feliks	Sava	Neda
15	Tor. Mavro, op.	Pavel Tiv.	Radoslav
16	Sred. Marcel, p. m.	Verige sv. Petra	Tmislava
17	Čet. Anton, pušč.	Anton Veliki	Ratislav
18	Pet. Sv. Petra stol v Rimu	Atanazij	Vera
19	Sob. Kanut	Makarij	Hranimir
K.: Ženitnina v Kani. Iv. 2.			
20	Ned. 2 po razgl. G.	31. po Duhovem	Živojin
21	Pon. Agna, d. m.	Maksim	Janja
22	Tor. Vincencij ☽	Timotej, ap.	Sviloj
23	Sred. Zaroka M. D.	Klemen, m.	Voljica
24	Čet. Timotej, šk.	Ksenija	Milislava
25	Pet. Izpr. Pavla	Gregor bogosl.	Kosava
26	Sob. Polikarp, šk.	Ksenofont	Vsevlav
K.: Jezus ozdravi gobavca. Mat. 8.			
27	Ned. 3. po razgl. G.	32. po Duhovem	Dušana
28	Pon. Julijan	Efrem Sirski	Dragomil
29	Tor. Fran Sal. ☾	Ignacij	Gorislava
30	Sred. Martina, dev.	Trije jerahi	Desislav
31	Čet. Peter Nol, sp.	Kir in Ivan	Divna

Dan vzraste za 1 uro 1 min.

Dan je dolg 8 ur 25 min. do 9 ur 26 min.

Beleške.

SVEČAN ★ FEBRUAR

Srbsko : Фебруар.

Luž.-srb. : Maly różk.

Hrvatsko : Veljača.

☞ 29 dni. ☞

Poljsko : Luty.

Češko : Únor.

Rusko : Февраль.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 2	Pet. Ignacij, m. Sob. Svečnica	Trifon, m. Srečanje Gsp.	Budmil Ljubomira
K.: O Gospodovi ladjici. Mat. 7.			
3 4 5 6 7 8 9	Ned. 4. po razgl. Gosp. Pon. Veronika Tor. Agata, d. m. ☉ Sred. Doroteja, d. m. Čet. Romuald, op. Pet. Ivan Mat. Sob. Apolonija, d. m.	33. po Duhovem Izidor Peluz. Agata Vukol, šk. Partenij, šk. Teodor Nikifor, m.	Bojmir Daroslav Jagoda Žalimir Malina Zvezdodrag Blagoslava
K.: O dobrem semenu. Mat. 13.			
10 11 12 13 14 15 16	Ned. 5. po razgl. Gosp. Pon. Adolf, škof Tor. Evlalija ☽ Sred. Katarina Čet. Valentin Pet. Favstin in Jov. Sob. Julijana, d. m.	34. po Duhovem Blaž, m. Meletij Martinjan Ciril, ap. sl. Onizim Pamfil	Vojmil Dobrana Zvonimir Vrativoj Cvetna Ljuboslava Strahomir
K.: O delavcih v vinogradu. Mat. 20.			
17 18 19 20 21 22 23	Ned. 70nica. Donat Pon. Simeon, šk. Tor. Julijan, m. Sred. Elevertij, šk. ☽ Čet. Maksimilijan, šk. Pet. Stol sv. Pet. v A. Sob. Peter D., šk.	Ned. izg. sina Leon Vel., p. Arhipa Leon, šk. Timotej, šk. Evgenija Polikarp, m.	Vesela Dobrana Bratomil Drago Miloslav Gojслав Čudomil
K.: O sejalcu in semenu. Luk. 8.			
24 25 26 27 28 29	Ned. 60nica. Prest. d. Pon. Matija, ap. Tor. Marjeta K. Sred. Aleksander ☾ Čet. Leander, šk. Pet. Roman, op.	Mesopust Tarazij Porfirij Prokop, sp. Vazilij, sp. Kasijan	Divka Vladoj Bludomir Nikna Inoslav Sodka

Dan vzraste za 1 uro 30 min.

Dan je dolg 9 ur 28 min. do 10 ur 58 min.

Beležke.

SUŠEC ★ MAREC

Srbsko: **Март**.
Hrvatsko: **Ožujak**.
Češko: **Březen**.

☾ 31 dni. ☽

Luž.-srb.: **Nalětnik**.
Poljsko: **Marzec**.
Rusko: **Мартъ**.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1	Sob. Albin	Evdok, m.	Belin
K.: Jezus ozdravi slepca. Luk. 18.			
2	Ned. 50nica. Simplicij	Siroпуст	Milana
3	Pon. Kunigunda	Evtropij	Mislav
4	Tor. Pust. Kazimir	Gerazim, p.	Sladoje
5	Sred. Pepelnica ☿	Konon	Danica
6	Čet. Miroslav	42 mučenikov	Zvezda
7	Pet. Tomo Akv.	Vazilij	Jelen
8	Sob. Ivan božji	Teofilakt,	Bodin
K.: Hudič izkuša Jezusa. Mat. 4.			
9	Ned. 1. postna. Franc.	1. Ned. vel. posta	Danimir
10	Pon. 40 mučenikov	40 mučenikov	Stana
11	Tor. Heraklij, m.	Sofronij Jeruz.	Radoja
12	Sred. Kvat. Gregor I.,	Teofan	Božana
13	Čet. Rozina ☽	Nicefor, sp.	Svetovid
14	Pet. † Kvat. Matilda	Benedikt	Desimir
15	Sob. Kvat. Klemen Dv.	Agapij	Velislav
K.: Jez. izprem. na gori. Mat. 17.			
16	Ned. 2. post. Hilarij	2. Ned. vel. posta	Ljubislava
17	Pon. Jedert, d.	Aleksij	Budimir
18	Tor. Ciril Jer., šk.	Ciril	Slavoljub
19	Sred. Josip, ž. M. D.	Hzizant	Zlata
20	Čet. Srečko in tov.	Otci v m. sv. Save	Vlada
21	Pet. Benedikt, op. ☿	Jakob,	Tuga
22	Sob. Benvenut, šk.	Vazilij,	Slavo
K.: Jezus izžene hudiča. Luka 11.			
23	Ned. 3. postna. Viktorin	3. Ned. vel. posta	Dražislav
24	Pon. Gabrijel, v. a.	Caharija	Jaroslav
25	Tor. Oznan. Mar. Dev.	Blagovest	Predrag
26	Sred. Sredi p Emanuel	Gabrijel	Srdan
27	Čet. Rupko, šk. ☾	Matrona	Stanimir
28	Pet. Ivan Kap., sp.	Hilarijon	Uma
29	Sob. Ciril, šk.	Marko,	Branivoj
K.: Jezus nasiti 5000 mož. Iv. 6.			
30	Ned. 4. postna. (sredp.)	4. Ned. vel. posta	Pribislav
31	Pon. Modest, šk.	Hipacij	Mojmir

Dan vzarste za 1 uro 46 min.

Dan je dolg 11 ur 2 min. do 12 ur 48 min.

Začetek pomladi dne 20. t. m.

Beleške.

❖ **MALI TRAVEN ★ APRIL** ❖

Srbsko: АПРИЛ.
Hrvatsko: Travanj.
Češko: Duben.

☾ 30 dni. ☽

Luž.-srb.: Jutrownik.
Poljsko: Kwiecień.
Rusko: АПРѢЛЬ.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1	Tor. Hugon, šk.	Marija Eg.	Mutimir
2	Šred. Fran Pavl.	Tit	Gojmir
3	Čet. Abundij	Niceta	Žarko
4	Pet. Izidor, šk. ☉	Jurij	Dušica
5	Sob. Vinko Fer.	Teodul	Dabiživ
K.: Judje hočejo Jezusa kamenjati. Iv. 8.			
6	Ned. 5. postna (tiha)	5. Ned. vel. posta	Čudna
7	Pon. Hegerij, sp.	Jurij Mit.	Radivoj
8	Tor. Albert, šk.	Herodijon	Viljenica
9	Šred. Marija Kl.	Evpsihij	Ljuban
10	Čet. Ezekijel, pr.	Terencij, m.	Srčanica
11	Pet. M. D. 7 žal.	Antipa,	Rada
12	Sob. Julij, p. ☽	Vazilij,	Sava
K.: Jezusov prihod v Jeruz. Mat. 21.			
13	Ned. 6. postna (cvetna)	6. Ned. vel. posta	Zdegoj
14	Pon. Tiburcij, m.	Pudens	Jelača
15	Tor. Helena	Krescent	Gestirad
16	Šred. Turiblj, m.	Agapija	Božislava
17	Čet. Vel. čet. Anicet, p.	Vel. četrtrek	Vitigoj
18	Pet. † Vel. petek. Apol.	Vel. petek	Gradislava
19	Sob. Vel. sobota. ☿	Vel. sobota	Tihorad
K.: Jezus vstane od mrtvih. Mark. 16.			
20	Ned. Velika noč. Vst. G.	Uskrs. Vstaj. G.	Dragislav
21	Pon. Vel. poned. Anzelm	Uskrsni poned.	Dragomira
22	Tor. Soter in Kaj	Uskrsni torek	Ljutomer
23	Šred. Vojteh, šk. m.	Jurij velemuč.	Dobrica
24	Čet. Jurij, m.	Sava St.	Jurislav
25	Pet. Marko, ev.	Marko ev.	Tugomir
26	Sob. Klet, p. ☾	Vazilij	Sekana
K.: Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Iv. 20.			
27	Ned. 1. povelik. (bela)	Ned. Tomina	Raduna
28	Pon. Pavel kriški, sp.	9 muč. Kiz.	Slavica
29	Tor. Peter, m.	Jazon	Tankoslava
30	Šred. Katarina S.	Jakob Ceb. ap.	Samorad
Dan vzraste za 1 uro 37 min. Dan je dolg 12 ur 51 min. do 14 ur 28 min.			

Beleške.

VELIKI TRAVEN ★ MAJ

Srbsko: Maj.
Hrvatsko: Svibanj.
Češko: Květen.

☞ 31 dni. ☜

Luž.-srb.: Róžovník.
Poljsko: Maj.
Rusko: Ма́й.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Čet.	Filip in Jakob, ap.	Jeremija	Žiga
2 Pet.	Atanazij šk.	Atanazij	Živana
3 Sob.	Najd. sv. križa	Timotej	Solnčarica
K.: Jezus, dobri pastir. Iv. 10.			
4 Ned.	2. pov. Florijan ☉	Ned. mironosnica	Cvetko
5 Pon.	Pij V., p.	Irena	Desirad
6 Tor.	Ivan Ev. p. I. vr.	Job	Zdemir
7 Sred.	Varstvo sv. Jos.	Najdba sv. križa	Stanislav
8 Čet.	Prikazen sv. Mih.	Ivan, ev.	Budislav
9 Pet.	Gregor Naz.	Izaija, pr.	Prvinica
10 Sob.	Antonin, šk.	Simon, ap.	Dvorna
K.: Jezus napove odhod. Iv. 16.			
11 Ned.	3. povel. Mamert	Ciril i Met. (dr. p.)	Ljerka
12 Pon.	Pankracij)	Epifan	Stojmir
13 Tor.	Servacij	Glikerija, m.	Jasna
14 Sred.	Bonifacij	Izidor	Svetolik
15 Čet.	Zofija, m.	Pahomij	Jaromira
16 Pet.	Ivan Nep., m.	Teodor	Mladena
17 Sob.	Paškal, sp.	Andronik, ap.	Dušoje
K.: Jezus obljudi sv. Duha. Iv. 16.			
18 Ned.	4. pov. Venancij ☉	Ned. Samaritanke	Mladica
19 Pon.	Celestin, p.	Patricij	Vitoslava
20 Tor.	Bernardin, sp.	Talalej, m.	Milodar
21 Sred.	Srečko K., sp.	Konstant. in Hel.	Jelina
22 Čet.	Julija, d.	Bazilik	Boža
23 Pet.	Željko, m.	Simeon	Milorad
24 Sob.	Marija, pom. krist.	Najd. glave Iv. K.	Cveta
K.: Jezus uči o molitvi. Iv. 16.			
25 Ned.	5. povel. Urban ☾	Ned. sleporojenca	Zdestan
26 Pon.	Filip N. } Križvo	Teraponte	Dragica
27 Tor.	Magdalena } Križvo	Simeon	Volkašin
28 Sred.	Lev II. p. } Križvo	Nikita	Jaromir
29 Čet.	Krist. vnebohod	Vznesenje Gosp.	Dana
30 Pet.	Ferdinand, sp.	Teodozij, m.	Milica
31 Sob.	Angela, d.	Jermij	Bojслав

Dan vzarste za 1 uro 15 min.

Dan je dolg 14 ur 31 min. do 15 ur 46 min.

Beležke.

Srbsko: Јун.
Hrvatsko: Lipanj.
Češko: Červen.

☞ 30 dni. ☜

Luž.-srb: Smažnik.
Poljsko: Czerwiec.
Rusko: Июнь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
K.: Jez. govori o pričanju sv. Duha. Iv. 15.			
1	Ned. 6. povelik. Juvencij	Ned. otcev Nik. zb.	Radovan
2	Pon. Marcelin, m. ☉	Nicefor	Velimir
3	Tor. Klotilda	Lukijan	Radoslava
4	Sred. Kvirin, šk.	Mitrofan	Dika
5	Čet. Bonifacij	Doroteja,	Dobromil
6	Pet. Norbert, šk.	Vicarijon	Miljutin
7	Sob. † Lukrecija	Teodot,	Bogomil
K.: Jez. govori o sv. Duhu in ljub. Iv. 14.			
8	Ned. Binkošti. Duhovo	Duhovo	Višeslav
9	Pon. Bink. pon. Prim. i F.	2. dan Duhova	Svetin
10	Tor. Marjeta ☽	Aleks. in Antonin	Dostana
11	Sred. Kv. Barnaba	Jern. in Barnaba	Rusmir
12	Čet. Ivan Fak., sp.	Onufrij	Hrvoje
13	Pet. † Kv. Anton P., sp.	Akvilina	Zorica
14	Sob. Kv. Bazilij, šk.	Elizej, pror.	Zlatana
K.: Meni je dana vsa oblast. Mat. 28.			
15	Ned. 1 pob. Sv. Trojica	Ned. vseh svetih	Bislav
16	Pon. Fran Reg., sp.	Tihon	Dragimir
17	Tor. Adolf, šk. ☉	Emanuel	Tratomir
18	Sred. Gervazij in Pr.	Leontij	Bodin
19	Čet. Telovo. Julijana	Juda, ap.	Bogdan
20	Pet. Silverij, p.	Metod	Milava
21	Sob. Alojzij, sp	Julijan	Vekoslav
K.: O veliki večerji. Luka 14.			
22	Ned. 2. pobink. Ahacij	2. po Duhovem	Miloš
23	Pon. Zdenka (Sidonija)	Agripina	Gostimir
24	Tor. Kres. Ivan Krst. ☾	Rojstvo Ivana K.	Janislav
25	Sred. Prosper	Fevronija	Grlica
26	Čet. Ivan in Pavel	David Solunski	Hrana
27	Pet. Srce Jezusovo	Samson	Ladislav
28	Sob. Vidov dan	Državni praznik	Zorana
K.: O izgubljeni ovci. Luk. 15.			
29	Ned. 3. pob. Peter in Pavel	Peter in Pavel	Peroslav
30	Pon. Spomin sv. Pavla	Zbor 12 apost.	Predislav
Dan vzraste za 19 min. do 22. dne in se skrči za 4 min. do konca meseca. Dan je dolg 15 ur 48 min. do 16 ur 3 min. Začetek poletja 21. t. m.			

Beleške.

✦ **MALI SRPAN** ✦ **JULIJ** ✦

Srbsko: Јул.
Hrvatsko: Srpanj.
Češko: Červenec.

☾ 31 dni. ☽

Luž.-srb.: Pražnik.
Poljsko: Lipiec.
Rusko: Юлий.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Tor.	Rešnja kri	Kozma in Dam.	Bogoslav
2 Sred.	Obiskanje M. D. ●	Obleka Marijina	Dragonama
3 Čet.	Helijodor	Hijacint	Nada
4 Pet.	Urh, šk.	Andrej Jeruz.	Belizar
5 Sob.	Ciril in Metod, sl. ap.	Atanažij Aton.	Dobruška
K.: O velikem ribjem lovu. Luk. 5.			
6 Ned.	4 pobink. Izaija	4. po Duhovem	Domogoj
7 Pon.	Viligoj, šk.	Tomo in Ak.	Negoda
8 Tor.	Elizabeta	Prokop	Milolika
9 Sred.	Anatolija, d. ☽	Pankracij	Hvalimir
10 Čet.	Ljubica (Amalija)	40 muč. Nikrop.	Ljubica
11 Pet.	Pij I., p.	Evfemija	Medo
12 Sob.	Mohor in Fort.	Proklo	Draguška
K.: O farizejski pravičnosti. Mat. 5.			
13 Ned.	5. pob. Marjeta	5. po Duhovem	Dragan
14 Pon.	Bonaventura	Akila	Svobodin
15 Tor.	Henrik	Vladimir Vel.	Vladimir
16 Sred.	Dev. Mar. Karm. ☽	Atinog	Bogdan
17 Čet.	Aleksij, sp.	Marina, m.	Držislav
18 Pet.	Kamil Lel., sp.	Emilijan, m.	Miroslav
19 Sob.	Vinko Pavl., sp.	Makrina	Radoš
K.: Jezus nasiti 4000 mož. Marko 8.			
20 Ned.	6. pobink. Elija, pr.	6. po Duh. Elij. dan	Ceslav
21 Pon.	Danijel, pr.	Sim. in Ivan	Olga
22 Tor.	Marija Magd.	Marija Magd.	Pribina
23 Sred.	Apolinar, šk. ☾	Ezekijel	Brana
24 Čet.	Kristina	Kristina, m.	Ratimir
25 Pet.	Jakob, ap.	Ana	Boljedrag
26 Sob.	Ana, mati M. D.	Jermolaj	Jana
K.: O lažnjivih prerokih. Mat. 7.			
27 Ned.	7. pobink. Pantaleon	7. po Duhovem	Dušan
28 Pon.	Inocencij, p.	Prohor	Svetomir
29 Tor.	Marta	Kalink, m.	Dobriča
30 Sred.	Abdon in Senen	Sila	Vitodrag
31 Čet.	Ignacij Loj. ●	Evdokim, m.	Jelenica

Dan se skrči za 58 min.

Dan je dolg 16 ur 3 min. do 15 ur 5 min.

Beležke.

VELIKI SRPAN ★ AVGUST

Srbsko: АВГУСТ.
 Hrvatsko: Kolovoz.
 Češko: Srpen.

☞ 31 dni ☞

Luž.-srb.: Žnjeńc.
 Poljsko: Sierpień.
 Rusko: АВГУСТЪ.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 2	Pet. Sob. Peter v okovih Porc.; Alfonz Lig.	Začetek posta Štefan, m.	Dedomir Bojan
K.: O krivičnem hišniku. Luk. 16.			
3 4 5 6 7 8 9	Ned. 8. pobink. Avguštin Pon. Dominik, sp. Tor. Marija D. snež. Sred. Preobraženje Gosp. Čet. Kajetan Pet. Cirijak in tov. D Sob. Roman, m.	8. po Duhovem 7 dece v Efezu Evsignij, m. Preobraž. Gosp. Dometij Emilijan Matija, ap.	Mirača Ljubačica Predobra Vlastica Vidojka Godeslav Našemir
K.: Jezus plaka nad Jeruz. Luka 19.			
10 11 12 13 14 15 16	Ned. 9. pobink. Lovrenc Pon. Tiburcij in Suz., m. Tor. Klega Sred. Hipolit in Kasijan Čet. Evzebij, sp. ☉ Pet. Vnebovzetje M. D. Sob. Joahim; Rok, sp.	9. po Duhovem Evplo Fotij in Anikit, m. Maksim Mihej Vnebovzetje M. D. Prenos prta Gsp.	Jurica Bolemir Dobrogost Davola Dobrina Budinja Nemira
K.: O farizeju in cestinarju. Luk. 18.			
17 18 19 20 21 22 23	Ned. 10. pobink. Liberat Pon. Helena, kr. Tor. Ludovik Tol., šk. Sred. Štefan, kr. Čet. Ivana Frančiška, vd. Pet. Timotej, m. ☾ Sob. Filip Ben., sp.	10. po Duhovem Flor Andrej Samuel Tadej, ap. Agaton Lupo in Irenej, m.	Radigoj Branislava Ljudevit Žarka Mirjana Ostrivoj Bogovoljka
K.: Jezus ozdravi gluho. Mark. 7.			
24 25 26 27 28 29 30	Ned. 11. pob. Jernej, ap. Pon. Ludovik, sp. Tor. Cefirin, sp. Sred. Josip Kal., sp. Čet. Avguštin, šk. Pet. Obgl. Ivana Kr. Sob. Roža Lim., d. ☿	11. po Duhovem Bartol, ap. Adrijan Pimen Mojzes Etiop. Obgl. Ivana Krst. Aleksander	Borivoj Dragorad Perunika Zlatko Milogaj Želided Milka
K.: O usm. Samarijanu. Luk. 10.			
31	Ned. 12. pobink. Rajko	12. po Duhovem	Mildrag
<p align="center">Dan se skrči za 1 uro 34 min. Dan je dolg 15 ur 2 min. do 13 ur 28 min.</p>			

Beležke.

KIMAVEC * SEPTEMBER

Srbsko: Септембар.

Luž.-srb.: Požnjejc.

Hrvatsko: Rujan.

☞ 30 dni. ☞

Poljsko: Wrzesień.

Češko: Září.

Rusko: Септябрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Pon.	Egidij (Ilij), op.	Simeon	Mladin
2 Tor.	Štefan, kr.	Mamant	Miljeva
3 Šred.	Mansvet, šk.	Antim	Lepa
4 Čet.	Rozalija, dev.	Vavila, m.	Nedamisel
5 Pet.	Lovrenc Just., šk.	Caharija, pr.	Nedeljka
6 Sob.	Hermogen, m. ☽	Evdoksij, m.	Radonica
K.: Jezus ozdravi 10 gobavih. Luk. 17.			
7 Ned.	13. pob. Bronislava	13. po Duhovem	Mrena
8 Pon.	Rojstvo M. D. Mala G.	Rojstvo M. D.	Gostinja
9 Tor.	Korbincijan, šk.	Joahim in Ana	Vsemir
10 Šred.	Nikolaj Tol., sp.	Menod	Rakita
11 Čet.	Prot in Hijacint, m.	Teodora	Slaven
12 Pet.	Ime Marijino	Avtonom, m.	Večedrag
13 Sob.	Virgilij, m. ☿	Kornelij, stot.	Zremil
K.: O božji previdnosti. Mat. 6.			
14 Ned.	14. pob. Pov. sv. križa	14. po Duh. Krst. d.	Znanoslav
15 Pon.	M. D. 7 žal.	Nikita	Svegoj
16 Tor.	Ljudmila, vd.	Evfemija	Sodimir
17 Šred.	Kv. Rane sv. Franč.	Zofija	Prvan
18 Čet.	Josip Kupert., sp.	Evmenij	Sokolica
19 Pet.	†Kvat. Januarij, m.	Trofim	Vitodrag
20 Sob.	Kvat. Evstahij, m.	Evstacij	Morana
K.: O najmljanskem mladeniču. Luk. 7.			
21 Ned.	15. pob. Matej ☾	15. po Duhovem	Blagoslav
22 Pon.	Mavricij, m.	Foka, m.	Celimir
23 Tor.	Tekla, m.	Spočet. sv. Iv. K.	Slavna
24 Šred.	M D rešiteljica ujet.	Tekla	Sadivoj
25 Čet.	Kleofa, sp.	Evfrozima, m.	Uroš
26 Pet.	Ciprijan in Justina	Ivan, ev.	Stojzlava
27 Sob.	Kozma in Damijan	Kalistrat	Radomira
K.: Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14.			
28 Ned.	16. pob. Večeslav ☿	16. po Duhovem	Vidica
29 Pon.	Mihael, v. a.	Cirjak	Stojan
30 Tor.	Jeronim, c. uč.	Gregor Arm.	Jekica

Dan se skrči za 1 uro 40 min.

Dan je dolg 13 ur 25 min. do 11 ur 45 min.

Začetek jeseni dne 23. t. m.

Beležke.

Beležke.

✦ **LISTOPAD * NOVEMBER** ✦

Srbsko: Ноембар.

Luž.-srb.: Nazymnik

Hrvatsko: Studeni.

☾ 30 dni. ☽

Poljsko: Listopad.

Češko: Listopad.

Rusko: Ноябрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Sob.	Vsi sveti	Kozma in Dam.	Ljubomil
K.: O kraljevem računu. Mat. 18.			
2 Ned.	21. pob. Zahvalna	21. po Duhovem	Zdanila
3 Pon.	Verne duše	Akepsin	Bogomil
4 Tor.	Karol Bor., šk.	Joanikij, pušč.	Dragotin
5 Sred.	Mirko	Galaktion	Savina
6 Čet.	Lenart, sp.	Pavel, sp.	Ratislav
7 Pet.	Prosdocim, šk.	Jeronim	Zdenka
8 Sob.	Bogomir, šk.	Zbor Mih. arh.	Nežir
K.: O davčnem denarju. Mat. 22.			
9 Ned.	22. pob. Božidar	22. po Duhovem	Sebislav
10 Pon.	Andrej Av., sp.	Erasto	Golobica
11 Tor.	Martin, šk.	Teodor	Višnjica
12 Šred.	Martin, p. m.	Jozafat	Davorin
13 Čet.	Stanislav Kostka	Ivan Zlatousti	Nevenka
14 Pet.	Jozafat, šk. m.	Filip, ap.	Borislava
15 Sob.	Leopold, sp.	Začetek posta	Volčica
K.: O Jajrovi hčeri. Mat. 9.			
16 Ned.	23. pob. Ivan Trog.	23. po Duhovem	Večerin
17 Pon.	Gregor čudotv., m.	Gregor čud.	Ljubava
18 Tor.	Odon, op.	Platon	Oliva
19 Šred.	Elizabeta, vd.	Abdija	Jelisava
20 Čet.	Srečko Val., sp.	Gregor Dekap.	Vladiboj
21 Pet.	Darovanje M. D.	Darovanje M. D.	Grmislav
22 Sob.	Cecilija, d. m.	Filemon, p.	Jezdimir
K.: O grozoti razdejanja. Mat. 24.			
23 Ned.	24. pob. Klemen	24. po Duhovem	Ravijola
24 Pon.	Ivan Kriški, sp.	Klemen	Jeca
25 Tor.	Katarina, d. m.	Katarina	Kolomir
26 Sred.	Silvester, op.	Alpij	Zdedrag
27 Čet.	Virgil, šk.	Jakob Perz.	Vedrana
28 Pet.	Sosten, m.	Štefan, m.	Lelija
29 Sob.	Saturnin, m.	Paramon	Skoromir
K.: O poslednji sodbi. Luk. 21.			
30 Ned.	I. adv. Andrej, ap.	25. po Duh. Andr.	Hrabroslav

Dan se skrči za 1 uro 16 min.

Dan je dolg 9 ur 57 min. do 8 ur 41 min.

Beleške.

GRUDEN * DECEMBER

Srbsko : Децембар.

Luž.-srb. : Hodownik.

Hrvatsko : Prosinac.

☞ 31 dni. ☞

Poljsko : Grudzień.

Češko : Prosinec.

Rusko : Декабрь.

Dnevi	Za rimske katoličane	Za pravoslavne	Narodna imena
1 Pon.	Ujedinj. SHS.	Državni praznik	Rajka
2 Tor.	Bibijana, m.	Hababuk, pr.	Tihomir
3 Sred.	Fran Ks., sp. ☽	Sofonija	Sveljub
4 Čet.	Barbara, d. m.	Barbara	Velika
5 Pet.	Sava, op.	Sava	Stojana
6 Sob.	Nikolaj, šk.	Nikolaj	Vladovita
K.: Ivan Krst. v ječi. Mat. 11.			
7 Ned.	2. adv. Ambrož	26. po Duhovem	Veselin
8 Pon.	Brezm. sp. M. D.	Patapij	Rodana
9 Tor.	Leokadija	Brezm. spoč. M. D.	Savica
10 Sred.	Melhidaj, p.	Mina	Dražič
11 Čet.	Damaz, p. ☿	Danijel Stolpnik	Gojica
12 Pet.	Maksencij, m.	Spiridijon	Široslav
13 Sob.	Lucija, d. m.	Evstratij	Vitača
K.: Ivan Krst. pričuje o Kristu. Iv.			
14 Ned.	3. adv. Dušan	Nedelja praotcev	Vojmir
15 Pon.	Kristina, d.	Eleverij	Cvetana
16 Tor.	Evzebij	Agej, pr.	Jaronega
17 Sred.	Kv. Aleksandrov dan	Danijel	Stroslav
18 Čet.	Gracijan, šk.	Sebastijan, m.	Ljubonega
19 Pet.	† Kv. Nemezij ☾	Bonifacij	Uglješa
20 Sob.	Kv. Liberat, m.	Ignacij	Boživoj
K.: Ivan Krst. poklican v preroke. Luk. 3.			
21 Ned.	4. adv. Tomo, ap.	Ned. sv. otec st. z.	Tomislav
22 Pon.	Zenon, m.	Anastazija	Zvezdana
23 Tor.	Viktorija	10 muč. Kretskih	Ozrislav
24 Sred.	† Adam in Eva	Konec posta	Dunja
25 Čet.	Božič. Rojstvo Gosp.	Božič. Rojstvo G.	Žitigoj
26 Pet.	Štefan, prvi m. ☉	Zbor Bogorodičin	Zlatka
27 Sob.	Ivan ev., ap.	Štefan, I muč.	Pelislav
K.: Simeon in Ana oznanjata Gosp. Luk. 2.			
28 Ned.	Ned. po božiču	Ned. pred Bogoj.	Zorica
29 Pon.	Tomo, šk.	Nedolž. otročiči	Vrhoslav
30 Tor.	David, kr.	Anizija	Branimir
31 Sred.	Silvester, p.	Melanija Rimska	Blažena

Dan se skrči do 21. dne za 19 min. in zraste za 5 min. do konca meseca. Dan je dolg 8 ur 39 min. do 8 ur 25 min. Začetek zime dne 22. t. m.

Beleške.

Pristojbine:

I. Poštne.

A. Tuzemski promet.

V veljavi so naslednje pristojbine:

1. **Pisma** do 20 gr 1 Din, za vsakih nadaljnih 20 gr 50 p.
2. **Dopisnice** — navadne, 50 p, z odgovorom 1 Din.
3. **Vzorci** do 100 gr 40 p, za vsakih nadaljnih 50 gr 20 p; največja teža 500 g.
4. **Tiskovine** za vsakih 50 g 20 p; največja teža 2 kg; tiskovine za slepce: za vsakih 500 g 20 p; največja teža 3 kg.
5. **Poslovni papirji** do 250 g 1 Din, za vsakih nadaljnih 50 g 20 p; največja teža 2 kg.
6. **Mešane pošiljke** — brez poslovnih papirjev do 100 gr 40 p, s poslovnimi papirji do 250 gr 1 Din, za vsakih nadaljnih 50 g 20 p; največja teža 2 kg.
7. **Priporočnina** 2 Din.
8. **Poizvednica** tudi za navadne pošiljke 2 Din.
9. **Pokaznina** — za povzetne pošiljke do 1000 Din 40 p, za poštne naloge do 1000 Din 40 p.
10. **Povratnica**, zahtevana pri predaji, 2 Din, po predaji 4 Din.
11. Za **preklic** pošiljke, izpremembo naslova ali povzetja 3 Din.
12. **Ekspresnina** 2 Din.
13. **Izkaznica o istovetnosti** 8 Din.
14. **Cena listu za odgovor** pri nakupu 8 Din, pri izmenjavi 4 Din.
15. **Nakaznice** — a) navadne: pristojbina do 25 Din 1 Din, izplačnina 40 p; do 50 Din prist. 1,60 Din, izpl. 40 p; do 100 Din prist. 2 Din, izpl. 1 Din; do 300 Din prist. 3 Din, izpl. 1 Din; do 500 Din prist. 4 Din, izpl. 1 Din; do 1000 Din prist. 6 Din, izpl. 1 Din; do 2000 Din prist. 10 Din, izpl. 2 Din; do 3000 Din prist. 14 Din izpl. 2 Din; do 4000 Din prist. 18 Din, izpl. 2 Din; do 5000 Din prist. 24 Din, izpl. 2 Din; nakaznice nad 1000 D so dovoljene samo pri paketnih povzetjih. Ekspresnina pri nakaznicah znaša 2 Din, toliko tudi vplačilno potrdilo. Za izplačilno pooblastilo in za podaljšanje roka je treba prošnjo opremiti s kolkom 4 Din in poleg tega z znamko 4 Din; — b) brzojavne: zahteva se pristojbina za navadno nakaznico brez izplačnine, brzojavna pristojbina in ekspresnina (razen pri poštno-ležečih).
16. **Zavitki (paketi)** — a) navadni: za težo do 5 kg 16 D, za ločenke 32 Din; do 10 kg 40 Din, za loč. 80 Din; do 15 kg 40 Din, za loč. 120 Din; do 20 kg 80 Din, za loč. 160 Din; za vrednost do 100 Din 2 Din; do 500 Din 4 Din; do 1000 Din 10 D; do 5000 Din 20 Din; za vsakih nadaljnih 1000 Din 2 Din; — b) povzetni: pristojbina kakor za navadni zavitek iste teže in vrednosti, za povzetje isto pristojbino kakor za nakaznico istega zneska; največji znesek povzetja je dovoljen do 5000 D.

17. **Denarna pisma** — pristojbina za težo: karton za priporočeno pismo iste teže; pristojbina za vrednost: do 100 Din 1 Din; do 500 Din 2 Din, do 1000 Din 4 Din, za vsakih nadaljnjih 1000 Din 2 Din. Dostavnina: 2 Din, obvestnina 40 p, ekspresnina 2 dinarja.

B. Inozemski promet.

1. **Pisma:** do 20 g 3 Din, do 40 g 4.50 Din, za vsakih nadaljnjih 20 g 1.50 Din; največja teža 2 kg.
2. **Dopisnice,** navadne, 1 Din 50 p; z odgovorom 3 Din.
3. **Vzorci:** do 100 gr 80 p, za vsakih nadaljnjih 50 gr 40 p.
4. **Tiskovine:** za vsakih 50 gr 40 p; t. za slepce: za vsakih 500 gr 20 p.
5. **Poslovni papirji:** do 250 gr 2 Din, za vsakih nad. 50 gr 40 par.
6. **Mešane pošiljke:** brez poslovnih papirjev do 100 gr 80 p, s poslovnimi papirji do 250 gr 2 Din, za vsakih nad. 50 gr 40 par.
7. **Priporočnina** 2 Din; poizvednica za navadne pošiljke 4 Din; povratnica, zahtevana pri predaji, 2 Din, po predaji 4 D; preklic pošiljke, izprememba naslova ali povzetta 4 Din; ekspresnina 4 Din.

II. Brzjavne.

Za brzjavko v **notranjem prometu** se plača redne besedne pristojbine 30 p, najmanj 3 Din (od sobote 20. ure do ponedeljka 8. ure trikratno); vsaka brzjavna golica velja 20 p. Brzjavka s potnino: pristojbina za brzjavko 1 Din 50 p, za sporočilo potnine, potnina: za kilometer po dnevu 2 Din, ponoči 4 Din, največ do 10 km.

Najvažnejše o brzjavkah v **evropskem inozemstvu:** pri vsaki brzjavki se računa ena beseda več; ob nedeljah se ne računa 3kratna pristojbina; najmanjša pristojbina znaša 1 frank.

Lestvice za pristojbino kolkov ali štempljev.

I. Kolek za menice.

Od vseh vrst menic, ne glede na to, ali so izdane v državi ali v inozemstvu:

do	300 Din	Din	0.60
preko	300 Din do	600 Din	Din	1.20
"	600 " "	1.200 "	"	2.—
"	1.200 " "	2.000 "	"	4.—
"	2.000 " "	3.200 "	"	6.20
"	3.200 " "	5.000 "	"	9.80
"	5.000 " "	6.800 "	"	13.20
"	6.800 " "	10.400 "	"	19.—
"	10.400 " "	14.000 "	"	25.—

preko	14.000	Din	do	20.000	Din	Din	34.—
"	20.000	"	"	26.000	"	"	43.—
"	26.000	"	"	32.000	"	"	52.—
"	32.000	"	"	38.000	"	"	61.—
"	38.000	"	"	44.000	"	"	70.—
"	44.000	"	"	50.000	"	"	79.—
"	50.000	"	"	60.000	"	"	94.—
"	60.000	"	"	70.000	"	"	109.—
"	70.000	"	"	80.000	"	"	124.—
"	80.000	"	"	90.000	"	"	139.—
"	90.000	"	"	100.000	"	"	154.—
"	100.000	"	"	125.000	"	"	192.—
"	125.000	"	"	150.000	"	"	230.—
"	150.000	"	"	175.000	"	"	268.—
"	175.000	"	"	200.000	"	"	306.—
"	200.000	"	"	250.000	"	"	382.—
"	250.000	"	"	300.000	"	"	458.—
"	300.000	"	"	350.000	"	"	534.—
"	350.000	"	"	400.000	"	"	610.—
"	400.000	"	"	500.000	"	"	760.—

preko 500.000 Din od vsakih 1000 Din še po 1 Din. Znesek izpod 1000 Din se jemlje za popolnih 1000 Din.

II. Kolek za pobotnice. Od vsakega zneska $\frac{1}{2}$ 0/0

III. Kolek za pogodbe.

a) Pristojbina za kupne in najemne pogodbe (izza 1. VIII. 1922):

Za premičnine	2 0/0
Za nepremičnine	6 0/0

b) Pristojbina za druge pogodbe:

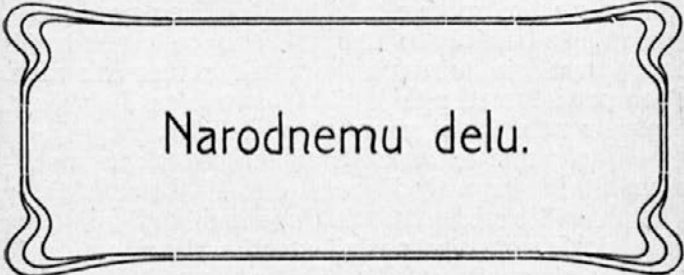
—	Din	do	5	Din	Din	—05	
preko	5	"	"	10	"	"	—10
"	10	"	"	15	"	"	—15
"	15	"	"	25	"	"	—25
preko	25	Din	od	50	Din	Din	—50
"	50	"	"	75	"	"	—75
"	75	"	"	100	"	"	1.—
"	100	"	"	200	"	"	2.—
"	200	"	"	300	"	"	3.—
"	300	"	"	400	"	"	4.—
"	400	"	"	500	"	"	5.—
"	500	"	"	600	"	"	6.—

in za nadaljnjih vsakih 400 Din po 2 Din več.

IV. Kolek za račune.

do	100	Din	10	par
preko	100	"	20	"

Narodnemu delu.

Dr. Ivan Grafenauer :

Josip Lendovšek.

(V spomin prvemu svojemu učitelju slovenščine.)

Ko nam uhajajo misli k rojakom onstran Karavank, ki so zaman pričakovali od zmagovavcev rešitve izpod jarma premagancev Nemcev in zaman stegajo, preganjani, roke po odrešilni domovini, se nehote spominjamo tudi budilcev narodnega življenja in borilcev za narodne pravice iz nekdanjih časov tam na težavnih koroških slovenskih tleh. Eden prvih izmed njih je bil **J o s i p L e n d o v š e k**, profesor na državni gimnaziji v Beljaku.

Zibel mu ni tekla na Koroškem, ampak na sosednjem Štajerskem. Rodil se je dne 17. marca 1854 v Cestah pri Rogatcu ob Sotli. Tu je hodil tudi v ljudsko šolo, dokler ga niso poslali starši v Maribor, da je stopil v gimnazijo (1867). Tu je dovršil štiri nižje razrede, nato pa nadaljeval tri leta gimnazijske nauke v Celju in jih dovršil l. 1875. zopet v Mariboru. Jeseni je šel potem v Gradec in se vpisal na filozofski fakulteti. Študijam se je posvetil z vso vnemo; glavni predmet mu je bilo staro klasično jezikoslovje — dve leti je sodeloval tudi v seminariju — poslušal pa je tudi predavanja iz slavistike, primerjajočega jezikoslovja, stare zgodovine, angleške in francoske književne zgodovine, filozofije in pedagogike. Pri študijah ga je podpiral, kolikor je mogel, starejši brat Mihael (roj. 1844, umrl kot župnik v Makolah 1920), ki je bil tačas kaplan v Ptujju, v prvi vrsti pa si je moral služiti kruha sam s poučevanjem.

Po dovršenem štiriletju je prevzel Lendovšek mesto domačega učitelja v Gradcu, da bi ostal v stiku z vseučiliščem in se lažje pripravil za izpite. Sodelo-

val je tačas tudi pri podpiralni zalogi slovanskih vseučiliščnikov v Gradcu in priobčil kot tajnik »Kratko poročilo« o njenem delu v desetletju od l. 1872—1882 (tisk. 1881). V marcu leta 1881. je dovršil s prav dobrim uspehom profesorski izpit iz klasičnega

J. Lentošič.

jezikoslovja s slovenskim in nemškim učnim jezikom in nastopil naslednji mesec kot poskusni kandidat in pomožni učitelj na I. državni gimnaziji v Gradcu. Septembra so ga nastavili tam kot namestnega učitelja

in to je ostal do konca šolskega leta 1884., ko je dobil stalno službo v Beljaku. Nastopil je v Beljaku jeseni leta 1884. kot naslednik Artlov, ki je bil nekaj let poprej uvedel za maloštevilne tamošnje slovenske dijake slovenski pouk. Po Lendovškovem prizadevanju in s sodelovanjem njegovim, Sketovim in Scheiniggovim se je nato ta pouk leta 1887. uredil s posebno ministrsko naredbo hkrati za Beljak in za Celovec.

V Beljaku ni študiralo prav mnogo Slovencev; domačinov je bilo v Lendovškovem času med blizu 180 učenci 3—5 %, nekaj pa jih je prihajalo navadno tudi s Kranjskega, največ z Gorenjskega, toda da je bilo dijakov kot Slovencev vpisanih približno 5 do 10 % vseh učencev. Za te je bila slovenščina obvezen predmet. Razen tega pa se je učilo prostovoljno tudi prilično število (2,5 do 10%) nemških učencev (oziroma takih slovenskih, ki so bili vpisani kot Nemci). Vsi ti so se učili slovenščine po dve uri na teden v treh tečajih, v pripravljalnem za Nemce, v prvem za Slovence nižjih razredov in že bolj napredne Nemce in v drugem za Slovence višjih razredov. Učencev torej Lendovšek za slovenščino ni dobil pretirano mnogo; toliko težje pa je bilo delo radi kakovosti učencev. Da ne govorim o Nemcih, ki jih je bilo treba učiti od kraja brez pametne učne knjige, smo mu delali vprav koroški domačini največ dela, kajti prihajali smo na gimnazijo glede slovenščine večinoma kot popolni analfabeti in nismo prinesli s seboj nič kot precej bogato s tujkami pomešan vsakdanji jezikovni zaklad, obilico neknjiževnih oblik, več ali manj daru in obilo dobre volje in otroške lehkomiselnosti.

Lendovšek se je lotil dela z vso vnemo. Najprej je bilo treba, da se sam strokovno temeljito pripravi za učitelja slovenščine in dne 24. februarja 1886. je dovršil izpit za slovenščino kot glavni predmet. Nato pa se je lotil, da bi napisal za Nemce, ki so se učili slovenščine, moderni empirično analitični metodi

odgovarjajočo učno knjigo, kajti s staro verbalno gramatično metodo, porabljeno tudi še v Sketovi knjigi »Slovenisches Sprach- und Übungsbuch« se Lendovšek ni mogel zadovoljiti, ker se je pri učenju francoščine in angleščine seznanil z moderno učno metodo. Zato je spisal knjigo »Slovenisches Elementarbuch f. Mittelschulen u. Lehrerbildungsanstalten« (Dunaj, 1890), ki ji je dodal še kratko metodično navodilo (Kurze methodische Anleitung zum Unterricht in der slovenischen Sprache. Im Anschlusse an desselben Verfassers »Slov. Elementarbuch«. Lastna založba, 1890). Dovršil je to delo še s »Slovensko čitanko za Nemce« in pripadajočim slovarjem, a tiska ni več doživel, oskrbel ga je po pisateljevi smrti Anton Stritof (na Dunaju 1897). Res je, da »Elementarbuch« ne ustreza več popolnoma novejšim metodičnim zahtevam, ker sestoji knjiga v bistvu iz berila, slovarja in slovnice, ne da bi se bili berilni sestavki sami metodično uporabili za spoznavanje jezikovnih pravil in zlasti za jezikovne vaje, ker prepušča to popolnoma učitelju, a nasproti neznosni dotedanji verbalni metodi je bil napredek naravnost velikanski.

In kako je znal Lendovšek kot učitelj bodriti nas okorne začetnike k napredku, zbudjati v nas neopazeno in nesumljivo — kajti pri pouku so bili tudi Nemci — ljubezen do slovenskega rodu in do slovenske domovine. Že sam njegov pristrčni smehljaj, s katerim te je pogledal, ko te je ogovoril bodi v šoli, bodi na cesti ali doma, in tista nebeška njegova potrpežljivost, ki ga tudi v najtežjih slučajih ni zapustila, dokler je videl kaj dobre volje, a tudi nikdar ni prešla v nemoško slabost; kako smo mu bili zanjo hvaležni, saj smo se zavedali, kako strašno mnogo — znamo! Tako — da navedem le en slučaj — se je Lendovšek nekoč, ko sem bil v prvi šoli, silno trudil z menoj, da bi me privedel na orodnik množine ajevske sklanjatve; tedaj — zadnja pomoč! — mi je hotel pomagati s »češčenomarijo«, in res, ali

mu je nisem molil junaško: »...žegnana si med nami...«!! Vzdihnil je ves upehan in popravil; potrpežljivost ga še ni bila minila, — a jaz sem od tačas vedel, kako se sklanjajo samostalniki na — a in — kako se moli »Češčena Marija«. In takih in podobnih slučajev je bilo brez števila. Žal le, da smo ga izgubili za naš duševni napredek mnogo mnogo prezgodaj — bil sem v tretjem razredu, ko je docela opešal, in prav v začetku četrtega razreda je bilo, ko sem mu z gimnazijskim pevskim zborom pel nagrobnico — njegovi nasledniki pa ga niti od daleč niso dosegali. Več, mnogo več bi znali povedati o njegovem pouku in o njegovi narodni vzgoji tisti starejši, srečnejši tovariši, ki so lahko uživali njegov pouk v višjih razredih. Da je imel pri tem lepih uspehov, o tem priča vrsta njegovih učencev, ki so zdaj — kolikor je živih — pač le deloma na Koroškem (največ duhovnikov), večinoma pa so v Jugoslaviji (že pred prevratom prosvetni izobraženec ni zlepa dobil mesta na Koroškem), deloma na prav odličnih mestih (univ. prof. dr. Fr. Eller, prof. dr. F. Gasparin in sod. svet. Fr. Schaubach, v Mariboru dr. Mat. Potočnik, dr. J. Arnejc v Ljubljani i. dr.); pričali pa so o tem tudi tisti njegovi učenci, ki so delovali kakor ranjki Zwitter iz Zahomca v Ziljski dolini, ki je že kot dijak vso rojstno vas in polovico domače in sosedne župnije — prav v smislu učiteljevem — zbudil k narodni zavednosti.

Slovenski pouk je navedel Lendovška tudi na misel, da bi bilo treba za šolo in pisatelje normalne slovenske slovnice. Janežičeva za svoj čas odlična slovnica v posmrtnih izdajah ni napredovala vzporedno z napredkom znanosti, in ko je izšla v Sketovi predelavi 6. izdaja (1889), Lendovšek nič posebno ni bil zadovoljen z njo. Prav njene hibe so bile vzrok, da se je v »Slovenskem Narodu« z dne 4. maja 1889 in v »Ljubljanskem Zvonu« 1889 št. 6.—11. oglasil s kritiko — zlasti opravičeno glede poglavij o glasoslovju, rabi časov,

besedotvorju in skladnji — in s klicem po novi normalni slovnici, ki naj bi uredila rabo jezika tudi v dvomljivih in spornih slučajih. Njegov poziv, naj se snidejo v ta namen slovenski jezikoslovci in učitelji slovenščine, sicer ni imel uspeha, a posrečilo se mu je, da je pridobil za svojo misel učenjaka Vatroslava Oblaka, ko sta se o počitnicah l. 1891. sešla na Koroškem. Oblak se je za misel zavzel, in kot znanstveni vodja podjetja namenil Lendovšku uredništvo in vodstvo z didaktičnega stališča, in razdelil delo med razne sodelavce. Sam je hotel spisati zgodovinske in dialektološke opomnje pod črto, ki naj bi po Lendovškovem mnenju rabile učiteljem in učencem višjih razredov, in pa pregled zgodovine slovenskega književnega jezika, razvoj pisave in nekaj o narečjih, o. Škrabec naj bi spisal glasoslovje, dr. M. Murko sklanjatev, Zavadlal spregatev, dr. K. Štrekelj besedoslovje, o. L. Hrovat in V. Bežek pa skladnjo (v starem smislu nauk o sklonih, časih, naklonih). Svoje naloge pa niso izvršili vsi sotrudniki in z Lendovškovo (20. sept. 1895) in Oblakovo smrtjo (15. apr. 1896) je bilo delo pokopano. Edini, a zelo dragocen plod Lendovškove misli je bilo Škrabčevo glasoslovje (Nekoliko slovenske slovnice za poskušnjo), objavljeno na platnicah »Cvetja z vertov sv. Frančiška« 1. XII. (1893) št. 1. do 1. XIV. (1895) št. 5. —

Šolsko in znanstveno delo pa živačnemu Lendovškovega duhu ni zadoščalo. Ljubezen do slovenskega jezika, ki jo je presajal v mlada srca učencev, je moral presajati tudi v srca zapuščenemu slovenskemu ljudstvu na Koroškem. Postal je v Beljaku pravi organizator narodne misli. Beljak z daljno okolico sicer že pred njim nikakor ni bil popolna puščava, kar zadeva narodno življenje; tu pri Sv. Križu na Peravi tik Beljaka je bival kot župnik starina Valentin Lesjak, izobražen mož, že iz dijaških časov naročnik prvih slovenskih leposlov-

nih listov »Slovenske Bčele« in »Slovenskega Glasnika«; ne daleč od tu pri Mariji na Zilji je deloval kot nadučitelj čebelar in sadjar vzor narodnjaka Fr. Eller, v Podkloštru je župnikoval Gregor Einspieler in podobno še drugi; poseben narodno zaveden kraj pa seveda Beljak z okolico tudi ni bil. Zato pa je zaplalo vse bolj živo življenje po zapadni Koroški, ko je došel v Beljak Lendovšek. Njegova ljubeznivo skromna osebnost, združena z darom govora in vesele, nerazposajene družabnosti je delovala kar očarujoče. Njegov gostoljubni dom — stanoval je v nekdanjem Ghonovem sklopu hiš pri cerkvi Sv. Križa tik Beljaka (zdaj v Beljaku) — je bil kmalu središče okoliških narodnih delavcev, duhovnikov, učiteljev, kolikor je bilo slovenskih, in kmetov, ki so vsi iskali pri njem nasvetov za narodno delo. V Beljaku samem se je ustanovil z njegovim sodelovanjem neprisiljen slovenski družabni »klub« z rednimi tedenskimi sestanki, ki so se jih udeleževali tudi vnanji Slovenci, če so došli tedaj v mesto.

Lendovšek pa je budil narodno zavest tudi na kmetih, ko je zahajal v vasi bodisi na kratek nedeljski izlet ali na daljše počitniško bivanje, to zlasti na Brdu ob Blaškem jezeru, v Skočidolu in na Malem Strncu v bližini Vrbe. Saj je slovenski govoreči posvetni »gospod« že sam po sebi bodril preprostega človeka, ki je bil vajen slišati »lepo« slovenski govoriti samo iz ust duhovnikov, naj se ne sramuje slovenske govorice, še bolj pa je vplivala njegova neprisiljena, skromna prijaznost, tako da je zadoščalo v kratkem, ko so ga spoznali in vzljubili, že skoro golo, skoro brez namena izrečena beseda, da so začele hoditi v hišo knjige Družbe sv. Mohorja, da so se naročili na »Mir« i. p. Kako vesel je bil moj oče, če je porabil Lendovšek priliko kakega majhnega naročila — oskrbovali smo njegovo družino z mlekom in po možnosti tudi z drugimi gospodinjskimi potrebščinami — in je nekaj časa

pokramljal ž njim v izbi o tem in onem. »To so fin gospod! In dober! In moder!« In tako je imel moje spoštovanje in ljubezen že davno, preden sem se prvič usedel predenj v gimnazijsko klopo.

Poleg tega čisto zasebnega dela je Lendovšek deloval tudi v javnosti, dasi ne kot politik in ne na političnih shodih. Ko se je v Ljubljani ustanovila »Šolska družba sv. Cirila in Metoda« (1885), se je Lendovšek takoj postavil na čelo boju za slovensko šolstvo v beljaškem okraju in podružnica za Beljak in okolico je bila po Lendovškovem prizadevanju prva podružnica, ki se je za celovško (ust. 8. jan. 1886.) ustanovila na Koroškem (21. okt. 1886). Z Lendovškovim sodelovanjem so bili občni zbori podružnic zdaj tu zdaj tam — zmeraj narodna slavnost združena z nekako akademijo, z govori, deklamacijami in petjem. S petjem je sodelovala v prvi vrsti tudi njegova žena, odlična, izobrazena pevka; po rodu je bila sicer Nemka, a naučila se je slovenski, tako da je bil domači občevalni jezik v družini slovenski, in to v kraju, ki je bil skoro popolnoma nemški. Beljaški podružnici je sledilo po Lendovškovi pobudi v teku let še več drugih v beljaškem okrožju, tako podružnica za Ziljsko dolino in župnijo Vrata (6. nov. 1887), za Šteben (pri Zilji) in okolico (22. febr. 1890), za Rožak in okolico (19. julija 1893).*)

Javnega političnega dela pa se Lendovšek namenoma ni udeleževal, dasi je bil izboren govornik in dober poznavatelj javnih razmer. Ni hotel dati učni upravi priliko, da bi ga prestavila kam drugam, ker je čutil, da je njegovo delo v Beljaku potrebnejše nego kjerkoli drugod. Saj so mu narodni nasprotniki in sovražniki pri vsej previdnosti vendarle v teku desetletja nakopali na vrat kar tri disciplinarne pre-

*) O viharju leta 1892. je priobčil Lendovšek »Družbi sv. C. in M.« v »Miru« lepo pesem: Slavimo njo, ki nam si-nove v zga-ja... (Gl. Koledar D. sv. CM. 1913, str. 41.)

iskave, ki so mu prizadevale obilo skrbi in trpljenja, dasi so se končale zanj ugodno, dve celo s pohvalo njegovega šolskega dela. A česar ni mogel javno, to je delal na tihem s tem, da je govorništva nevajenim, zlasti kmetiškim narodnjakom izgotavljal govore in jim omogočal tako javne nastope, primerne času in prilikam.

Prenaporno delo je izpodkopalo v kratkem Lendovškovo že dalje časa bolj šibko zdravje. Začel je bolehati na želodcu, iz česar se je razvila sušica (tuberkuloza).¹⁾ Iskal je pomoči s počitniškim bivanjem na kmetih, a šolskega dela do zadnjega časa ni opustil. Ko je dne 5. junija 1895 nastopil dopust in šel na Mali Strmec, je bil že smrti zapisan mož; ne solnce ne zrak mu nista mogla več pomagati. Dne 20. septembra 1895 se je preselil v večnost.

Dva dni pozneje je velika množica slovenskega ljudstva, 24 duhovnikov, mnogo posvetne gospode, zastopniki Družbe sv. Cirila in Metoda, Mohorjeve družbe, največ pa kmetov — okoli 2000 ljudi — spremilo svojega ljubljenca na pokopališče na Dvoru pri Vrbi. Med ljudstvom je bilo tudi mnogo pokojnikovih tovarišev in dijakov Nemcev, med njimi tudi gimnazijski pevski zbor. Župnik Gregor Einspieler je govoril rajniku na grobu genljivo slovo in ko je nehal govoriti in smo zapeli gimnazijski pevci blagemu možu kot nagrobnico klasično Haracijevno odo »Integer vitae scelerisque purus« z lepim resnim Flemmingovim (1778—1813) napevom, je malokatero oko ostalo suho.

Leto pozneje so mu postavili prijatelji in rodoljubi spomenik in ga razkrili s primerno cerkveno žalno slavnostjo — govor na grobu je politična oblast prepovedala — a že pol leta na to je završal

¹⁾ Na beljaški gimnaziji je v začetku devetdesetih let sploh sušica med učiteljstvom hudo gospodarila, od leta 1892. do 1894. sta umrla po vrsti kar dva profesorja: šestinštiridesletni Anton Mary in štiriinštiridesletni dr. Robert v. Breitenberg zu Jennenburg. Lendovšek je bil v teku dobrih treh let tretji!

preko rajnikovega groba klic veselja in radosti po slovenski Koroški, ko je bil marca meseca leta 1897. izvoljen prvi slovenski državni poslanec s Koroškega Lambert Einspieler. Tedaj se je spomnil »Domači Prijatelj«, priloga »Mira«, s posebno pesmijo rajnika, češ, zakaj nisi mogel doživeti tega dne veselja in radosti Ti, ki si ga z vso svojo življensko silo pomagal pripravljati! A to so dnevi, ki so bili in jih ni več, kakor so bili tisti zadnji oktobrski in prvi novembrski dnevi leta 1918., dnevi radosti in nade in jih ni več. Zastrla in zakrila nam jih je novembrska megla leta 1920. z nesrečno odločitvijo.

O da bi bil završal tedaj, petindvajset let po Tvoji smrti, tudi tak in še večji vihar radosti nad Tvojim grobom kakor poldrugo leto po Tvoji smrti, znaneč Ti, da res za vedno »v zemlji domači (ti) truplo leži«, kakor oznanjuje s Prešernovimi besedami (ali zdaj še?) Tvoj nagrobnik! Tako pa nam polni bridka žalost srce, ko se spominjamo Tebe in Tvojega groba: Ali bo vedno ostal v tujini Tvoj grob, ali bo domovina vendarle še kdaj zgrnila svoj plašč nad kraje, v katerih počivajo Tvoje kosti, in sprejela v svoje naročje Tvoj grob z ljudstvom vred, ki si delal zanj?

Literatura: J. S.: Ljubljanski Zvon. 1895., str. 639 do 640; neimenovani: Ilustrovani narodni koledar za leto 1897., str. 74—78; Andreas Zeche: XXVII. Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Villach (šol. 1895/96), str. 3.; dr. Karel Glaser: Zgodovina slovenskega slovstva, IV., str. 190. Glede »normalne slovnice« dr. Matija Murko »Vatroslav Oblak«, Knezova knjižica, VI. zv., str. 273—278.

Ivan Albreht:

Koroška pesem.

Še smo tu, trdni in zdravi,
z vero mogočno v srcih ljubečih,
z besedo naših očetov in dedov
v Podjuni, po Rožu, tu smo ob Dravi!

Sveta moč naša je naša beseda,
tisoč let ljubljena, tisoč let sveta,
v Podjuni, po Rožu, tu smo ob Dravi,
trpljenje in bol sta naša soseda.

Bratje, kjerkoli ste, bratje po duši,
naša beseda naj vas prikliče,
naša ljubezen naj vas prizove,
da nas sovražnik v prah ne razruši!

Tisoč let vere, gorja in trpljenja —
vendar le ena je zvezda vodnica:
v bratski ljubezni nam naša beseda
zvesto odpira pot do življenja.

Naši pokojniki.

Notar A. Hudovernik:

1. Dr. Ivan Tavčar.

Dne 19. februarja 1923 popoldne se je razširila po Ljubljani žalostna vest, da je umrl dr. Ivan Tavčar in zaplakala je bela Ljubljana, zaplakal je ves slovenski narod. Njegova smrt pomeni za nas velik udarec, katerega bomo težko preboleli.

Dr. Ivan Tavčar je ves čas, odkar se je zavedal, da je sin slovenskega naroda, deloval zanj. Najprej se je udeleževal kot pisatelj. Še v jeseni svojega življenja je napisal krasno, nežno pripoved »Cvetje v jeseni« in pozneje »Visoško kroniko«, s katero se je takorekoč poslovil kot pisatelj od svojega naroda. Kot pisatelj nam je naklonil nebroj klasičnih spisov večinoma beletristične vsebine in ga štejemo danes med svoje najboljše in najbolj priljubljene pisatelje.

Kot mlad mož se je podal v politično areno. Ko je dr. Tavčar začel nastopati kot politik, so bile naše razmere žalostne. Oholi tujec se je šopiril po naši zemlji; nemška pest nas je dušila; slovenski naš materin jezik je bil zaničevan in je veljal le kot jezik hlapcev in dekel. Dr. Tavčar je razumel naš položaj. Neustrašeno in z njemu lastno odločnostjo se je boril za pravice našega naroda in je gladil pot našemu jeziku v urade in druga javna oblastva. Kar smo v zadnjih letih pred polomom stare države v političnem in jezikovnem oziru dosegli, gre večinoma na rovaš njegovega političnega delovanja. Kot politik je bil nesebičen in neizprosni. Nikoli ni gledal

na svoje koristi; njegova edina briga je bila, da bi bil srečen njegov narod in da mu pribori vsaj nekaj onih pravic, ki so mu bile po zakonu zajamčene, katerih pa stara Avstrija pod pritiskom Nemcev ni nikoli spoštovala. Med našimi političnimi prvoboritelji je bil dr. Ivan Tavčar eden prvih, ki si je vedel

Dr. Ivan Tavčar.

s svojim nastopom pridobiti tudi pri svojih političnih nasprotnikih umevanje in spoštovanje.

Kot dolgoletni župan prestolnega mesta Ljubljane si je pridobil za mesto in za svoje someščane nevenljive zasluge. Za svetovne vojske je skrbel,

da je bila Ljubljana z živili kolikor toliko za silo in tako preskrbljena, kakor nobeno drugo mesto v stari Avstriji. Znano je, kako je ob vojni avstrijska vlada in soldateska zasledovala Slovence, ki so bili odločnega slovanskega mišljenja. Marsikoga je rešil s svojo intervencijo zapora ali celo smrti, zato nam ostane nepozabljiv.

Kot človek je bil pokojni dr. Tavčar odkrit, nepogljiv značaj blagega in mehkega srca. Komur je bil prijatelj, mu je stal ob vsaki priliki na strani. Režešem je bil dober oče. Kdor se je v sili obrnil nanj, mu je rad pomagal, in njegova levica ni nikdar vedela, kaj je dala desnica. Osobito je bil velik dobrotnik učeči se mladini, katero je ob vsaki priliki velikodušno podpiral. Koliko ubogih dijakov, ki niso imeli sredstev, da bi študije končali, je dobivalo hrano pri njegovi mizi. Kot odvetnik je bil na najboljšem glasu; kot izvrsten pravnik se je vsekdar zavzel za korist svojega klijenta. Kot govornik je bil znan po vsem slovenskem svetu; saj ni bilo skoraj nobenega shoda, na katerem ni on nastopil kot gromovit bojevnik za naše pravice, če se je to zlagalo z njegovim političnim naziranjem. Kot mož in oče je visel z neomejeno ljubeznijo na svoji ženi in svojih otrocih; v njihovi družbi si je iskal razvedrila, kadar je prišel od političnih bojov utrujen domov.

Tudi Družba sv. Cirila in Metoda žaluje za njim; saj ji je bil dolgo vrsto let odbornik in ko je odstopil pokojni Luka Svetec od mesta prvomestnikovega namestnika, tudi do svoje smrti prvomestnikov namestnik. Kot odbornik, oziroma kot prvomestnikov namestnik se je živo zanimal za družbeno delovanje, osobito za obmejne šole. Njemu v spomin je ustanovila Družba sv. C. in M. d r. I v a n a T a v č a r j a s k l a d, kateri naj se porabi v prvi vrsti za podporo onim šolam, katere so mu bile najbolj pri srcu. Za ta sklad smo doslej nabrali čez 40.000 Din. Družba sv. C. in M. mu ohrani hvaležen in časten spomin. Dr. Ivan Tavčar je bil znan in spo-

štovan po vsem slovenskem svetu. Če tudi se je boril vedno v prvi vrsti, ni imel nobenega sovražnika, pač pa le politične nasprotnike. Z njim je legel v grob eden največjih in najboljših mož, kateri so se nam kedaj rodili. Zato se ga bomo, dokler bo zadnji Slovenec hodil po naši zemlji, z največjim spoštovanjem in največjo hvaležnostjo spominjali kot moža, ki je vse svoje sile posvetil svojemu narodu in ki bo ostal poznim rodovom vzor nesebičnega rodoljuba in vztrajnega političnega prvoboritelja.

N. N.:

2. Ema dr. Gorišekova.

Dne 16. prosinca 1923. je preminula v Rušah slovenska rodoljubka ga. E m a dr. G o r i š e k o v a.

Rodila se je v Gradcu dne 3. mal. travna 1853. kot hči slovenskih staršev. Njen oče Ivan Peteln je bil mestni blagajnik, navdušen Slovan, mati Slovenka iz Selnice ob Dravi. Domača hiša je bila zbirališče slovanskih rodoljubov, posebno slovenskega dijaštva. V tej družbi je vsrkavala pokojna vase ljubezen do svojega rodu, katero je zvesto ohranila do svoje smrti. S svojim možem, zdaj tudi že pokojnim dr. Gašparjem Gorišekom je prišla leta 1880. iz Celja v Ruše, kjer sta si kmalu pridobila naklonjenost vseh slojev.

Takrat Ruše še niso bile tako narodne, kakor jih je poznala doba neposredno pred svetovno vojno. Skoraj vsa inteligenca je bila strogo nemškonacijonalna. Nemčurski je bil tudi občinski zastop. Pač pa je že obstojalo v Rušah staro »Kmetско bralno društvo«, ki je skromno životarilo. V veliko nevoljo narodnih nasprotnikov sta se oklenila novo-došleca tega slovenskega društva; pričele so se igre in veselice, ki so kaj kmalu privabile marsikaterega zaspanca ter ga narodno probudile. Duša vsake take prireditve je bila pokojnica. Z nji lastno ljubeznivostjo je vedela pomiriti prej še vplivne nemške sloje;

s svojo iznajdljivostjo je napravila zanimivo in prijetno vsako prireditev in pritegovala vedno širše sloje v svoj krog.

S posebno ljubeznijo se je oklenila podružnice sv. C. in M., kateri je bila prvomestnica od ustanovitve do svoje smrti. Da ji pridobi kolikor

Ema dr. Gorišekova.

mogoče dosti dohodkov, je prirejala vsako leto prav uspele zabave, h katerim so članice prispevale svoj letni prispevek izključno v živilih. Veselo je bilo gledati, kako so tekmovalle med seboj kot darovalke, da so le dosegle v zahvalo ljubezniv nasmeh svoje prvomestnice.

Kak vpliv je imela pokojna na svojo okolico svedoči dejstvo, da se ji je posrečilo upreči v prid Družbe sedaj tudi že pokojnega kaplana P., sicer strastnega nasprotnika Družbe. Pridobila ga je, da je cele tedne slikal in lepil za podružnično veselico, pričaral obiskovalcem v pravem pomenu besede najlepše pokrajine v plesno dvorano, a to izrecno le nji na ljubo. Da je v tem duhu vzgajala tudi svojo deco, se samo ob sebi razume.

Njeno narodno delovanje ji ni prihranilo bridkih ur. Leto 1914. ji je dalo videti oba sinova v vojaški sodni preiskavi, stoječa vrhu tega še na fronti, obe hčerki in zeta pa v zaporu v Gradcu ter ž njimi skupaj skoraj vse narodno zavedne Ruše. Sama pa je čakala trepetaje v družbi osmih malih vnukov na izid. Za vse njeno delo in trpljenje ji je bilo najlepše plačilo to, da je dočkala v krogu vseh svojih dragih osvobojeno Jugoslavijo.

Marica Bartolova:

3. Ivan Mankoč.

Mankočevi so stara, trdna, slovenska korenina. Dočim so v Trstu kmalu izginjali v potujčenem morju posamezniki kakor cele družine, posebno mnoge priseljene iz Kranjske in Štajerske, se je ohranila Mankočeva rodbina zvesta svojemu narodu in jeziku v kljub vsem pritiskom, izkušnjam in grožnjam. Žal, da pada v tako zavedni slovenski rodbini list za listom, da žanje smrtna kosa v kratkih presledkih svojo žetev, s katero udarja neizprosno Mankočevo rodbino, narod, prav posebno še slovenski živelj v Trstu. Radi svoje neustrašnosti so spoštovali in spoštujejo Mankočeve tudi naši narodni neprijatelji, saj odpadnikov ne more spoštovati nihče, niti oni ne, ki jih potrebujejo.

Ni se še dobro zacelila rana po pokojni sestri Lotici, je zasekala usoda rodbini drugo globoko in ske-

lečo rano. Dne 5. marca 1923 so odpeljali s sestro Lotico, ki je počivala v Ljubljani dve leti, brata Ivana ter oba pokopali v Trstu v rodbinsko grobnico. Narod je pokazal v Ljubljani, še prav posebno pa v Trstu vso ljubezen in spoštovanje do Mankočevih, ko se je udeležil pogreba v tako velikanskem številu.

Ivan Mankoč.

Še pred letom je bil I v a n M a n k o č krepak, čvrst in močan in nikdo bi si ne bil mislil, da ga je zaznamovala smrt na skorajšnjo žrtev. Ni ga v Trstu in okolici niti izobraženca niti priprostega človeka, ki bi ne bil poznal Ivana Mankoča. Vsem je bil vedno dober prijatelj, svetovalec ali prijeten dru-

žabnik, ubožcem pa milosrčen dobrotnik. Imel je za reveže vedno odprto srce in roke. Poseben dobrotnik je bil pokojni Ivan Mankoč Družbi sv. C. in M., odkar obstoji. Naj se le malo zamislim v minule čase, ko se je delalo v Trstu s polno paro za probujo ljudstva in za šolsko CMD, mi stopi pred oči Mankočeva hiša. Posebno za božičnico je bilo v njej živo gibanje. Gopodična Milka je znašala blago od raznih tvrdk, gospa Lotica je krojila, par šivilj je šivalo, da so se za Božič oblekli revni otroci C. M. šol. Del Mankočevega stanovanja je bil od meseca septembra do novega leta spremenjen v skladišče, kamor so se k oblekam in čevljem pridružili pred božičem še celi zaboji pomaranč, fig, dateljnov in drugega južnega sadja, s katerim so se obdarovali vsi otroci C. M. šol. Pokojni Ivan Mankoč je bil včasih malo nevoljen radi tolike navlake posebno, ker je imela s tem toliko tekanja, dela, truda in skrbi sestra Milka, katero je imel tako zelo rad in jo spoštoval tako visoko. Ali gdč. Milka ga je lepo potolažila, češ, da morajo Slovenci dati protiutež italijanskim vadam, s katerimi izvablajo nasprotniki slovensko deco v italijanske zavode. In Ivan se je pomiril. Koliko mož in žena je sedaj zavedno slovenskih zato, ker so posečali C. M. šole, katere so Mankočevi vedno podpirali! Kdo ni vedel, kdo sta »Milka in Ivan« med darovatelji v listih? Kolikokrat so bili napisani veliki prispevki pod znakom »Nemenovan«, za katerim se je skrival Ivan Mankoč! Kolikokrat je daroval, da ni znala levica, kaj dela desnica!

Težko je pokojnik po prevratu preživeljal zimске mesece v Trstu v sedanjih žalostnih razmerah. Jedva je čakal pomladi, ko je mogel zbežati v Jugoslavijo, zadnja leta na Bled, kjer si je kupil sijajno bivališče. Še v kruti bolezni, ko je v vročici ležal v Ljubljani, je fantaziral, da hoče iz Trsta, da naj ga prepeljejo hitro na Bled. Ni mu bilo dano, da bi videl še enkrat biser Slovenije in bi se tam navžil miru. Nit njegovega življenja se je pretrgala prav tedaj,

ko bi se bil lahko odpočil ob uspehih svojega dela in truda brez vsake skrbi. CMD mu ohrani med svojimi dobrotniki časten spomin.

Dr. Ivo Šorli:

4. Tomo Šorli.

Ako nenadoma in sredi njegovega najvišjega razmaha poseka smrt takega moža, kakor je bil naš Tomo, ne more biti drugače, nego da se v vseh srcih še skoraj više od bolesti dvigne upor proti usodi, da se iz njih čez vzdih izvije krik groze nad njeno krutostjo, pa da je treba časa, preden se vdano skloni glava celo človeku, ki je že moral doumeti, kaj je življenje in smrt...

Tak je bil tudi prvi dojem, ki se je tako jasno izražal v vseh tistih besedah, katere so mu po raznih listih napisali njegovi prijatelji, ko je prišla sem čez mejo pretužna vest, da je ugasnila ta krasna duša, da je padel ta junak. Kajti kdo naj zasluži ime junaka, če ne mož, ki je z enostavno krettno odklonil vse blesteče ponudbe njih, ki so bili zunaj v širokem svetu spoznali njegove izredne zmožnosti, pa je pogumno odšel tja, kjer je vedel, da ga čakajo same grenkosti, za katere bo imel edino plačilo v sladki zavesti, doumljivi tudi le takemu srcu, da se žrtvuje za to, kar mu je najljubše na svetu: za svoj nesrečni narod tam, kjer je njegovih žrtev najbolj treba?!

Da, ni ga značilnejšega merila za pomen kakega človeka nego vtis, ki ga napravi njegova smrt, posebno če je tako nepričakovana in še tako prerana po vrhu. Posebno, ako padli navzlic vsem svojim vrlinam ni stal na preveč vidnem mestu in v ospredju življenja. Kajti potem strela, ki udari, ne ubije samo, temveč obenem razžari postavo takega tihega delavca. Ah, moj Tomo, saj je bil takrat, ko se je prikazal črni križec pred Teboj, prav za prav prvič,

da se je v vsem svojem sijaju zasvetilo Tvoje prečisto ime in prvič si v vsi svoji brezmadežni lepoti in v vsi gloriiji svojega edinstvenega značaja stopil na oder pred ves svoj narod ter s tistim svojim tihim nasmeškom pokazal na svoje čudovito srce. Ti, ki si bil eden izmed izvoljenih, kateri smejo, da ne greše proti najglobljemu svojemu bistvu, šele po smrti povedati, kaj so bili! . . .

Vprav radi svoje enostavnosti, svoje preprostosti je bil Tomo Šorli skoraj zagonetna narava. Saj je hvala Bogu še resnično plemenitih ljudi na svetu; a kolikokrat moraš priznati, da je ogenj, ki jih podžiga k njih nesebičnemu delovanju, bolj ogenj srca. Temu je bilo treba pogledati le v njegove bistro oči, da si občutil, v kako čudoviti skladnosti sta v tem možu čustvo in razum. In če ti je potem še povedal, kaj je izmislil, in pokazal, kaj je napisal, si mu moral priznati že čisto nenavadno razumnost. Toda pri tem bi bil dečko brez pomisleka slekel jopič in ga dal potrebnemu, naj bi bil potem sam zmrzoval, česar svet vendar nima za pametno dejanje. Da, prav način, kako je on v stiski pomagal, je bil v življenju tako nenavaden, da te je presunilo do dna srca. Na drugi strani pa nikoli ne bi se bil dal zlorabiti in se hotel žrtvovati tam, kjer ne bi bilo imelo smisla. Mislim, da ga označim še najbolje, ako rečem: dal si je od svojih čustev svetovati, a ne voditi se od njih, in čeprav v njegovi dobrotljivosti ni bilo nič preračunjenega, je bila vendar vedno vsa preiščljena.

Tudi njegovo zunanje življenje je bilo do vojne silno enostavno. Rodil se je leta 1881. v Podbrdu na Tolminskem, a se je njegov oče, ki je bil strojar, z družino že kmalu nato preselil v Tolmin. Čudim se, da ga na gimnaziji ni bilo v malem semenišču, kjer smo se šolali skoraj vsi najrevnejši, posebno hribovci; a menda mu je oče lahko pošiljal vsaj za stanovanje, zajutrek in večerjo, kajti kositi je hodil, če se ne motim, tudi on v veliko semenišče. Na vse-

učilišče se je vpisal v Gradcu, a je moral kmalu nazaj v Gorico, kjer si je kot prvovrsten stenograf služil po odvetniških pisarnah svoj kruh. Že takrat so narodni krogi zelo cenili njegovo neumorno delavnost. Velik del zaslug na takratnem neverjetno naglem napredovanju Slovencev v tem mestu je bil njegov.

Tomo Šorli.

Spomnim se značilnega dogodka iz tistih dni: Lahi so spet enkrat demonstrirali proti nam in srdito vzklikali: »Evviva Gorizia italiana!« (Živio italijanska Gorica!). »Ancora per cinque anni!« (Še pet let!) se je oglasil nekdo. Bil je naš Tomo, ki smo ga komaj iztrgali besni množici...

Svoje pravne študije je dovršil v Pragi in vstopil potem v prakso pri notarju Arturju Lokarju v Ajdovščini. Sredi leta 1910. nekako so me prijatelji opozorili, da bo ustanovljen tretji notarijat v Pulju, ki bi morda lahko pripadel meni. Takoj sem pisal pobratimu Tomu, naj pride čim prej v mojo pisarno v Podgrad. Tiho smo delali in res se je posrečilo — vsaj njemu na srečo —: jaz sem bil prestavljen v Pulj, on je sedel — komaj 30 let star — na moj stol in sva bila, nekaj mesecev vsaj, on sploh najmlajši, jaz najmlajši mestni notar v Avstriji.

Ginljivo je, da je menda prav tisti čas napisal svojo oporoko, s katero zapušča vse svoje imetje Družbama Sv. Cirila in Metoda v Istri in Ljubljani: ničesar še ni imel in še kar je imel, je bil dolžan — kdo bi bil takrat le sanjal o državnih študentskih in drugih vzdrževalninah, ki jih danes mladina zahteva že kar kot pravico, ko smo študirali mi! — pa je siromak vendar že mislil na čase, ko si z delom zasluži kak groš, ki naj si ga nekoč bratski delita najzasluženejši in najpotrebnejši naši narodni ustanovi. Naj bo sedaj po njegovi smrti ta dediščina velika ali majhna — to dejstvo samo, da je že takrat mislil na svojo edino ljubico, ki mu je postala tudi vdova: na svojo domovino, že to dejstvo na sebi je dovolj, da ga ne smemo nikoli pozabiti in da smo mu bili dolžni tudi v koledarju Družbe Sv. Cirila in Metoda postaviti skromen spomenik!

Bil je že na tem, da se v sicer bolj revnem, a silno obširnem podgrajskem okraju tudi materialno uredi, ko je izbruhnila vojna. Prebral je tisto strašno nedeljsko jutro tisti strašni poziv na zidu podgrajskega Narodnega doma, svojega bivališča, skomizgnil, se preoblekel v uniformo avstrijskega praporščaka ter odšel, misleč si svoje. Par dni pozneje je bil na ruski meji. »Celih deset minut sem se bojeval za milo Avstrijo!« je s svojim zlatim humorjem pripovedoval. »Potem sem pomignil svojim fantom in smo legli vsak za svoj grm. Pa pride ruska patrolja, me za-

gleda in povpraša za cenjeno zdravje: »Zdorov?« (Zdrav?). »Hvala, zdorov!« sem odgovoril, vstal, pa je bilo za enkrat vojske konec.« Z jeznim smehom je potem pravil, koliko truda ga je stalo, preden je Rusom dopovedal razliko med Avstrijcem in Slovonom, a ponosno pristavil: »Vendar so meni zaupali prvemu. Pomagali so mi seveda prav pridno pri tem nemški in madžarski soujetniki, ki so me res odkritosrčno psovali z izdajalcem.«

Približno leto dni je Tomo ostal v Rusiji in se ob svoji čudoviti nadarjenosti tudi v tem pogledu — (po komaj polletnem učenju italijanščine je na pr. napravil notarski izpit tudi v tem jeziku) — tako izpopolnil v ruščini, da je mogel našo stvar zastopati že v časopisih. Meseca junija 1915 so mu uslišali prošnjo ter ga preko Rumunije po Donavi poslali v Srbijo, kjer je takoj v Nišu vstopil v Jugoslovenski odbor in se z vso vnemo posvetil delu za našo osvoboditev. Po strašni katastrofi srbske armade leta 1915., je šel tudi on čez albansko Golgoto. Zopet je tako značilno zanj, da je tudi o tem, kar je tam prebil, le nerad govoril. »Eh, kaj bi to, saj je za nami! Še spomnil ne bi se več, če ne bi bilo, da odtlej nisem nič več pravi,« je rekel, pa prešel na tisto malo, kar je na svetu doživel veselega in prijetnega... Tako se je vedno posebno toplo spominjal Pariza, od koder mu je redno pisala njegova prijateljica — desetletna deklica. Toda, ko smo ga izpraševali, ako je bil tu ali tam, videl to ali ono, je kratko odvrnil: »Saj nisem utegnil! Jaz sem moral delati!« Da, to mu priznavajo vsi, ki so bili takrat z njim v Jugoslov. odboru ali pozneje v mirovni delegaciji, da je bil generalni tajnik Tomo Šorli duša vsemu delu, in vse je strmelo, kaj ta človek v vseh mogočih jezikih vsega ne zmore. Naj omenim tu še, da je bil pokojnik tudi sijajen stilist in da mu je bilo napisati par pol, kakor drugemu toliko govoriti. (Saj mi je nekoč v Podgradu izgotovil pet dovršeno sestavljenih izročilnih pogodb v enem dopoldnevu!)

Po dovršenem delu v Parizu so mu ponudili državno službo v IV. činovnem razredu v diplomaciji ali tudi drugod. Od odlične strani sem čul, da je bil namenjen celo za našega poslanika v Parizu! Toda vse zaman, naj smo mu prijatelji še tako prigovarjali. »To ni zame — zame je Podgrad!« je odgovarjal in težko čakal, kdaj mu dovolijo, da sme tja preko. Dolgo mu niso dali, potem so ga tam še precej prijazno sprejeli, a kmalu na to že yprašali: »Kod si hodil, kje si bil?«, kakor mi je pisal. Celo v disciplinarno preiskavo so ga spravili, češ, da se ni vrnil takoj po vojni na svoje službeno mesto! Bo pa že tako, da so se ga radi njegovih »diplomatičnih zvez« le malo bali in mu vsaj »oficielno« dali potem mir. Ne tako prava »vlada« — fašisti, ki so ga, najuglednejšega in najdelavnejšega moža vsega okraja, poslevodečega podžupana, predsednika hranilnice in cestnega odbora ter vseh narodnih društev, neusmiljeno preganjali in zalezovali. Še preden se je nanj izvršil znani nočni napad, mi je pisal: »Zelo moraš ljubiti to grudo, ako nočeš, da obupaš in zbežiš!« Pozneje pa mi je, menda prvič v življenju, naravnost potožil: »Da se moram samec brez družine že ob sedmih zvečer zapirati v svojo sobo, je vendar malo preveč! Če bi te pustili vsaj delati, pa te neprestano razburjajo, da se ves treseš — ne od strahu, ampak od onemoglega srda. Toda prav zato bomo delali in delali — prav za nalašč!« Potem pa takoj, kakor je bil sam ves tak — optimizem je vendar še najjasnejši znak plemenitosti —: »Pa bo že bolje, ko se strasti nekoliko poležejo. Večno to ne more trajati, ker bi si drugače sami zrušili državo, ki jo vendar ljubijo. In naposled: še štiri mesece, pa pridem spet v divno Rogaško Slatino, kjer se napijem kisle vode in sladkega zraka svobode. Ne veš, kako se veselim! In tudi zaloga zdravja, ki sem si jo bil lanske počitnice od tam vzel s seboj, že nekoliko — pohaja...« To je bilo začetkom marca, torej kakih 14 dni pred njegovo smrtjo. Ko je prišla dne 20. marca tega leta

brzjavka, da je šel od nas, se je raznesla vest, da so ga ubili. Ne, fizično ga niso; toda to je gotovo: če bi bil ubogi Tomo moral prenašati samo tisto »trpljenje«, samo tisto »pomanjkanje svobode« in druge take težave, o katerih nekateri toliko tožijo na ti strani nesrečne meje, bi bil še danes med nami zdrav in vesel! ...

* * *

Kaj naj Ti še rečem, Tomo moj, za slovo, ko stojiš, kakor živ pred menoj, tak, kakor takrat, ko si odhajal lani v Slatino in sva se prvič v življenju poljubila — Bog vedi, kar samo se je bilo napravilo in je bilo morda vmes celo nekaj slutnje, da je tudi zadnjič, pa naju zato ni bilo nič sram — tak, kakor si nam potem vsem po vrsti še enkrat stisnil roko, lep, čvrst fant s krepko Tvojo postavo, kj se ji bolezen ni prav nič poznala, s Tvojim zagorelim obrazom, bogatimi, vzvalovljenimi lasmi in s tistimi Tvojimi temnorujavimi, velikimi, živimi, čeprav to uro nekoliko otožnimi očmi, kakor se spodobi človeku, ki se vrača v prostovoljno robstvo, ker je zastavil nesrečni istrski zemljici besedo, da je več ne zapusti, kaj naj Ti še rečem, Tomo naš? Ali naj Ti omenim, da so mislili nekateri, naj bi tudi Tvoje zemeljske ostanke spravili sem čez v svobodno prst? Kaj ne, da ne, Tomo? Ti hočeš počivati tam, kamor Te je gnalo Tvoje zvesto srce, Ti hočeš tam govoriti in učiti mrtev, česar živ že več nisi smel!

Kaj se ni zganil? Kaj ni zamahnil z roko, kakor je imel v takih hipih navado in s tisto svojo malo osorno otresavostjo spregovoril: »Če moj grob ni svoboden, napravite, da bo!« ? ...

E. J.:

5. Josip Perdan.

Jeseni preteklega leta sem obiskal Josipa Perdana na njegovem domu. Našel sem ga ležečega na postelji; težko je sopel. Videl sem, da hudo trpi. Po kratkem pogovoru mi poda bolnik roko ter reče otožno: »Z Bogom, dragi prijatelj, ne bova se videla več; pozdravite gospode pri Družbi; zanimal sem se vedno za Družbo, skrbel in delal v trgovini za družbene vžigalice, kar sem mogel; moja skrb je bila vedno, da sem imel čim več vžigalic v zalogi, in ako ni šlo vedno vse gladko, ni bila moja krivda«. Dejal sem mu, da ga družbeno vodstvo jako čisla, ter ga tolažil, da bo zopet okreval; saj je še mlad in naj ne misli še na smrt. Nato mi je odgovoril: »Ne, ne, dragi prijatelj, z menoj bo kmalu konec.« Odšel sem potrč. Po tem sestanku sva bila s Perdanom še dvakrat skupaj. Malo je okreval, toda bolehal je vedno in dne 15. junija 1923 je zatisnil oči za vedno.

Josip Perdan, sin veletržca in deželnega poslanca pok. Ivana Perdana, se je rodil v Ljubljani dne 27. junija 1877. Po dovršitvi osnovne šole, prvih razredov srednje šole in trgovske šole je vstopil v trgovino svojega očeta, po čigar prerani smrti je prevzel trgovino s svojim bratom Ernestom, ki pa je po preteku nekaj let — še zelo mlad — umrl. Odslej je Josip sam vodil svojo trgovino.

Že njegov oče je bil založnik družbenih vžigalic. Pokojnik se je začel takoj pri vstopu v trgovino zelo zanimati za promet s tem družbenim blagom. Nobe na pot ali vožnja po železnici mu ni bila odveč, da je le imel veliko zalogo vžigalic.

O svetovni vojni je moral pokojnik pretrpeti mnogo sitnosti. Avstrijski vladi so bile družbene vžigalice trn v peti. Tu je Perdan pokazal, kaj zmore. S finim nastopom in prav trgovsko premetenostjo je premagal vse ovire in Družba je obdržala vžigalice. Smelo lahko trdimo: Ako Družba ne bi imela o

svetovni vojni Josipa Perdana, bi bila izgubila gotovo prodajo vžigalic in obilni prispevki bi bili izostali. Pokojnik je deloval z družbenim vodstvom vedno v najlepšem soglasju in nikdar ni prišlo do kakega nesoglasja ali prepira. Josip Perdan ima veliko zaslugo, da so družbene vžigalice postale lep in trajen vir

Josip Perdan.

dohodkov Družbi sv. C. in M. Prispevki od vžigalic so vsako leto večji ter je Družba prejela leta 1922. K 51.920.— Res je, da je tudi tvrdka Josipa Perdana zaslužila. Toda kateri trgovec bo ogromno glavnico založil brez dobička, poleg tega zastonj delal, plačeval davke in svoje uslužbence?

Akoravno je imel pokojnik veliko posla v trgovini, vendar je tudi deloval mnogo izven nje. Trgovska zbornica, kjer je imel najtežje referate, ga je imenovala svetnikom. Pokojnik je bil član slovenskega trgovskega društva Merkur, Trgovskega bolniškega društva ter raznih trgovskih korporacij, kjer je bil povsod jako čislán. Vsa ta društva bodo hudo pogrešala v trgovski stroki zelo veščega moža.

Josip Perdan je bil vrl narodnjak in zvest sin slovenskega naroda. Podpiral je vedno narodna društva in dobrodельne zavode; tudi svojemu bližnjemu je rad pomagal, če se je zatekel k njemu. Bil je radodaren; dal pa je vedno z opazko: Sprejmite, svojega imena ne potrebujem v časopisih. V zasebnem obče- vanju je bil prijazen, nikdar ohol ali ošaben; bil je blaga duša. Perdan je bolehal radi prenapornega dela že več let. Ko sem ga nekoč opomnil, da naj se malo manj trudi ter naj išče po delu razvedrila, mi je odgovoril: »Čez dan moram delati, kakor vsak drug. Po delu sem pa najrajši doma; saj imam doma vse, kar želim. Lahko bi šel v kavarno ali gostilno. Ne radi štedenja sem doma, ampak zato, ker se doma najbolje počutim in po delu najbolje odpočijem.«

Ko je odhajal na Dunaj k usodni operaciji, je napravil kratko oporoko ter volil Družbi sv. Cirila in Metoda K 40.000. Umril je v tujini, star še ne 46 let. Njegovi zemeljski ostanki so bili prepeljani v domovino. Pogreb je bil časten. Blag mu spomin!

Dolžnost

vsakemu Slovencu bodi: da je član
Družbe sv. Cirila in Metoda. Člani so:

1. **pokrovitelji**, plačujoči 50 Din,
2. **ustanovniki**, plačujoči 15 Din,
3. **letniki**, po 3 Din na leto,
4. **podporniki** vsaj 50 par na leto.

V Družbo se vpljuje pri bližnji podružnici.

O desetletnici C.M. podružnice na Grobelnem

je predavala njena blagajničarka gdč. Tilka Leckerjeva o Družbi sv. Cirila in Metoda:

1. Zakaj se je ustanovila Družba sv. C. in M.?

Naši pradedje so imeli mnogo večjo domovino, nego jo imamo mi. Kakor nam kažejo še dandanes imena krajev, gora in rek, so bivali Slovenci na Bolgarskem, na Srbohrvatskem, Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, zapadnem Ogrskem, Primorskem, Furlanskem in deloma po Tirolskem, Solnograškem, Gorenje in Dolenje Avstrijskem. O naših izgubah je tožil pesnik Anton Aškerc:

Kjer koli solnce sije tod,
naš nekdanj je prebival rod.
Sedaj tod tujec širi se,
ošabno tod šopiri se.
Premehki pač mi bili smo,
da zemljo mu pustili smo.

Da, premehki smo bili. Bili smo miroljubni, pohlevni in potrpežljivi. S temi našimi dobrimi lastnostmi so se okoristili naši močnejši, brezobzirni sosede. Trgali so nam kos za kosom naše domovine, da se je naposled skrčila v meje, kakršne ima dandanes. Hujši kakor Turki so bili naši sosede na severu Nemci, na jugu Italijani, na vzhodu Madžari. Turki so nenadoma prihrulili, oplenili naše pradede, požgali mesta in vasi, pa zopet odšli. A oni trije so prišli, zarobili naše ljudstvo in ostali. Zaslužili so

naše prednike narodno, gospodarsko in kulturno. Najhujši izmed njih so bili Nemci. Sto in sto let smo trpeli Slovenci pod nemškim nasiljem; godile so se nam vnebovpijoče krivice; imeli smo le dolžnosti, a nobenih pravic.

Nemci so dobro vedeli, kako velikanskega pomena je **šola** in kako globoko sega njen vpliv; zato so skušali uveljaviti nemščino v šolah vseh vrst. Avstrijska vlada jih je rada podpirala v tem, a ker so hoteli imeti nemške šole tudi v takih krajih, kjer ni pravih Nemcev, jim vlada pri najboljši volji ni mogla popolnoma ustreči. Zato so si pomagali sami. Ustanovili so društvo »Schulverein«, ki je imelo nalogo z denarjem, nabranim doma in na tujem, ustanavljati šole, v katere so vabili slovenske otroke, da bi jih vzgajali v odpadnike, zasramovalce in sovražnike lastne slovenske matere. »Schulverein« je široko razprostrl mrežo svojih vrtcev in šol po Slovenskem. Kakor gobe po dežju so rasli njegovi zavodi povsod, kjer so bila tla količkaj ugodna raznarodovanju.

Prav tako kakor »Schulverein« je delovalo na jugu italijansko društvo »Lega nazionale«. V svoje italijanske vrtce in šole je lovilo slovenske in hrvatske otroke, ki so bili potem domalega vsi izgubljeni za svojo narodnost.

Da se zajezi raznarodovalno delo obeh imenovanih društev, so sklenili slovenski voditelji ustanoviti v obrambo naše dece šolsko **Družbo sv. Cirila in Metoda**. Ustanovljena je bila leta 1885., tedaj, ko so vsi slovanski rodovi praznovali tisočletnico smrti blagovestnika sv. Metoda. Njen namen je bramba našega jezika, naše narodnosti, zlasti pa reševanje slovenskih otrok iz tujčevih nastav. Družba sv. CM. je vestno izvrševala svojo vzvišeno nalogo ustanavlja šole in otroške vrtce tam, kjer bi bili sicer slovenski otroci primorani hoditi v nemške, oziroma italijanske šole in bi se v njih izneverili svojemu narodu. Družba je v takih krajih preskrbovala otrokom obleko in šolske potrebščine zato, da jih niso na-

sprotniki zvalili z raznimi darili v svoje zavode. V obmejnih krajih je podpirala revne občine, da niso jemale Judeževih grošev od nasprotnikov ter jim zato prodali duše svojih otrok, zavezavši se za samonemški pouk v šoli.

Družba sv. C. in M. je ustanovila šole in otroške vrtce na Štajerskem, Kranjskem, Koroškem in Primorskem. Za vse te zavode in za njihovo vzdrževanje pa je potrebovala mnogo denarja. Zato so se osnovala po vseh slovenskih pokrajinah **podružnice**, ki so tekmovala v delu za rešitev slovenske dece iz tujih pasti. Pobile so pri svojih članih enkratne (pokroviteljina, ustanovnica) ali letne (letnina, podporna) doneske. Prirejale so veselice in zbirke o veselih in žalostnih prilikah v prid Družbi. Nabiralniki, izpostavljeni na javnih krajih, so ji donašali lepe dohodke. Na korist Družbi so se prodajali narodni kolki, razglednice, računski listki in različno blago, zlasti vžigalice. »Mal položi dar domu na oltar« — to društveno geslo se je naglašalo ob vsaki priliki in ne brez uspeha.

(Predavateljica je nato opisala ustanovitev CM. podružnice v Grobelnem dne 24. avgusta 1913 in njeno delovanje do vojne. Po opisu vojnih grozot, naperjenih v prvi vrsti zoper Slované, je prestopila k vprašanju:)

2. Ali nam je Družba sv. C. in M. po vojni še potrebna?

Zatreti so nas hoteli, a zatrli nas niso. In ko je prišel dan plačila, ko se je razsula naša zatiralka Avstrija, tedaj je Slovan vrgel s sebe sto in stoletno suženjstvo, ki je trajalo od Karola Velikega do Karola Malega in Zadnjega, ter začel svobodno dihati. In brat, proti kateremu se je moral bojevati, mu je ponudil roko v spravo, rekoč: Živiva odslej pod skupno streho svobodno in mirno! In želja, ki je toliko let tlela v srcu vsakega zavednega Slovenca, je

postala meso in kri. Prišlo je do ujedinenja Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Toda v kupo veselja sta kanili kaplji grenkega pelina. Zibelko slovenstva s častito Gospo sveto in najzavednejšo pokrajino sta nam ugrabila Nmec in Italijan. Plebiscit dne 10. oktobra 1920 je odtrgal **Koroško**, rapallska pogodba dne 12. novembra 1920 nam je vzela **Primorje**, kjer se je pričela sužnost, hujša nego je bila avstrijska. Kdor zasleduje križev pot naših Korošcev in Primorcev, temu se trga srce od bolesti. Tam, kjer se je od pamtiveka razlegal naš jezik, v domovini Simona Gregorčiča in buditeljev Urbana Jarnika in Matija Majerja, naj bi umolknila naša govorica in naj bi bili naši samo grobovi. Ne, mi hočemo pomagati rojakom, trpečim pod tujim jarmom, da si ohranijo slovensko narodnost. Ako hočemo to doseči, začnimo pri deci, kateri je treba vcepiti ljubezen do slovenskega jezika, rodu in zemlje. Dece v zaslužjenih pokrajinah ne smemo pozabiti, kajti narod brez naraščaja je narod preteklosti. Zato podpirajmo Družbo sv. C. in M., ki ogrožene dece ni zapustila pred vojno in je ne zapušča sedaj.

Poleg te pomoči najbolj potrebne se nahaja v okvirju Jugoslavije zlasti ob severni meji in na Prekmurskem mnogo narodno nezavedne mladine, na katero preže naši onostranski sovražniki. Tudi ta deca je potrebna naše pomoči in tista dobra mati, ki jim jo v obilni meri deli, je Družba sv. C. in M.

Ko se je bilo izvršilo ujedinenje, so mnogi mislili, da Družbe sv. C. in M. ni več treba. V tej napačni domnevi je mnogo njenih podružnic zaspalo in nekatere še danes spe. Vsem tem brezdelnicam kličem: Vzdramate se, zavedajte se svoje dolžnosti kot Slovenci, kot Jugoslovani in pomagajte! Na delo za ogroženo slovensko mladino! Na pomoč naši vrli Družbi sv. C. in M., ki hodi po jasno začrtani poti do vzvišenega smotra: **rešitve slovenske ogrožene dece!**

Gorenji govor gđč. Tilke Leckerjeve priobčujemo kot vzorec, kako naj bi o danih prilikah naši prijatelji pojasnjevali prostemu ljudstvu namen in pomen Družbe sv. CM. Iz njenega vmes in ob koncu vpletenega, krasno sestavljenega poročila o desetletnem delovanju CM. podružnice na Grobelnem povzamemo, da je razen vojne dobe omenjena podružnica jako marljivo delovala, vsako leto zborovala, prirejala veselice, igre in predavanja (o narodni obrambi je predavala tudi gđč. Lavračeva), razpečavala družbeno blago, kolke, računske listke, razglednice in naklonila Družbi lepo svoto 43.349 kron.

Mal položi dar
domu na altar!

Tak napis nosijo
vžigalice

Družbe sv. Cirila in Metoda

Kdor jih kupuje in drugim priporoča,
podpira plemenito delo, ki ga izvršuje
že 38 let

Družba sv. Cirila in Metoda

Pripomnimo, da ima družba sv. Cirila
in Metoda samo od teh vrst vžigalic
dohodke!

Marica Bartolova :

Jubilej Ljudmile Roblekove.

Kako so bile Litijčanke marljive, v narodnem delu vztrajne in zavedne! Stavili so jih večkrat drugim v zgled in objavljali zdaj to zdaj ono črtico iz njihovega rodoljubnega delovanja. Kdo je bil agilni duh, ki je povzročal toliko in tako uspešno delovanje v razmeroma majhnem posavskem trgu? Skromen in ponižen je bil duh, ki je dajal vsemu narodnemu življenju v Litiji in okolici pobude, v ozadju se je skrival ter potiskal druge v ospredje — zadovoljen, da je le narodno delo uspevalo, kakor si je mislil in želel.

Bila je **Ljudmila Roblekova**, notarska činovnica v Svetčevi pisarni, ki je med našimi damami izmed prvih zaznala pretečo nevarnost in jela klicati na narodno brambo po izbranem geslu:

Nič več ne damo trgati si od naróda;
zato me Družbo svetega Ciril - Metoda
iz svoje vse moči povsod podpirajmo,
pri vsaki priliki za njo nabirajmo!

Ljudmila Roblekova je dajala pokret, da so se ustanavljale CM. podružnice v raznih krajih in pazila, da so res tudi delovale in snovale Družbi v prid dobičkanosne prireditve. Ljudmila Roblekova je bila čudovito srečna v izumu sredstev, ki naj bi prinašala Družbi prispevke. Pred 25 leti in še prej je založila lepo vrsto razglednic s slikami naših prvih mož: Vodnika, Prešerna, Gregorčiča, Strossmayerja, Jurčiča, Kersnika. Njena razglednica Litije je imela v dobi splošne dvojezičnosti samo slovenski napis. Podobe

nekaterih zgoraj omenjenih veljakov je dala natisniti na boljši papir in jih z razglednicami vred razprodajala v prid Družbi sv. C. in M. Za narod navduševalne izreke slovenskih pesnikov je nudila na listke natisnjene slaščičarjem, da z njimi opremijo sladkorčke.

Ljudmila Roblekova.

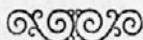
Ko je jela leta 1897. izhajati v Trstu »Slovenka«, je Ljudmila Roblekova postala njena sotrudnica in je redno priobčevala v tem listu narodna imena s pristavljenim opominom: »Slovenke! Dajajte svojim otrokom slovenska krstna imena!« Pozneje je izdala seznam narodnih imen za vsak dan v mesecu. V

uvodu pravi: »Nemci imajo že davno svoja narodna imena, Italijani krstijo svoje otroke kaj radi na »Roma« in »Italia«, Srbi in Hrvatje vporabljaajo svoja lepa narodna imena, zakaj bi ostali ravno mi Slovenci v tem vedno starokopitni in ne bi kazali tudi v tem pogledu svoje narodne zavesti.« Seveda je izšel ta jako umestni seznam v prid Družbi sv. C. in M., ker »domovina kliče na obrambo svojih otrok!«.

Ljudmila Roblekova je nabirala vse, kar bi moglo koristiti Družbi CM., med drugim zlasti knjige. Koliko pokroviteljnin, ustanovnin, letnin, kamenov in drugih darov je prišlo po njenih rokah v družbeno blagajno! Vztrajno je razširjala in razpečavala družbene kolke, razglednice, blago. Redno se je udeleževala velikih skupščin. Dolgih 40 let je službovala kot notarska činovnica zvesto in vestno v pisarni, kjer je prihajala dan na dan v dotiko s priprostim narodom, ga poučevala, dajala mu navodila in svete, ga hrabrila in navduševala.

Sedaj praznuje Ljudmila Roblekova sedemdesetletnico v Ljubljani, kjer živi v jako skromnih razmerah — v razmerah, ki jih gotovo ni zaslužila. Vendar je vkljub težkim razmeram in vkljub svojim letom še vedno narodno delavna in Družba sv. C. in Metoda ji je prav tako pri srcu kakor nekdej. Žal ji je le, ker sahnejo Družbi sv. C. in M. dohodki, hudo ji je, ker je za Družbo omrznilo navdušenje. Z mladeniškim žarom je še vedno vneta za njo in obžaluje, ker ne more storiti še več, nabirajoč članice in prispevke za razne družbene sklade.

Ob jubileju ji želimo, da bi še mnogo let delovala zdrava in čvrsta za svojo ljubljenko Družbo sv. Cirila in Metoda! Družbi pa nakloni dobrotno nebo dosti posnemalk vzorne rodoljubke Ljudmile Roblekove!

Brezobzirnovič:

Zmaji brez zob.

Slovenci in Čehi smo pod Avstrijo imeli orjaške boje z nemškimi raznarodovalnimi društvi, kakršna so bila »D. Schulverein«, »Südmark«, »Heimstatt«, »Turngau«, »Alpenverein« itd. To so bili pravi zmaji, ki so lomastili po naših pokrajinah z vedno odprtim žrelom in nenasitnim trebuhom. Zmaj »Schulverein« je požiral našo šolsko deco, pričeniši z nežno mladino že v otroških vrtcih. »Turngau« je lovil šoli odraslo mladino. Zmaja »Südmark« in »Heimstatt« sta prežala ob jezikovnih mejah na naše domove; zmaj »Alpenverein« pa se je plazil po naših gorah in planinah ter jih okuževal s svojo germansko slino.

Avstrija, ki je imela na papirju enakopravnost in zaščito za vse v njej bivajoče narode, je te nevarne zverine ščitila, tajno krmila in jim še sama izročala naše žrtve.

Ko bi nam Jugoslavija ne bila prinesla drugih dobrin, hvaležni bi ji morali biti že samo za to, da je tem nevarnim nemškim zmajem izdrla zobe ter jih zapodila preko meje. Kaj bi nas Slovence in Slovane sploh čakalo v Avstriji, ako bi se bila vojna završila po nemških načrtih, o tem je napovedalo glasilo »Südmarke« med vojno naslednje: »Sedaj smo zapleteni v orjaško borbo s Slovanstvom, a nadejamo se, da bomo zmagoviti. Avstrijski Slovani naj obrnejo svoje obličje proti vzhodu, tam imajo dovolj zemlje za gospodarsko in industrijsko uveljavljenje.« — Torej so nas podili v Rusijo.

Kakor nekdanj sv. Jurij je po preobratu šla mlada Jugoslavija nad nemške zmaje. V tem oziru se mora

priznati posebna energija bivšemu predsedniku deželne vlade dr. Žerjavu. Srečen slučaj je tudi bil, da je takrat načeloval trgovinskemu ministrstvu, v katerega delokrog so spadala nemška bojna društva, naš rojak.

Z nemškimi telovadnimi in planinskimi društvi, oziroma njihovimi podružnicam se je v novi naši državi napravila kratka sodba: društva so se razpuстила, telovadno orodje se je prepustilo slovenskim telovadnim društvom, nemške planinske kočje pa Slovenskemu planinskemu društvu. Daljše procedure pa so se vršile zaradi društev »Schulverein« in »Südmark«. Po razpustu podružnic je bilo v vseh krajih Slovenije postavljenih več nadzornikov. Kmalu pa je imenovani predsednik deželne vlade naročil ljubljanskemu oddelku za trgovino in obrt, naj imenuje za vso imovino »Schulvereina« in »Südmarke« generalnega sekvestra, ki naj izvrši popis in cenitev premoženja ter stavi predloge, kako se naj imovina teh zloglasnih tujih društev čimprej razproda (likvidira). Pri tem bi bilo nasvetovati, da se premoženje prepusti proti čim najmanjši odškodnini dotičnim občinam, oziroma okrajem za šolske namene. Za generalnega sekvestra je imenovalo ministrstvo bivšega potovalnega učitelja Družbe sv. C. in M. A. Bega.

Šef oddelka za trgovino in obrt je bil tudi mož na svojem mestu ter je takoj poslal ministrstvu trgovine predlog zaradi likvidacije. Pri tem je razvijal posebno energijo njegov referent, dasi so ga plašili bojzljivi naši starejši juristi. Ministrstvo je odobrilo likvidacijo imovine »Schulvereina« in »Südmarke« na podlagi člena 6. in 14. zakona o postopanju z imovino neprijateljskih podanikov v vsem področju Slovenije. Vsa poslopja se morajo porabljeti za slovenske šole.

Vsa poslopja in zemljišča so se nato popisala ter se prepustila z opravo vred občinam po predvojni vrednosti. To je bilo občinam in zavednemu prebi-

valstvu vsaj delno zadoščenje za vse prestane borbe in škode pod avstrijsko vlado. Občine so prišle po ceni do potrebnih šolskih poslopij in opreme. Marksikje so le na ta način mogli otvoriti potrebne meščanske šole n. pr. v Tržiču, Šoštanju, Ljutomeru.

Največ gorja nam je prizadel »Schulverein«, zato se tudi hočem z njim največ baviti.

Nemški »Schulverein« se je ustanovil pred 43 leti na Dunaju z neprikritim namenom, da potom nemških šol, otroških vrtcev, knjižnic in podpor ponemči čim več slovenske in sploh slovanske mladine. Svoje podružnice je imel po vsej Avstriji in tudi v Nemčiji. Zaščito in podporo je dobival od avstrijske vlade. Kjer so bila tla količkaj ugodna, je društvo ustanovilo nemško zasebno šolo in v njo naložilo z obljubami in nasiljem zadostno število otrok; po par letih pa je prevzela dežela — prostovoljno ali na ukaz z Dunaja — šolo kot javno. Pri tem so podpirali društvo vplivni krajevni činitelji nemškega pokolenja ali vsaj nemškega mišljenja, kakor razni tovarnarji in drugi industrijci, zlasti pa državne, deželne in avtonomne oblasti s svojim nemško mislečim uradništvom. Od teh industrijskih podjetij in oblasti odvisni starši so bili naravnost prisiljeni, da so žrtvovali svojo deco nemškemu zmaju, druge starše, posebno revnejše in nezavedne pa so pridobili z obljubami in darili. Takih staršev otroci so namreč dobivali v nemških šolah brezplačno šolske potrebščine, obleko in deloma tudi hrano.

Take ponemčevalnice je imel »Schulverein« v Sloveniji v Sp. Šiški, Tržiču, Lazah, Vrčicah, Rodinah, Mavrlu, Ovčjaku, Svetlem potoku, Verdrengu, Škrilju, Grčaricah, Hrastniku, Laškem, Sevnici, Rogški Slatini, Rogatcu, Poljčanah, Slov. Bistrici, Pragerskem, Vitanju, Šoštanju, Velenju, Vuzenici, Pekrah, Št. Ilju, na Sladkem vrhu (Ravni breg), v Št. Lenartu v Slovenskih goricah in Ljutomeru. V Domžalah, Polzeli in Štoreh pri Celju so tujerodni tovarnarji s pomočjo »Schulvereina« zdrževali nem-

ške šole, dočim je v Ljubljani in na Jesenicah gojila nemško šolstvo Kranjska hranilnica pod tvrdko šolskega kuratorija. Otroške vrtce je imel »Schulverein« v Ljubljani, Kočevju, Zagorju, Hrastniku in Slovenski Bistrici.

Marsikje je dal »Schulverein« le svoje ime, a šolo so postavile in zdrževale nemško zaslepljene občine. Drugod je zopet postavilo društvo »Schulverein« ali »Südmark« poslopje ter ga prepustilo domači tvrdki. N. pr. otroški vrtec v Studencih pri Mariboru in Marenbergu je postavil »Schulverein«, prevzel pa je poslopje domači nemški »Kindergartenverein«. Telovadnico v Studencih je postavilo društvo »Südmark«, prepustilo pa jo je telovadnemu društvu »Teodor Körner«. V Kočevju so ustanovila nemški »Studentenheim« skupno vsa nemška »bojna« društva, prepustila pa zavod krajevniemu društvu istega imena. Tudi Kranjska hranilnica je z denarjem slovenskih vlagateljev delovala na debelo za »Schulverein«. V Trziču je postavila šolo Kranjska hranilnica, a jo po par letih prepisala »Schulverein«. Isto bi se bilo v nekaterih letih zgodilo tudi s šolo na Jesenicah. V Hrastniku je bil lastnik nemške šole »Ortsschulverein«, prikrita tvrdka za »Schulverein«. Iz vseh teh »velikodušnih« prepustitev krajevnim somišljenikom je najbolj jasno razvidno, da se je »Schulverein« zavedal, da nima prave lastninske pravice, ker so za zgradbo in opremo šol zbrali denar krajevni činitelji t. j. denar je bil zbran pri nas.

Mnogo občin se je prodalo vplivu »Schulverein« s tem, da so vzele od njega posojilo na šolo proti pismeni obvezi, da se bo v teh šolah »na večne čase« poučevalo le v nemškem jeziku. Na ta način prodane občine so bile: Brežice, Celje, Vojnik, Konjice, Vuzenica, Marenberg, Muta, Slovenjgradec, Brezno, Sv. Ožbalt, Studenci, Razvanj, Radvanj, Pobrež, Krčevina, Svečina, Ormož, Breg pri Ptujju, Kočevje, Fužine in cela vrsta šol na Koroškem. Nekatere teh občin so po preobratu prostovoljno zbrisale judežev

madež s tem, da so vrnile posojilo v sekvestracijski sklad ter dobile izbrisno pobotnico n. pr. Brežice, Vojnik, Konjice, Slovenjgradec, Krčevina. Nekaterim občinam se je dolg vračunal v kupnino pri prevzemu schulvereinske šole.

Vse te šole so bile poprej slovenske in jih je obiskovala slovenska deca. »Schulverein« je torej dal denar za ponemčevanje slovenskih otrok. Tak namen se mora s pravnega in moralnega stališča smatrati kot sramoten in protiven dobrim običajem, ali kakor pravijo juristi »contra bonos mores« in »datio ob turpem causam.« Obči drž. zakonik pravi v § 1174.: »Kar je kdo vedoma dal v dosego nemogočega ali nedopustnega dejanja, ne more več nazaj terjati.« Da je namen raznaroditi mladino vsekakor sramoten, to mora priznati tudi vsak lajik; zato bi bilo le pravično, da bi taka posojila zapadla občinam, toda ministrstvo v Beogradu je bilo drugačnega mnenja.

Po likvidaciji so začeli vsi nemški aparati delovati s polno paro doma in v inozemstvu. Potom avstrijskih konzularnih zastopov je deževalo protestov na ministrstvo, deželno vlado in na generalnega sekvestra. Protesti so se sklicevali na senžermensko mirovno pogodbo, sekvestru so grozili, da bo odgovoren za vso škodo in za vse posledice prodaje, češ, da je bil postavljen za varuha njihove imovine, a on jo pomaga zapravljati.

V Beogradu so res začeli omahovati ter pred meseci dovoljeno likvidacijo omejevali (toda takrat je bilo že skoraj vse prodano). Ministrstvo trgovine je namreč naknadno naročilo: Z društvoma »Schulverein« in »Südmark« se naj postopa tako, kakor je postopala bivša Avstrija s »Slovensko Matico«. Ako se je oddelek ministrstva v Ljubljani postavil na to stališče, naj poroča ministrstvu, kakšna ustanova je »Slovenska Matica.«

Ministrstvo je dobilo takoj obsežno pojasnilo, da je bila Slovenska Matica za Slovence pod Avstrijo

najvažnejša kulturna naprava. Takoj po izbruhu vojne je bila Matica razpuščena, ker je izdala »Gospodina Franja«, knjigo, v kateri se je bičal nasilni švabski sistem v Bosni in Hercegovini. Ker se je pisatelj idealni Jugosloven pok. Maselj Podlimbarski, postavil odločno na stran zatiranega srbskega življa, so proglasili njega in njegovo delo za srbofilsko. Knjiga je bila zaplenjena, pisatelja pa so degradirali in odgnali v avstrijsko internacijo, kjer je vsled žalovanja in razburjenja umrl. Kurator Slov. Matice, notar dr. Galle, je po nalogu finančne prokurature očitno nastopal tako, da za vedno onemogoči obnovo Matičnega kulturnega delovanja. Matične knjige za leto 1914. so bile že postavljene, a kurator je dal v tiskarnah stavek razdreti ter plačal tiskarnam odškodnino iz Matičnega premoženja. Nadalje je zapravil za avstrijsko vojno posojilo vse Matično premoženje in hkrati vse ustanove in depozita, ki niti niso bila Matična last, temveč jih je društvo samo upravljalo. Toda vse to še kuratorju, oziroma finančni prokuraturi ni bilo dovolj. Kurator je še najel na Matično hišo visoko hipoteko ter dal denar za vojno posojilo. Na ta način so švabski sovragi upali, da ubijejo Slov. Matico za vse večne čase. Slovenskim rodoljubom je krvavelo srce, toda nihče si ni upal odločno nastopiti proti takemu barbarstvu, ker uspeha bi itak ne dosegel, pač pa bi ga bili takoj proglasili za veleizdajalca ter ga zaprli. »Slovenska Matica« ni bila bojno, niti proti avstrijski državi naperjeno društvo.

V primeri s tem je nastopanje naših sekvestracijskih oblasti napram izrazito protinarodnim in protidržavnim društvom, kakršna sta »Schulverein« in »Südmark«, uprav kavalirsko. Vsi donosi sekvestriranih društev kakor tudi izkupila pri prodaji so naložena v Upravi fondova in se vodijo strogo natančni računi, dočim o nasilnem gospodarstvu pri Slov. Matici še danes nimamo jasnih računov.

Pravično zadoščenje nam je bilo, da so naše oblasti razpustile nemška bojna društva, oziroma njihove podružnice baš z istim avstrijskim zakonom, s katerim so avstrijske oblasti zadavile našo Slovensko Matico. To je namreč § 24 starega avstrijskega zakona o društvenem pravu iz leta 1867.

Potrebno je bilo, da so se naši krmilarji v Beogradu podrobno poučili, kako nasilno je nastopala stara Avstrija proti slovenskim, izključno kulturnim društvom ob soglašanju in odobravanju vseh takratnih članov nemških bojnih društev. Ministrom in njihovim referentom pa je bilo tudi treba opetovano razložiti pogubne smotre in uspehe nemških bojnih društev med nami, saj jih iz lastnih izkušenj še niso poznali. Turek je bratom Srbom sicer grabil imetje, rodbino in večkrat življenje, toda jezika in duše jim ni plnil.

Ker se je pod Avstrijo baš iz nacionalnih razlogov zapostavljalo in zanemarjalo naše narodno šolstvo, zato je po preobratu naravno morala biti prva skrb naših oblasti, da se naše šolstvo čim hitreje in čim bolj povzdigne in razmnoži. Iz tega razloga se je tudi poseglo v prvi vrsti po schulvereinskih, že opremljenih šolah, ki so prišle v last pristojnim občinam, šolskim občinam (krajnim šolskim svetom), oziroma domačim korporacijam za šolske namene po predvojnih cenah.

Taka zasega nikakor ne nasprotuje določbam senžermenske mirovne pogodbe, temveč je po čl. 211 celo dopustna, ker so se objekti porabili za šole in druga izobraževališča ter jih je vsled tega smatrati kot občekoristna.

Določbe senžermenske mirovne pogodbe pa pri teh nemških bojnih društvih tudi zato ne pridejo v poštev, ker so ta društva zasledovala nemoralne namene, ki so težili za iztrebljenjem slovenskega življa, posebno v obmejnih krajih. Končno pa so smotri teh društev naperjeni tudi proti obstoju naše mlade države. Namen teh društev je namreč bil, potom šol

in naseljevanja v smislu takozvane notranje kolonizacije širiti germanizacijo. Po razpadu Avstrije ta društva niso imela več pogojev za pravni obstoj, ker v novo nastalih državah bi bilo nadaljno delovanje teh društev očiten iredentizem, naperjen naravnost proti obstoju države. Ako bi država kaj takega trpela, bi delovala sama zoper sebe, storila bi samomor.

Na slično stališče se je postavilo tudi okrožno sodišče v Mariboru, ki je v neki prizivni pravdi »Schulvereina« proti sekvestru razsodilo, da senžermenska mirovna pogodba v členu 249 izrecno dopušča likvidacijo sovražnih podjetij, h kakršnim je brezdvomno prištevati društva »Schulverein«, »Südmark« i. dr. Sploh pa se je likvidacija izvršila, preden je bila senžermenska mirovna pogodba v veljavi.

Še važnejša pa je sodba stola sedmorice v Zagrebu na pritožbo, oziroma priziv »Schulvereina«. Razsodba temelji na naslednjih razlogih: Z razpustom podružnic »Schulvereina« in »Südmarke« so bile razpuščene tudi njihove centrale na Dunaju in v Gradcu, v kolikor bi hotela ta društva nastopati na ozemlju naše države. Ker pa po § 26 obč. drž. zak. nedopustna društva nimajo nikakih pravic, jim je tudi odrekati sposobnost, da pred sodiščem nastopajo kot stranke. Ker statutarni namen teh društev nasprotuje namenu države SHS, je imela naša država pravico, da bi bila premoženje omenjenih razpuščenih društev brez predhodne sekvestracije zaplenila in z njim razpolagala.

Sklicevanje nemških central na določbe senžermenske mirovne pogodbe čl. 267 pa je zgrešeno še posebno zategadelj, ker je vendar dokazano (glej nemško šolstvo Tržič, Jesenice, Hrastnik itd.), da se je denar za zgradbe nemških šol zbral večinoma v naših krajih, celo med našimi zaslepljenimi ali odvisnimi rojaki. Zato je v neki pravdi, ki jo je imela pred leti schulvereinska podružnica v Št. Lenartu v Slovenskih goricah proti svoji centrali na Dunaju,

izrekel celo najvišji sodni dvor na Dunaju, da ima podružnica kot pravna oseba od centrale popolnoma neodvisno premoženjsko upravo. Zastopnik šentlenartske podružnice (bil je to naš narodni odvetnik dr. Milan Gorišek, ker noben nemški odvetnik ni hotel prevzeti zastopstva proti centrali »Schulvereina«) je namreč dokazal, da je ondotno nemško šolo in društveni dom postavila domača schulvereinska podružnica iz sredstev, ki jih je zbrala doma.

Tudi drugod so nastopili z dokazi, da so se schulvereinske šole zgradile večinoma z domačimi prispevki. »Schulverein« je dal navadno le nekaj posojila, za kar se je običajno tudi vknjižil, obenem pa je vsilil tudi svoje ime kot lastnika. V Slov. Bistrici je nemčurski občinski zastop dovolil, da se je lastništvo šole prepisalo na »Schulverein«, dasi se je stavba zidala skoraj izključno na stroške mestne občine. Nad 20.000 kron je prispevala občina v gotovini, za drugih 20.000 kron pa je »Schulverein« najel posojilo pod poroštvom mestne občine, ki je tudi ves čas dolg amortizirala, plačevala obresti in popravila šole. To sleparsko transakcijo so zakrivali župan dr. Murmayer, častni župan Stiger, trgovec Krautsdorfer in »cesarski svetnik« Versolatti. Preden so po prevratu izročili občino slovenskemu gerentu, so zažgali vse listine, ki so se nanašale na to temno zadevo.

Podobno je bilo s schulvereinsko šolo v Rogaški Slatini. K zgradbi so prispevali »reichsdeutscher Schulverein«, štajerski deželni zbor, štajerska hranilnica v Gradcu, a dunajski »Schulverein« le 8000 goldinarjev. Ves ostali denar so zbrali domačini in domača podružnica z veselicami in odiranjem kopalniških gostov, med katerimi je bilo tudi mnogo Slovanov. Dasi je torej »Schulverein« prispeval le 8000 goldinarjev, je bilo poslopje vknjiženo na njegovo ime, vrhutega pa se je dal »Schulverein« vknjižiti za dolg 10.000 gld.

Nemška občina Koprivnik na Kočevskem je po prevratu nastopila dokaz, da sta bili schulvereinski

šoli v Ovčjaku in Svetlem potoku postavljeni večinoma iz prispevkov domačinov, ki so darovali vse stavbno gradivo, delali brezplačno in še prispevali v denarju. Tudi davke in vsa popravila je plačevala občina, dočim je plačevanje učiteljstva prevzela dežela. Tudi tukaj torej ni dal »Schulverein« skoraj ničesar drugega kakor ime lastnika.

Bilo je le pravično, da so se takim občinam ob likvidaciji prepustile šole za izredno nizko odkupnino, n. pr. Koprivnik obe imenovani šoli (seveda sta majhni in primitivni zgradbi) za 5000 kron.

Ker so torej sredstva za zgradbo nemških šol večinoma zbrale krajevne schulvereinske podružnice, zato je bilo tudi smatrati poslopja za last teh podružnic in so bili za likvidacijo povsem kompetentni pri nas veljavni zakoni. Ako bi se pri centralah na Dunaju in v Gradcu ne bili zavedali svoje odvisnosti od lastnih podružnic, bi tudi ne bili tako radi prepuščali zagradbe krajevnim tvrdkam. Zato pri centrali »Schulvereina« na Dunaju niti na jasnem niso bili, kaj je njihova last. Tako so v svoji vlogi, o kateri bo govor pozneje, trdili, da je šola v Štalah pri Črmošnjicah njihova last, a resnično je šola v zasebni hiši ter je »Schulverein« podaril svoječasno le nekaj šolskih potrebščin. Nasprotno pa centrala na Dunaju ni vedela, da je šola v Št. Ilju nad Mariborom njena last — vsaj v zemljiški knjigi.

Nemci so se dobro zavedali, da bo težko rešiti premoženje njihovih bojnih društev iz naše države, zato so se zatekli k sleparijam. Leta 1919. je pisala centrala »Südmarke« iz Gradca svojemu zaupniku, notarju v Velikovcu: »Bojimo se, da bo jugoslovenska vlada skušala imovino nemških »obrambnih« društev »Südmarke« in »Schulvereina« trajno obdržati. Za izgovor gospodje v Ljubljani niso nikoli v zadregi. Zdi se nam, da hočejo svoje postopanje utemeljevati s tem, da izvira premoženje obeh teh društev, kolikor ga je v Jugoslaviji, iz zbirk v Jugoslaviji, a namen društev pa da je naperjen zoper sedanjo

vlado, tako da sme jugoslovanska vlada po pravici premoženje zapleniti. **Nadalje se tudi bojimo, da bo plebiscit v odseku A, kamor spada tudi Velikovec, izpadel v prilog Jugoslavije.** Usojamo si Vam staviti predlog (da »Südmark« reši svoje hipoteke na raznih posestvih), naj bi nam dolžniki svoje dolgove resnično takoj plačali, v katerem slučaju smo pripravljene dovoliti večji popust, nato pa izdamo čez vso terjatev izbrisne pobotnice z vsebino, **da so bile terjatve že davno pred začetkom leta 1919. poravnane** (torej še pod Avstrijo!). Pri današnjem izobilju novcev pač dolžnikom ne bo težko denarja skupaj spraviti, oziroma si ga pri sosedih izposoditi. Na ta način bi mi dobili zopet sredstev, da moremo drugim, odnosno tudi prav istim rojakom zopet pomagati v izpremenjenih razmerah.

Iz tega se vidi, da so imela nemška bojna društva takoj od začetka kaj slabo vest in da so jim rabila vsa sredstva, tudi laži in sleparije, samo da bi oškodovali našo državo. In graški notarji niso imeli prav nič pomislekov, da so take lažnjive izbrisne pobotnice overovljali.

Ko je centrala »Schulvereina« uvidela, da ne dobi nazaj šol, je poslala našemu finančnemu ministru »skromno« zahtevo, naj se ji plača 6 milijonov zlatih kron odškodnine; toda s tako nizko odškodnino se zadovolji le pod pogojem, da v poslopih ostanejo še nadalje — nemški učni zavodi. V vlogi je društvo priznalo, da so vsa šolska poslopja veljala svoječasno le dva milijona kron (torej bi društvo rado na naš račun profitiralo kar 4 milijone zlatih kron!). Vloga tudi prizna, da je k temu dvema milijonoma kron prispeval le deloma »Schulverein«, ostalo pa krajevni interesi, tovarnarji, občine in drugi »Volksgenossen«.

Društvo »Südmark« je delalo z vso paro, da bi vse naše ozemlje na levem bregu Drave čimpreje postalo strnjeno nemško. V ta namen je naseljevalo trde Nemce iz Prusije med Št. Iljem in Mariborom

ter v marenberškem okraju. Imena teh naseljencev so: Hoffmann, Schnepfle, Edelsbrunner, Schmidt, Kühner, Haas, Scholl, Hornitzky, Keller, Waldenmayer, Klein, Grimmer, Kornhäusel, Gutsheim, Deuber, Hack, Osterle, Reinmayer, Bayer, Preiner, Scholz, Hammerle, Gasser, Glück, Diener, Skribe, Konegger, Elsnegg, Pilg, Fähnrich itd. Našim omahljivim in zadolženim rojakom je društvo vsiljevalo posojila, da jih je na ta način izrinilo s posestev. Po prevratu so se pruski kolonisti potuhnili ter se kazali lojalne za našo državo; toda ko so videli, da jih naše oblasti puste v miru, dasi bi jih bile smele razlastiti, postajajo že zopet predrzni, se organizirajo v nemškonacionalnih smernicah ter zahtevajo svoje šole.

Danes se plazijo nemški zmaji onostran naših meja, krvoločno odpirajo brezzobe čeljusti in gladni škilijo v obljubljeni deželo. Pravzaprav to niso več nevarni zmaji, temveč potuhnjene hijene, ki se le ponoči lotijo mrhovine, t. j. popolnoma propadlih značajev. Samozavestnemu in značajnemu Jugoslovenu se gnusijo že od daleč. Vendar ni odveč, ako naše šolske in upravne oblasti čuječno pazijo, da nemškim zmajem ne zrasedo novi zobje, da pa tudi kot hijene s svojimi tajnimi, ponočnimi obiski ne okužijo našega ozemlja.

Rojaki!

Sedaj nam nihče ne brani
izvrševati geslo:

Svoji k svojim!

Izvajajmo ga dosledno!

Julij Kontler:

V Beltince.

Križišče beltinske in čakovske ceste je v Dolnji Lendavi južno od železniške postaje. Obstala sva na križišču in gledala soho. »Beltinci 21 km, Murska Sobota 30 km« je napis na kažipotu.

— Dobro pomislite, sem rekel svojemu sopotniku, še je čas; 30 km peš ni igrača. Ostaniva do jutri tukaj, ob trinajstih pelje avto iz Dolnje Lendave. Imela bova sicer nekaj več stroškov, prištediva si trud.

— Ne; jaz grem peš, se je odločil moj sopotnik. Tako sva prišla potovaje pešice iz D. Lendave v prestolico Prekmurja ... v Mursko Soboto.

Tudi ob luninem svitu so se razločno videli obrisi lendavskega gradu in sivkastomodra silueta zvonika. Za nama se je glasilo večerno zvonjenje, pred nama, ob cestnem grmovju, je pa drobil slavček svojo uspavanko.

Selišče Spodnje in Zgornje sta prvi vasi jugovzhodno od Lendave.

— Kaj ne, madžarske vasi?

— Da, toda prebivalci so le priseljenci. Starci še danes govorijo o tem, kako je bilo še pred kakimi dvesto leti. Močvirnat gozd in smrtna nevarnost sta spremljala potnike na tej cesti. Drzni roparji so napadali ljudi, in le jelše, gabri in hrasti so šumeli v znak nezadovoljstva nad takim nečloveškim početjem. Gospodar gozdov je bil lendavski graščak; on je pošiljal v gozd pod vodstvom oboroženih hlapcev prve delavce, ki so pripravljali tla naseljencem.

... Pripovedujejo, da je nekoč poslal graščak 12 Madžarov, vsakega z nabrušeno sekiro, da bi trebili gozd. Dopoldne so posekali orjaško smreko in vsi — kolikor jih je bilo — so sedli na podrto deblo. Jedli so in premišljevali o svojem pravem domu. Kakor kamen je legla tišina tega neznanega sveta na njihovo dušo in srce.

— To ni naša zemlja, je vzdihoval star Madžar.

— Zakaj nas silijo sem? — je nadaljeval drugi.

Naš dom je tam, kjer se solnce rodi.

— Tu ne bo nikdar naš dom, ampak le zapuščeni grobovi naši...

Bili so vsi potrti in proti vzhodu je strmelo njihovo oko, tja — daleč, daleč — kjer se solnce rodi...

Takrat je prišel mimo naš Slovenec, domačin.

— Kaj pa je s temi, je vprašal hlapca, zakaj so tako žalostni?

— Vprašaj jih sam, če si radoveden!

In je vprašal.

— Dvanajst nas sedi na tem deblu, 24 enakih nog je pred nami, so rekli Madžari, in zdaj ne vemo, katera noga je Petrova, in ne katera je Pavlova... Vidiš prijatelj, zato smo žalostni...

— Najstarejši vzemi v roko šibo, pa šeškaj po nogah; ostalo je delo božje previdnosti, jim je svetoval Slovenec. Na ta način so sicer hitro našli noge, pravega miru in doma pa menda še celo danes ne...

... Prišla sva v Gaberje. Majhen otok je stal nekdam na mestu današnje vasi. Trda in suha zemlja v razsežnem močvirju. Tudi danes je Gaberje nekaka madžarska predstraža ob Muri in sobočki cesti.

Kapca, naslednja vas, je prava zmešnjava človeških in hišnih tipov. Pristen Madžar je sosed pristnemu Slovencu. Naletiš pa tudi na ljudi, kateri nosijo na obrazu znake obeh narodnosti. Slovenska hiša — skrita med sadnim drevjem, skrbno pobeljena ali pobarvana, kar zavpije na potnika: Postoj in oglej me! Saj nekaj minut dalje boš srečaval le meni podobne

sestrice. Hiše Madžarov so preproste in brez vsake poezije.

— Lepe konje imajo tu ljudje, se čudi moj sopotnik.

— Lep konj je ponos tukajšnjih kmetov. Ti kraji žive le od živinoreje.

Kapca je za nami. V širokem loku se zasuče dobro oskrbovana deželna cesta. Jelševe gošče, košati travniki pijejo krepilno roso in se kopljejo v srebrnih žarkih polne lune. Na desno od nas je pokopališče z velikim belim križem. »Hvaljen bodi Jezus Kristus!« — je napis na križu. Vetrič se skriva med šumečim listjem, po pokošeni travi diši. Zategli ptičji glasovi, bi-bic! bi-bic! prihajajo proti nama od Mure. Tukaj se začne neokuženi slovenski svet.

Fantje in dekleta gredo pred nama. Večglasno petje se razlega daleč na okrog.

Micka rano vstane.

k prvi maši gre.

na zelenom travniki

je najšla ringlec zlat...

Mati so jo pitali:

— Pa što ti ga je dao?

— Zagvüšno znam povedati,

moj ljubi mi ga dao!

Ne le ljudje: gozd, travnik, tudi hišice, ki se skrivajo med sadnim drevjem, vse, vse poje:

»Zagvüšno znam povedati,
moj ljubi mi ga dao!«

— Kam pa, prijatelj? — vprašava.

— Domov! V Hotizo! — odgovarjajo od vseh strani. Drugi začno zopet novo pesem, in tako gre tja do cestnega ovinka. Oni gredo v svoje tople domove, midva pa po prašni cesti dalje.

Zahodno do Hotize je lesen most. Pod mostom do dna prozorna vodica, ki se severno od mosta razširi v močvirje, pokrito z gostim zelenjem.

— Moja dva znanca, kje sta?

— Kakšna znanca bi imeli v močvirju?

Prišla sva na most in odtod se je videla s svetlimi zvezdami posuta gladina vode in na njej dve nepremaknjeno stoječi črni senci.

— Tam-le, vidite ... dve črni senci ... Dve divji raci.

Ena senca se malce podaljša, hripav krik, zleti samec, za njim tudi samica. — Ti dve ptici sta toliko stari, kakor ta blagoslovljena zemlja ... Že moja rajna mati ju je videla, ti dve ogleduhinji, stražarici nadzemeljske oblasti.

Srebrna megla odeva travnike na obeh straneh ceste. Zazdi se nama, da sta travnik in ta odeja tako brezmejni, kakor tišina, katero sta razbili s hripavim kričanjem ptici. — Ne bova videla nič, pravim prijatelju. Raci že alarmirata vile, ki se kopljejo v jezeru ob prvi pristavi. To je sicer stara pravljica, vendar jo povem, da skrajša čas do prve vasi.

— Živel je siromak pastir, tako se pripoveduje. Bele ovčice je pasel na teh travnikih. Nekoč je našel majhno kačo pod grmičem. Kača je imela trnjevo krono na glavi.

— Čemu ti ta krona? vpraša kačo. Vrzi je proč, saj te trn bode.

— Reši me moje trnjeve krone ti, mu je odgovorila kača. Hvaležna ti bom vse svoje žive dni. Povedala mu je, naj leto dni ne prestopi domačega praga, naj ne pije vina, ne je mesa, naj se ogiblje kvartanja in tobaka. Če tako prebije leto dni, naj napreže štiri vole v voz in tako pride k malemu grmiču po njo.

Dobro, pastir naredi, kakor je velela kača. Kadar pa mine leto dni, pride z napreženimi voli.

— Hvala ti, dobri pastir! ga je že od daleč pozdravljala kača; vidiš, sem že brez trnjeve krone. Stresla se je in rešena je bila kačje kože in se izpremenila v prelepo vilo. Pod grmičem je imela vila pokopan svoj zaklad. Spravila sta ga na voz in ga peljala na pastirjev dom. Sezidala sta si lep grad, na onem mestu, kjer pljuska danes jezerce. Zunaj železen, na sredi srebrn, znotraj pozlačen je bil ta grad in imel je obliko na solncu ležeče kače s trnjevo krono na glavi. Dolgo let sta živela pastir in

vila v tem gradu, bila sta srečna in zadovoljna, imela sta tudi hčerko in fantka, dve zlatolasi lutki. Nekega dne pa pravi pastir svoji soprogi:

- Prelepa si vila, lepše ni na svetu.
- Povej mi, kako lepa sem?
- Lepa si, kakor zvezdnato nebo.
- Lepša sem, je odgovorila vila.
- Lepa si kot cvetoči travnik.
- Lepša sem, odgovori spet ona.
- Dobro, torej povej ti, kako lepa si.

Ona je malce pomišljala, potem pa prevzetno vzkliknila: Lepa sem, ko sama Devica Marija!

Joj, ali komaj je to izgovorila, že je bila kakor nekdanj — s trnjem kronana mala kačica. Grad se je takoj pogreznil in nastalo je današnje jezerce; otroka sta se prelevila v divji raci. Milo se je jokal pastir in odšel je v svoji veliki žalosti po svetu. Od takrat se kopljejo lepe vile ob luninem svitu v jezercu in perejo strašni greh z duše vili sestrici.

— Kaj pa raci — otroka?

Vilam naznanjati prihod tujca. Če bi namreč tujec videl kopajoče se vile, bi ostala duša zaklete vile vedno črna. Ostala bi, kakršna je danes: s trnjem kronana mala kača in njena otroka divji raci...

Veliko, v obliki polumeseca zakrivljeno korito je to jezerce, obrobljeno z zelenjem mehkega baržuna in napolnjeno s srebrno vodo. V velikih kolo-barjih so hiteli valovi proti nama, ko sva šla mimo jezera. Vile so se skrile, ker nisva videla nobene...

Pol ure peš od jezera so Črenšovci. Od župnišča naprej se vije ozka vaška cestica do doma narodnega poslanca prekmurskih Slovencev, do male žolte hišice Jožefa Klekla.

— Vedno govorim le jaz, sem opomnil svojega sopotnika, in vi molčite. Povejte tudi vi kaj! Kako vam ugaja naš kraj? Res: zemlja mlak, podivjanosti in hinavščine je Prekmurje?

Videl sem na obrazu, da je užaljen. Tudi on je že ljubil to našo drago staro slovensko zemljo, kakor jo ljubimo mi.

— Sedaj pa nekaj veselega, prijatelj, sem dejal, da bi ga malce potolažil. Takoj sva v Odrancih. V tej vasi je vsak človek tip pristnega Prekmurca. Ti ljudje so nekam tihi, mirni, a vendar podjetni, zaupajo le Bogu in v svojo moč. Imajo tudi neko posebno domače narečje, katero izda Odrančarja vedno in povsod.

Mimo štirirazredne šole, kapelice in pokopališča sva šla do tistega dela ceste, kateri reže kakor z ravnilom rodna polja do beltinske mejne sohe. Topel vetrič je pihljaj, poln pozdravov, katere pošiljajo murski mlini v svet. Priroda, to poezije polno veliko srce, je objemalo naju in zazdelo se mi je, da sem le kaplja vroče krvi v tem velikem srcu. Spominjal sem se časov, ko sva posedala z dobrim prijateljem svoje mladosti v Odrancih na robu te ceste. Sanjarila sva o lepi bodočnosti in preprezala z zlatimi nitmi domišljije vse bajne reči in osebe našega kraja. Meniha bova pri frančiškanih v Varaždinu... potem divja lovca, strah vseh levov, tigrov in — Indijancev, sva mislila. Seveda, pisatelja sva tudi bila v svojih sanjarijah. On je hotel pisati pesmi, jaz pravljice... Le poslušajte, ta je tudi iz tistih časov:

— V Čakovce je šel Odrančar. »Dve kravici si kupim, ali nič«, je mislil in šel dalje držeč eno roko na širokem jermenu torbe, v drugi roki popotno palico. Blizu Sv. Martina dohiti kmeta, kateri je peljal poln voz buč proti domu.

— Kaj vozite prijatelj? vpraša Odrančar kmeta.

— Konjske belice, je odgovoril on. To se je zgodilo namreč v tistih časih, ko je bila buča še redka stvarca in konj last le bogatih ljudi. V Odrancih takrat še niso imeli ne buč, ne konj.

— Kupil bi eno takšno konjsko belico, je omenil Odrančar.

— Na poti 5 goldinarjev, doma v Čakovcih dva goldinarja več, če hočete tako...

Dobro, pogodita se. Bučo je skrtil Odrančar v torbo in šel domov; kmet pa tudi. Potoma se domislil Odrančar: »Jaz bom imel prvega konja v vasi...« Vzel je bučo iz torbe, jo ogledoval in božal na desno in levo. Tako zamišljen in vesel je bil, da je zašel s ceste in se prekucnil v jarek. Seveda se je buča razletela na drobne kosce. V tistem jarku je bil skrit dolgoušec. Kakor strela je skočil z ležišča, v drugem hipu je že bil skrit v prvi koruzi.

— Cuzi ne! cuzi ne! je jokal za njim Odrančar, pa bi jokal še danes, če že ne bi bili zvedeli Odrančarji pred nekaj stoletji, da se ne izvali »cuzele« iz rumenoskorne buče...

— Ne morem dalje, je tožil moj sopotnik. Truden sem, noge mi odpovedujejo.

— Nič ne de, v Beltincih sva, doma.

Jaz sem se odkril in pozdravil: »Dober večer, moja mila mati!« In verujem, da je slišala ona ta tiho izrečeni pozdrav tam pod košatim grmom jorgovana, tam pod malo gomilo v hladni, sladki domači zemlji. Zakaj mati, bodisi živa ali mrtva, vedno čuje pozdrav svojih otrok.

Kdor podpira
Družbo sv. C. in M.,
pomaga
neodrešenim bratom!

Vestnik

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

XXXVIII.

Družbe sv. Cirila in Metoda redna XXXIV. velika skupščina v Ptuj, dne 8. kimavca 1923.

-34. velika skupščina je zborovala v Ptuj, na željo ondotne moške in ženske podružnice, da se dostojno opere madež barbarskih dogodkov dne 13. kimavca 1908. Letošnja velika skupščina je bila slovesen pohod zmagovite narodno kulturne obrambne armade Slovenstva v jugoslovenski Ptuj, ki je skupščinarje kraljevo sprejel. Za veličastni sprejem gostov in za slavnost sta tekmovali v vsestranskih pripravah imenovani podružnici in z njima vsi narodni sloji ptujskega prebivalstva. Pod vodstvom podpolkovnika g. Božiča in majorja g. Kovariča so vojaki ves teden pred slavnostjo marljivo delali na slavnostnem prostoru, stavili so se šotori po načrtu in na troške stavbenika g. Macuna, izvajale dekoracije — okrasilna dela je vodil lekarnar g. Orožen in plačal vse izdatke. Na nogah so bili naši akademiki, pred vsemi pa narodno ženstvo.

Prisrčnemu sprejemu gg. prvomestnika in blagajnika, ki sta prispela v Ptuj zvečer 7 kimavca, je sledil neprekosno veličasten doček na malega šmarna dan o pol 11. dopoldne. Tako poln navdušenega narodnega občinstva pač še nikdar ni bil ptujski kolodvor, kakor ono dopoldne. Nestrpnost so pričakovali tamkaj vlaka: šolska mladina, dekleta v narodnih nošah, Sokoli in Sokolice z naraščajem, predsedstvi CM. podružnic, zastopniki vlade, mestni župan in podžupan, podpolkovnik g. Božič z majorjem g. Živanovičem in mnogimi častniki, Orjuna. akademično društvo »Triglav« z drugimi jugoslovenskimi akademiki, predsednik Petovie in številno občinstvo. Ko je mestna godba, pomnožena z godbo iz Rogoznice, zaigrala »Hej Slovani«, se je

vsulo cvetje iz nežnih rok na izstopajoče goste, katere je s toplim pozdravom v imenu obeh podružnic sprejel podružnični tajnik g. dr. Tone Gosak. V imenu mesta sta jim prinesla pozdrave g. župan Lozinšek in podžupan g. Blažek, čigar govor je prekipeval narodne samozavesti in vzbujal nepopisno navdušenje. Za pozdrave se je zahvalil g. prvomestnik. Nato se je razvrstil sprevod: gosti, iz mnogih oken obsipani s cvetjem, Sokolstvo, Orjuna, šolska mladina, akademiki, narodno ženstvo, vojaki in številno občinstvo. Med zvoki godbe, ob oduševljenih vzklikih Jugoslaviji, kralju, prestolonasledniku, kraljici, CM, družbi je došel sprevod po ozaljšanih mestnih ulicah pred staro ptujsko trdnjavo Narodni dom, kjer je pozdravil skupščinarje v imenu Narodne čitalnice in Narodnega doma gimnazijski ravnatelj g. dr. Jos. Komljanec, ki je v izbornem govoru proslavljal zmago Slovenstva v Ptujju, kamor prihaja že tretjič zborovat Družba sv. Cirila in Metoda.

Govor prvomestnikov.

Ob tričetrt na dvanajst je prvomestnik vladni svetnik gospod Andrej Senekovič otvoril XXXIV. veliko skupščino ter izvajal naslednje:

Velečastite dame! Dragi gospodje! Otvarjam 34. veliko skupščino naše Šolske družbe sv. Cirila in Metoda; konstatiram upoštevač lepoto število navzočnih, njeno sklepčnost ter Vas kar najiskrenejše pozdravljam, izražajoč željo, da bi današnje posvetovanje Družbi in po njej slovenskemu narodu donajalo lepe sadove. Posebej imam čast pozdraviti zastopnika vlade vladnega svetnika g. Fr. Vodopivca in okr. glavarja g. dr. O. Pirkmajerja, ministra n. r. gg. dr. V. Kukovca in dr. Gregorja Žerjavo, zastopnika Gosposvet. Zvona g. dr. C. Oblaka, ge. Svetčevo, Šentjurčevo, Podkrajšekovo, gdč. Bavdekovo ter vse, ki ste došli na skupščino, da slovesno in dostojno demonstriramo proti sramotnim dogodkom pred 15 leti. Posebno prisrčno pozdravljam one cirilmetodarje, ki so bili priče barbarstva naših neprijateljev. Ob otvoritvi današnje velike skupščine se z radostnim srcem spominjam veselega dogodka v kraljevi hiši ter stavim nujni predlog, da se odpošlje Nj. Vel. kralju vdanostna brzojavka. (Predlog se sprejme soglasno.) Nato nadaljuje: Velecenjeni! V Ptujju ima naša Družba tretjič svojo veliko skupščino. Prva je bila dne 29. 7. 1889 po tretjem letu družbenega obstanka; druga, ki Vam je v večini gotovo še v spominu, dne 13. 9. 1908. V svojem pozdravnem govoru na prvi tukajšnji skupščini je prvomestnik g. monsignor Tomo Zupan govoril te-le besede: »Prihiteli smo danes med Vas štajerske Slovence s tem srcem, kot je hrani v sebi vsak dober človek. Porazumljenje v duši in na jeziku smo v obče pripravljeni vsakemu deželanu teh Vaših pokrajin — naj si bo

kateregakoli jezika — v prijaznosti ponuditi roko... Posve-tovali bi se danes radi o slovenskih šolskih potrebah tu v Ptuju zbrani zastopniki vsega Slovenstva; nekaj ur bi potem radi preživeli med Vami, ljubi štajerski Slovenci, in to prav v miroljubnem duhu pesnika preroka: Ljudje vsi bratje, — bratje vsi narodi«. Po načelih, ki so kratko izražena v navedenih besedah g. Toma Zupana se je C.M. družba vedno ravnala. Ona je želela sporazumljenja z državljani vseh narodov; za svoj slovenski narod pa je zahtevala možnost, da se njegovi otroci šolajo v svojem materinem jeziku, da ta svoj jezik ljubijo, da ostanejo zvesti sinovi svoje očetnjave. Nasilnost kateregakoli naroda proti drugemu narodu je nekaj protikulturnega, kajti vsak narod ima pravico do razvoja, kakor ima revež do življenja prav isto pravico kakor bogataš. V bivši Avstriji je bila ravnopravnost vseh njenih narodov v osnovnih zakonih predvidena. Pa to je bila samo teorija. Med teorijo in prakso pa je bil velik razloček. Mnogi se še dobro spominjate, koliko npora je bilo treba vsakikrat, če smo hoteli doseči le trohico v zakonu nam priznanje in zagotovljene ravnopravnosti. Nemeec in Lah sta nas povsodi tlačila k tlom, posebno pa Nemeec, ki je imel v programu Slovence s sveta izbri-sati. Nemci so proti nam ustanovili svoj »Schulverein« in »Südmarko«, Italijani svojo »Lega nazionale«. Schulverein je po Slovenskem leto za letom ustanavljal nemške otroške vrtee in ljudske šole, v katere je, ker pristno nemških ni bilo zadosti, s podporami in s pritiskom na starše lovil slovenske otroke; Südmarka pa je začela po Slovenskem naseljevati Nemce in izpodrivati domačine Slovence z njihove očetovske grude. V svoji prevzetnosti in nadutosti so se Nemci že bahali, da čez 50 let ne bode nobenega Slovenca več na svetu. Kot protiutež nemškemu »Schulvereinu« in »Legi nazionale« smo si Slovenci ustanovili svojo Družbo sv. C. in M., ki je izprva razpolagala le s skromnimi sredstvi. Eno pa moram tukaj poudariti, da je C.M. družba v svoje zavode sprejemala in še danes sprejema le otroke slovenske narodnosti, ne pa Nemcev in Italijanov ali Madžarov. V tem oziru se C. M. družba častno in bistveno razločuje od šolskih društev naših sovražnikov. Ko so Nemci zapazili, da C. M. družba navzlic svojim skromnim sredstvom deluje z lepimi uspehi in da se njen delokrog širi od leta do leta, so sklenili C. M. družbo uničiti, če ne drugače, z brahijalno silo. Ta svoj sklep so prvokrat izvršili 13. 9. 1908, ko je C. M. družba imela svojo skupščino v Ptuju. Za izvršitev tega sklepa ptujski Nemci in nemškutarji niso zadoščali, morali so jim priti na pomoč nemški dijaki iz Gradca. Ne bodem popisoval, kako so ti ljudje na predvečer skupščine pobili šipe v Narodnem domu, kjer je peščica Slovencev mirno sedela, kako so drugi dan na skupščino prihajajoče ljudi psovali, napadali in celo pretepali; to pa poudarjam, da nismo imeli nikogar, ki bi nas ščitil. Kdo pa so bili ti pretepači? Kakor že povedano

ptujski nemškutarji in nemški vseučiliščniki iz Gradca, ki bi morali tvoriti elito nemškega naroda, tistega naroda, ki povsodi z veliko samozavestjo poudarja svojo visoko kulturo. Ali je to dostojno, če narod, ki hoče v kulturi prvačiti med narodi, malemu narodu z brahijalno silo hoče zabraniti njegov kulturni razvoj? Opravičeno trdim, da je bil to sramoten čin za nemški narod. Mi Slovenci, ki smo od Nemcev že toliko pretrpeli, imamo povoda dovolj, da se danes po 15 letih zopet spominjamo tega pobalinstva na mirne slovenske ljudi in da zoper tako postopanje protestujemo. Iz krščanske ljubezni in kot kulturni ljudje hočemo opustiti vsako misej na maščevanje. Danes ne rečem drugega kakor: »Fej in sramota nemškutarjem in njihovim nemškim zaveznikom, ki so povzročili ptujske dogodke! In posledice teh ptujskih dogodkov? Bile so žalostne in vesele. Žalostne posledice so bili septemberski dogodki v Ljubljani, ne radi tega, ker je slovensko ljudstvo jasno izrazilo svoje ogorčenje nad nemškim in nemškutarskim pobalinstvom, marveč radi tega, ker sta pri teh demonstracijah dva nadepolna mladeniča izgubila svoje življenje. K veselim dogodkom pa prištevamo dejstvo, da se je po vsej Sloveniji vzbudilo veliko zanimanje za C. M. družbo, vsled česar je mogla razvijati dosti intenzivnejše delovanje, ki se je pokazalo v prvi vrsti v Trstu in na Goriškem. Ko bi ne bilo svetovne vojne, bi danes imeli v družbenih otroških vrtcih in ljudskih šolah gotovo čez 10.000 otrok.

Razpad Avstrije in ustanovitev Jugoslavije sta dala povod, da se je C. M. družba morala nekoliko preorijentirati. Vsi primorski in goriški ter še nekoliko kranjskih Slovencev je prišlo pod Italijo, večina koroških Slovencev pa pod Avstrijo. Tem preti velika nevarnost, da se raznarodijo in to tem prej, če ne bodo imeli slovenskih šol. V Trstu se je sestavil poseben konsorcij za slovenske šole, ki si je od italijanske vlade izposloval dovoljenje za otvoritev pet otroških vrtcev in po ene deške in ene dekliške osemrazredne ljudske šole. Temu konsorciju je C. M. družba dala na razpolago svoje ondotne šolske stavbe in učiteljstvo, kolikor ga je po pre vratu ostalo v Trstu. Na Koroškem imajo družbeno šolo pri Sv. Rupertu šolske sestre v najemu. Koroško Šolsko društvo v zvezi z šolskimi sestrami je doslej brezuspešno prosilo, da se sme zopet otvoriti slovenska šola, dasiravno so sedaj že zdavna izpolnjeni vsi pogoji, katere je stavila celovška šolska oblast. Slovenci v Gorici imajo svoj Šolski dom. Kar zadeva razmere v naši kraljevini, se je izprva dozdevalo, da postane C. M. družba nepotrebna, a kmalu smo prišli do drugega prepričanja. Ob nemško avstrijski meji in v Prekmurju imamo mnogo šol, ki so poprej bile nemške, nemškutarske ali madžaronske. Te šole nimajo slovenskih učil in knjižnic; šolske stavbe so bolj ali manj zanemarjene; prebivalstvo pa novim šolskim razmeram ni naklonjeno ter noče skrbeti za šolske

potrebščine. Ponekod se javi tudi vnanji vpliv za vzbujanje nezadovoljnosti v novih razmerah. Družbenemu vodstvu prihajajo venomer prošnje za podpore v šolskih zadevah, katerih ne more odreči. Tako ima C. M. družba tudi tu zelo obsežen in važen delokrog in sta nje nadaljni obstanek in razvoj nujno potrebna in sicer tem bolj, ker se nemštvo zopet začenja od dne do dne bolj šopiriti.

Od lanske velike skupščine do danes je neusmiljena smrt iz naše srede pobrala dokaj naših podpornikov. Imena vseh mi niso znana; navesti hočem tukaj tiste, kateri so za C. M. družbo posebno požrtvovalno delovali. Ti so: Dr. Andr. Lisjak, zdravnik v Ljubljani, † 21. 9. 1922; Miško Reicher, trgovec v Lj., † 14. 11. 1922 in zapustil C. M. družbi 250 Din; Henrik Debevc, bančni ravnatelj v Lj., † 13. 11. 1922; gdč. Ljudmila Milost, učit. na družbeni šoli v Trstu, † 13. 1. 1923; ga. Adela Balohova, dolgoletna blagajničarka, oziroma podpredsednica podružnice na Jesenicah, † 9. 1. 1923; ga. Marica Kettejeva, trg. soproga v Lj., ki je bila zelo vneta za C. M. družbo, † 24. 1. 1923; ga. Ema Gorišekova roj. Petelin, zdravn. vdova v Rušah, † 16. 1. 1923; bila je v odboru vseh tamošnjih narodnih društev in predsednica ženske podružnice; Ivan Mankoč, veletrgovec in posestnik v Trstu, † 12. 2. 1923; pokojnik je bil iz znane narodne rodbine Mankočeve, ter je za slovenske tržaške učence in za Slovence v Trstu pri vsaki priliki veliko žrtvoval; njemu v spomin je rodbina C. M. družbi poklonila 5.000 Din.; pa tudi njegovi prijatelji in znanci so Družbi poslali izdatne zneske v njegov spomin; dr. Ivan Tavčar, odvetnik, bivši poslanec in ljublj. župan, družbeni častni član in prvomestnikov namestnik; † 19. 2. 1923. Ne bode tu našteval njegovih zaslug, ki si jih je stekel kot poslanec, mestni župan, odbornik mnogih društev in zavodov, kot odbornik C. M. družbe, kot slovenski literat, ker bi za to potreboval cele ure in ker je njegovo nesebično delovanje bolj ali manj vsakemu zavednemu Slovincu znano; je dosegel sicer lepo starost, pa za nas, ki tako občutno potrebujemo velikih mož, je dosti prerano umrl. Njemu v trajen spomin je C. M. družba ustanovila dr. Iv. Tavčarja sklad, za katerega se je do danes že nabralo čez 40.000 dinarjev; Alojzij Schrey, lesni trgovec v Lj., † 12. 3. 1923; Tomo Šorli, notar v Podgradu; † 20. 3. 1923, ter naši družbi volil dve tretjini in Družbi sv. C. in M. za Istro eno tretjino svojega malega premoženja; ga. Amalija Jugovičeva, pos. v Krškem, † 23. 4. 1923; pokojnica je bila vztrajno delavna odbornica ž. podružnice in je naši Družbi volila 1.500 Din, katere je tamošnja ženska podružnica izplačala; Josip Perdan, veletrgovec v Lj., † po daljšem bolehanju 15. 6. 1923. Pokojnik je bil založnik družbenih vžigalic s po vsej Sloveniji dobro znanim geslom: »Maž položi dar — domu na oltar«. Vedno se je trudil, da jih je kolikor mogoče mnogo razprodal, kar mu je po razpadu Avstrije povzročilo

mного potov, truda in troškov. C. M. družba je prejela leto za letom iz prodaje teh vžigalic prav lepe dohodke. Bil je blag človek, ki tudi v zadnjih urah svojega življenja C. M. družbe ni pozabil, marveč ji po svojem družabniku nakazal lepo svoto 10.000 dinarjev. Ferdinand Roš, veleposestnik in vnet cirilmetodar v Hrastniku, † 22. 6. 1923; Janko Vukasovič-Stibil, polkovnik v p., † 28. 7. 1923. Bil je mož plemenitega srca in velik prijatelj C. M. družbe; predzadnjo veliko skupščino je počastil s svojim posetom; Fran Arko, posestnik in bivši dež. poslanec v Postojni, † 20. 7. 1923; Ivan Klemenčič, viš. poštni kontrolor in vztrajni podpornik C. M. družbe; † 28. 7. 1923 pri svojih sorodnikih na Gorenjskem. Vsem naštetim in vsem drugim tekom leta umrlim prijateljem in podpornikom C. M. družbe, katerih imena mi niso znana, ohranimo trajen, hvaležen spomin. Vas, častite skupščinarje, pa vljudno vabim, da blagovolite v znak sožalja vstati s sedežev. (V znak sožalja vstanejo skupščinarji ter zakličejo trikrat: Slava njihovemu spominu!). Nato prečita g. prvomestnik došlo poročilo o smrti gospe Marije Pahernikove, ki je umrla 6. 9. 1923. Pripravljala se je z velikim veseljem na glavno skupščino, a prehitela jo je smrt. Bodi vrli slovenski materi dravske doline večni spomin!

Pozdravi.

K besedi se oglasi vladni svetnik g. dr. Fran Vodopivec, ki se zahvali za pozdrav ter poudarja velik pomen in važnost C. M. družbe za Slovenstvo, zlasti za primorske kraje. Vlada uvideva in spoznava veliko delo, ki ga vrši C. M. družba ter obljubuje svojo pomoč. Spomni se tudi Jugoslovenske Matice ter pristavi, da ni C. M. družbi škodovala. Družbi želi najlepših uspehov.

Okrajni glavar g. dr. Otmar Pirkmajer se zahvaljuje v imenu okr. glavarstva in okr. šolskega sveta vodstvu za prisrčen pozdrav in poset Ptuja ter želi, da postane to zborovanje novo žarišče kulture in prosvete C. M. družbe, zlasti za severno mejo, ki je tako potrebna preropenja v nacionalnem duhu. Vsem kliče: Dobro došli!

Nato prečita g. prvomestnik pismo zvestega bojavnika poročnika g. Delaka, ki pozdravlja skupščino in daruje 100 dinarjev, ker se je ne more udeležiti. dalje prečita došle br-zojavke, ki slovejo: Rakek. Bog blagoslovi ukrepe in delo Vašega prvega zborovanja v jugoslovenskem Ptuju. General Maister. — Beograd. Večna pravda je kaznovala vandalske napadalce izpred petnajstih let. Na svoji zemlji — svoj gospod zboruje danes v Ptuju naš rod, kateremu bodi Družba tudi za naprej pomagalka pri njegovem prvotnem razmahu. Ivan Hribar. — Varaždin. Žalibog zadržan sem v duhu z Vami. dr. Vladimir Ravničar. — Ljubljana. Pozdravljamo nacionalne borce iz leta 1908. in narodne obrambne delavce

skupščine leta 1923. Sokol I. Tabor. — Celje. Pozdrave v znamenju velikega narodnega obrambenega dela. Klub napred. slov. akademikov. — Ljubljana. Svoje skrbne matere se danes hvaležno spominja trinajst gojencev svetojakobske šole in kliče: Mati, Bog ti plati! — Ljubljana. Skupščino pozdravlja in želi obilo uspeha. Centralno tajništvo napredne Omladine iz Slovenije. — Rakek. Zboru na ogroženem severu pošilja Orjuna z juga iskrene pozdrave. Orjuna, Rakek. — Maribor. Živela zmagovalka! Ravnateljstvo dekliške meščanske šole.

Poročilo g. prvomestnika se z frenetičnim pritrdjevanjem odobri.

Tajnikovo poročilo.

Družbeni tajnik g. inženjer Janko Mačkoviček je počel nastopno: Slavna glavna skupščina! Ptujski dogodki, ki so se vršili pred 15 leti o priliki glavne skupščine Družbe sv. C. in M., so imeli za posledico vse kaj drugega, kar so Nemci pričakovali. Strahovanje od nemške strani se ni posrečilo, pač pa se je pojavil silen in odločen odpor med narodom z elementarno močjo proti nemškemu nasilju. Takratni tajnik g. dr. Žerjav je o prvi obletnici na prihodnji glavni skupščini označil ono dobo v svojem tajniškem poročilu točno in jasno, rekoč: »Leto, ki preteka od zadnje C. M. skupščine v Ptuj, bode za vselej s častjo zapisano v zgodovini našega naroda. Izza leta 1848. in dobe narodnih taborov ni stopila narodna zavest Slovencev na tako elementaren način v ospredje. Dne 13. 9. 1908 se je vršila skupščina naše Družbe v Ptuj, kjer je izbruhnila nemška strast in sovraštvo v dotlej nam nepoznani meri. Po 13. septembru je odmevalo po vsej domovini. Osmino velike skupščine smo praznovali v Ljubljani ob krvi ustreljenih mučenicov Rudolfa Lundra in Ivana Adamiča. Kot nepolitičnemu društvu, ki nam preži c. kr. vlada za vsakim korakom, nam ni dovoljeno, da C. M. družba javno izrazi svoje mnenje in občutke. To pa bi bilo tudi nepotrebno, saj vsi vemo, kaj smo si zaprisegli ob grobu Lundrovem in Adamičevem.« Danes lahko odkrito rečemo, da so pomenjali ljubljanski septemberski dogodki tik na predvečer bosanske aneksijske krize odločen afront proti takratni državi. Takoj v prvem hipu je soglasno odjeknilo v vseh naših krajih in pokrajinah. Ljubljanske septembrske žrtve niso bile zaman, revolucijsko gibanje je mahoma napravilo silen korak naprej. Od znamenitega leta 1908. se val upora ni več pomiril, dokler nam ni svetovna vojna v naših dobrovoljcih, ki so umirali na dobrudžskih poljanah in na Kajmakčalanu, v mladinskem apostolu Endliherju pokazala kam in kako, dokler nam niso judenburški, muravski, radgonski in kotorski junaki-mučeniki vsaj deloma odkupili našega robstva s svojo krvjo. Tudi naša Družba je v dobi po ptujskih dogodkih doživela velik razmah, kar moramo

istotako vknjižiti pred vsem v dobro upornosti in kljubovalnosti naših ljudi proti takratnemu stanju, čeprav je največja slovenska stranka takrat javno pobijala in smešila družbena stremljenja ter danes stoji brezbrizno ob strani.

V pričakovanju konca svetovne vojne se je na glavni skupščini leta 1918. izrazila misel, da bo Družba v kratkem svojo dolžnost dovršila, kajti v lastni svobodni državi naj bi bilo družbeno delovanje odveč. To naziranje je bilo napačno, kajti prišlo je drugače. Veliki kosi našega ozemlja so ostali zunaj naših državnih meja; a ko je naš Kras in Primorje ostal izven naših mej radi tuje premoči in krivice, je naša Koroška sama pisala svojo usodo. In ravno izguba tužne Koroške nam vsak dan jasno kliče, kako pogrešno mislijo oni, ki so mnenja, da šolske družbe ni več treba, da je njena naloga dovršena; prav Koroška nam je jasen dokaz, kam dovede narod potujčevalna vzgoja. Zato mora biti največja naša skrb, da ohranimo vse postojanke vsaj take, kakršne je naša generacija prevzela. Nas vse mora navdajati trdna zavest, da so naši bratje tam preko podpore potrebni in sicer izdatne. Žalibog se pa slišijo še vedno glasovi, ki kažejo popolno neumevanje težkih nalog, ki jih mora Družba na tihem vršiti. Res je, da je odpadla skrb za nekdanje družbene šole na ozemlju naše kraljevine. Družba pa je še kljub temu morala v preteklem letu skrbeti za 6 otroških vrtcev, kamor je pohajalo 400 otrok in za 28 ljudskošolskih razredov, kjer je bilo 1400 otrok. Število teh otrok je skoraj ravno tako visoko, kot pred 15 leti, le da je bilo takrat po Družbi vzdrževanih več vrtcev (15), pa manj ljudskošolskih razredov (19). Naloga Družbe ni bila torej nič manjša v preteklem letu, kot pred 15 leti, ko se je polagala bilanca družbenega dela na glavni skupščini v Ptuj. Pač pa je sedaj bilo vodstvo v veliko večjih neprilikah, kako naj bi izpolnjevalo svojo dolžnost napram obstoječemu, ter se o novih večjih ustanovah sploh ni moglo razpravljati. Nastopa pa še nova naloga za našo Družbo, ki ni manj važna. Resnica je, da je pričelo nemštvo v naši državi predrzno dvigati glavo, posebno na severni meji; isto velja za Madžare v Prekmurju, kamor sega tudi delokrog naše Družbe. Ni moja naloga raziskovati, kako je do tega prišlo, dejstvo je tu. Družbi je prišlo že več klicev na pomoč, ki se jim je vedno odzvala, kolikor je bilo v njenih močeh. Šole sicer že obstojajo, ali ljudstvo je še zelo pod vplivom naših narodnih nasprotnikov. Ubožne šole ob severni meji je treba podpirati z učili; izpopolniti jim treba šolske knjižnice, ki so po večini zelo šibke, ako sploh obstojajo. Dela je obilo torej tudi v naši državi, kajti ne le na državni upravi, marveč na vseh leži dolžnost, da našo mejo ob Dravi in Muri moralno in narodnostno podpremo in utrdimo. Da bi svoj namen dosegla, potrebuje Družba krepke podpore svojih podružnic. Imamo dokaj podružnic, ki naj bi bile s svojo živahnostjo in žilavostjo zgled mnogim drugim, ki spijo.

Preteklo leto je delovalo 83 podružnic. Vodstvo je z mnogimi podružnicami stopilo v stik potom svojega odposlanca in jih obvestilo vsaj o glavnem delu Družbe, katero se odteguje javnemu razpravljanju. Doseženi uspehi so se pa dosegli predvsem s pomočjo našega narodnega ženstva in ko končujem svoje poročilo, se poleg podružničnim odborom in časopisju, katero je radevolje prinašalo družbene vesti, moram zahvaliti ravno našemu vrlemu ženstvu za dosedanje delo z željo, da rodi to delo v bodoče še obilnejši sad.

Tajnikovo poročilo se soglasno odobri.

Blagajniško poročilo.

Notar g. Aleksander Hudovernik je podal naslednje poročilo: Častita skupščina! Denarni promet naše Družbe v preteklem letu ni bil dovoljen, tudi ne tako ugoden, kakor bi moral biti z ozirom na eminentno narodno poslovanje Družbe. Družbeni prejemki so znašali 799.759 Din t. j. 21.861 Din manj nego leta 1921.; izdatki pa so znašali 1.059.699 Din proti 869.940 Din leta 1921. Izdatki so presegali torej dohodke za 259.940 Din. Da so se ti izdatki pokrili, je bilo treba uporabiti deloma izkupilo za prodana posestva v znesku 326.605 Din. Podružnice so intenzivneje delovale ter prispevale 128.920 Din k družbenim dohodkom. Prvenstvo gre šentpeterski ženski podružnici v Ljubljani, katera je nabrala 24.556 Din. Izmed drugih podružnic, ki so tudi krepko delovale, naj omenim nastopne: šentpeterska moška podružnica v Ljubljani s prispevkom 8672 Din, Šentjakobsko-trnovska v Ljubljani m. 6635 Din, mariborska moška s 4881 Din, podružnica v Grobelnem s 4578 Din, ženska podružnica v Novem mestu 3550 Din, podružnica v Rajhenburgu 3276 Din, podružnica železničarjev 3191 Din, ženska podružnica v Mariboru 2885 Din, podružnica v Velikih Laščah 2624 Din, ženska podružnica v Celju 2540 Din, podružnica v Ljutomeru 2433 Din in moška podružnica v Celju 2156 Din. Za to intenzivno delo se tem podružnicam iskreno zahvaljujem. Naj bodo v izpodbudo drugim našim podružnicam, katere niso tako uspešno delovale; tudi njim se za njihovo delo zahvaljujem, pričakujoč, da se bodo v bodoče zavedale, da je krepko delovanje Družbe zavisno le od zadostne denarne podpore. — Za narodni kolek in razglednice še vedno ni pravega zanimanja, pač pa se je ojačila prodaja računskih listkov, ki nam je vrgla 11.745 Din, tedaj 9331 Din več nego leta 1921. Za obrambni sklad se je nabralo le 3063 Din, torej 24.317 Din manj nego leta 1921. Vsekako je potrebno, da se občinstvo nekoliko bolj zanima za naš obrambni sklad, ki bodi Družbi nekaka rezerva za posebne izdatke.

Med izdatki moramo v prvi meri upoštevati izdatke za osnovne šole in šolske vrtce, ki so znašali 949.254 Din. Iz-

datki te vrste so vsako leto večji ter prekašajo one iz leta 1921. za 158.050 Din. Gotovo je, da bodo ti izdatki pri sedanjih naših razmerah vsako leto naraščali, zato si bo morala Družba preskrbeti nove vire dohodkov, v prvi vrsti pa apeluje na velikodušnost in radodarnost našega naroda, ki naj se zaveda svojih dolžnosti napram Družbi, in pa na naše denarne zavode.

Da se ovekoveči spomin na našega nepozabljenega podpredsednika g. dr. Ivana Tavčarja, je ustanovila Družba ob njegovi smrti dr. Ivana Tavčarja sklad, kateri naj rabi prav posebno za podporo onim šolam, ki so bile dr. Tavčarju najbolj pri srcu. Za ta sklad se je do sedaj nabralo 43.022 Din. Če je kdo zaslužil, je dr. Tavčar, da se njemu v spomin, ta sklad pomnoži. Kdor želi njegov spomin počastiti, naj daruje za ta sklad.

Častita gospoda! Mi zborujemo na nekdanj najbolj ogroženih slovenskih tleh, na štajerski zemlji, o kateri pravi Rudolf Hans Bartsch v svojem znamenitem romanu Nemška bol: »Če bi le mogli držati to zemljo, to štajersko zemljo, katera je mimo Tirolske edina, katero si je znala pridobiti večna nemška bol. Do sinje Adrije, ne do Drave, le do Drave!« »O da vedo bolne nemške duše v vsej nemški državi, kako se živi v štajerski brezkončnosti! Trumoma bi prišli in se naselili na tej čez vse osrečeni zemlji!« Nemci so umeli ceniti slovenski Štajer, vedoč, da čez to zemljo vodi pot do Adrije. Sodili so pa tudi pravilno, da bode danes ali jutri morala še Kranjska pasti, če so si enkrat osvojili slovenski Štajer. Da bi germanizacijo pospešili in čim prej prišli do svojega uspeha, so stavili na obmejnih krajih nemške šole, v katerih so potujčevali našo deco; naseljevali so Nemce iz rajha in Südmarka je izdala milijone za odtujitev naše zemlje. Ni čuda, da je bila temu nasilnemu germanizovanju trin v peti naša šolska družba, katera je skušala paralizovati naše narodno življenje uničujoče delovanje nemškega Schulvereina in Südmärke. Vsem Vam je še v spominu nastop Nemcev proti nam pred 15 leti, ko smo v Vašem mestu zborovali na skupščini naše Družbe. Nemška strast in srd sta divjala proti nam, ki smo se drznili zborovati na mestu, katero je bilo od nekdanj naše in katero so nam hoteli s silo iztrgati iz naših rok. Hvaležni smo jim danes za ta izbruh podivjanosti, ki je rodil v naših krotkih slovenskih dušah prvi odpor proti našim trinogom. Izpregledali smo in začeli pravilno soditi situacijo. Prišli so septemberski dnevi, v katerih je tekla v Ljubljani nedolžna slovenska kri. A ti dnevi so osvežili našo slovensko prav, odprli so nam oči, donesli so nam spoznanje, kaj nameravajo z nami naši stari nasprotniki. Kako so si bili Nemci svesti svoje zmage, nam je živa priča že navedeni Bartsch, ki nadalje pravi: »V desetih letih bo vrv, ki naj zveže Maribor s krvjo nemških kmetov iz kompaktne jezikovnega ozemlja, zadržnena. Ob Dravo naj pride

vrsta nemških šol in na vsak most ob Dravi dve ali tri, in naša ogrožena draga domovina ima mejo, ki se bo dala braniti«. Prišlo pa je, kakor je moralo priti. Ni še deset let minilo, ko so padle vse te nemške trdnjave, katere je postavil oholi Nемеc na naši zemlji, da nas odtuji naši narodnosti in utopi v nemškem morju in ponehal je na tej naši zemlji bojni klic: »Eine feste Burg ist unser Gott«. Zemlja ta, ki je bila od nekdaj naša, pa je bila hudo potujčena; navdajala nas je z veliko skrbjo in bolestjo. Sedaj je popolnoma naša; bati se nam ni treba več naših trinogov, in ostala bo za večne čase naša. Tu pa čaka našo Družbo novo delo. Osvežiti bo treba osobito v obmejnih krajih, ki so zbog nemškega nasilstva največ trpeli, slovensko dušo, vcepiti bode treba našim zapeljanim bratom in sestram ob meji ljubezen do našega jezika in naše domovine in vzgojiti mladino v jugoslovenskem duhu. Poudarjam pa, da naši sovragi kljub vsem udarcem, katere jim je dala svetovna vojna, ne mirujejo. Tam ob naših jezikovnih mejah postavljajo nove nemške trdnjave, škilijo še vedno čez naše meje in vabijo naše otroke v svoje mreže. Zato čaka našo Družbo novo delo — delo, da nam ojači naše meje in vzgoji nov rod, rod slovenskih poštenjakov. Naša Družba se je začela v zadnjem času intenzivno pečati z našim obmejnim vprašanjem in ga ne bo pustila iz vidika. Da doseže svoje namene, jo moramo vsestransko podpirati. Zato pa si obljubimo, preden se ločimo z današnjega shoda, da bomo našo Družbo vsestransko podpirali in ji dajali vsak po svojih močeh sredstva na razpolago. Le ob vsestransko gmotni podpori bo mogla Družba nadaljevati svoje eminentno narodno delo. Zato naj bo naš klic: Mal položil dar, domu na oltar!

Blagajnikovo poročilo se soglasno odobri.

Poročilo nadzorništva in volitve.

Na predlog nadzornika g. Matije Rode ta se je blagajniku in odboru izrekla soglasna zaupnica.

Sledile so volitve izpraznjenih odborniških mest. Predsednik g. Senekovič je v iskrenih besedah zaprosil skupščino, da si izbere novega predsednika, ker mu je nadaljno delo in inicijativa radi visoke starosti nemogoča in bi se rad mlajšim močem umaknil. Tu je vstala ga. Franja dr. Tavčarjeva in v imenu ljubljanskih ženskih podružnic kratkomalo protestirala proti temu, da prvomestnik odloži predsedniško mesto. G. vladni svetnik Senekovič se je protestu udal in med burno ovacijo kljub svojim 75 letom prevzel iznova predsedništvo. Namesto blagopok. dr. Ivana Tavčarja in nadzornika Črnagoja, ki je novo izvolitev odklonil, sta se izvolila v vodstvo gg. Viktor Rohrmann, trgovec v Ljubljani, in Fran Jamšek, nadučitelj na Bregu pri Ptujju. V nadzorništvo je na mesto g. Mahkote izvoljen g. prof. Alojzij Virbnik.

Darovi.

O veliki skupščini je C M. družba prejela sledeče darove: gdč. Tončika Ježovnikova je izročila 3 kamene, ki so jih plačali: g. dr. Sedlaček 50 Din, ga. dr. Sedlačkova 50 Din, tovarnar g. Fric Žilavec 50 Din. Dalje so plačali: g. Franc Vujer, restavrater 100 Din; ga. Lina Koprivšekova 2 kamena, enega za sebe, drugega v spomin pok. soproga; g. dr. K. Koderman namesto venca na grob pok. ge. Pahernikove 100 Din; ga. Ana Podkrajšekova 100 Din; g. tovarnar Viljem Bizjak 100 Din; ga. Olga Bizjakova 100 Din; skupaj 300 Din za dr. Ivan Tavčarjev sklad. — Preden je zaključil skupščino, je izrekel g. prvomestnik gdč. Tilki Leckerjevi, učiteljici v Grobelnem, za njeno marljivo delovanje in veliko požrtvovalnost v prid Družbe vodstveno zahvalo. — Pri skupnem obedu je na predlog g. Jos. Turka nabrala ga. Ana Podkrajšekova 1250 Din.

Popoldne in pozno v noč se je vršila v mestnem parku narodna zabava, ki je privabila vse narodno občinstvo iz mesta in okolice. Zasluga lepo uspeli prireditvi gre moški in ženski podružnici v Ptuju.

Zahvala.

Letošnja XXXIV. velika skupščina v Ptuju je kaj veličastno uspela. Mnogoštevilna udeležba skupščinarjev, izredno srčen sprejem na kolodvoru in pri sprevodu po mestu, obilno cvetje, ki se je na udeležnike sipalo pri dohodu vlaka in med sprevodom, srčni pozdravni govori, vse to je vsakemu skupščinarju, zlasti tistim, ki so bili na skupščini 13. 9. 1908, dalo najlepše zadoščenje na takratne grde napade nahujskanih nemških tolpa.

Na kolodvoru so skupščinarje pričakovali: ptujski družbeni podružnici (moška in ženska), mestni komandant podpolkovnik g. Božič v spremstvu majorja g. Živanoviča in drugih častnikov, zastopniki vlade, mestni župan g. Lozinšek s podžupanom g. Blažekom, šolska mladina s šopki pod nadzorstvom svojega učiteljstva, Sokoli in Sokolicev kroju, zastopniki Orjune, akademičnega društva Triglav in društva jugsl. akademikov v Ptuju, dekleta v narodni noši, predsednik Petovije, mnogo drugega občinstva in mestna godba, pomnožena z narodno godbo iz Rogoznice. Pozdravne govore pri sprejemu so imeli: g. dr. Tone Gosak v imenu obeh ptujskih podružnic, g. župan Lozinšek in g. podžupan Blažek v imenu mesta Ptuj in ravnatelj g. dr. Komljanec za ptujsko Čitalnico in Narodni dom.

Skupščino sta pozdravila: vladni svetnik g. dr. Fran Vodopivec v imenu vlade in okr. glavar g. dr. Otmar Pirkmajer. Tudi pri skupnem obedu je bilo več lepih napitnic.

Gosp. dr. Jurtela, predsednik moške ptujske podružnice, je napil družbenemu vodstvu z željo, da bi C. M. družba tudi nadalje uspešno delovala; ga. dr. Horvatova, predsednica ženske podružnice je s primernim nagovorom gospe dr. Tavčarjevi kot prvomestnikovi namestnici in neumorni narodni delavki izročila krasen šopek cvetic. Bodrilne govore so imeli ptujski podžupan g. Blažek, g. dr. Žerjav in g. Rehar, zastopnik mariborske Orjune.

Podpisano družbeno vodstvo izpolnjuje svojo dolžnost, da izreka, vsem navedenim dostojanstvenikom, zastopnikom raznih korporacij, šolski mladini in njenemu učiteljstvu, vsemu drugemu občinstvu, zlasti pa vsem govornikom toplo zahvalo.

Posebno zahvalo pa zaslužita obe ptujski podružnici, ki sta v najkrajšem času izvršili vse predpriprave in priredili popoldansko veselico ter se pri tem nista ustrašili napornega dela in izgube časa.

Povodom skupščine je C. M. družba prejela več denarnih daril, brzojavnih in pismenih pozdravov. Iskrena hvala za vse to!

Končno izreka družbeno vodstvo svojo toplo zahvalo C. M. družbi naklonjenemu časopisju, ki je drage volje prinašalo beležke o Družbi ter obširno poročalo o poteku te za Družbo velepomembne skupščine.

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

25 letnico

bode praznovala leta 1924,
podružnica za Tržič
in okolico,
ustanovljena leta 1899.

Bilanca

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za leto 1922.

Prejemki.

Blagajniški ostanek dne 31. grudna 1921. l. 99.311 Din 60 p

Dohodki leta 1922.

1. Podružnice	128.920	Din 90 p
2. Podpore občin, denarnih zavodov in društev	625	„ — „
3. Razni darovi	373.736	„ 43 „
4. Darovi Amerikancev	920	„ — „
5. Družbeni nabiralniki	2 077	„ 38 „
6. Zbirke časnikov	3.423	„ 54 „
7. Družbene vžigalice	12.980	„ — „
8. Družbena kava	500	„ — „
9. Družbeni cilindri za sve- tilke	300	„ — „
10. Družbeni čaj	1.000	„ — „
11. Narodni kolek	4.648	„ 17 „
12. Družbene razglednice	6.508	„ 05 „
13. Družbeni rač. listki	11.745	„ — „
14. Družbene knjige	295	„ 75 „
15. Družbeni koledar	22.616	„ 10 „
16. Obresti od nalož. denarja	10.388	„ 73 „
17. Družbena posestva	13 799	„ 49 „
18. Vrnjeni predujemi	150	„ — „
19. Volila	750	„ — „
20. Družb. koledarček „Kra- ljevič Marko“	343	„ 50 „
21. Obrambni sklad	3.063	„ — „
22. Razni prejemki	200.968	„ 52 „

Dohodki znašajo toraj leta 1922 skupaj 799.759 „ 56 „

Odnos 899.071 Din 16 p

Prenos . . .	899.071	Din 16 p
Prodana posestva	326.605	„ — „
Prehodni prejemki	47.437	„ 27 „
Dvigjeni zneski i. s.		
a) iz družbene glavnice .	7.987	Din 50 p
b) iz Viljem Polakovega sklada	40	„ 15 „
c) iz pokojninskega sklada	5.550	„ — „
	<u>13.577</u>	„ 65 „
Skupaj . . .	1,286.691	Din 08 p

Izdatki.

1. Za ljudske šole in otroške vrtce . . .	949.254	Din 42 p
2. Družbena posestva	5.134	„ 27 „
3. Podpore	13.949	„ 40 „
4. Povrnjena posojila	867	„ 89 „
5. Obresti od posojil	1.882	„ 11 „
6. Družbeni koledar	28.143	„ 80 „
7. Družbene razglednice	10.098	„ 50 „
8. Pokojninski sklad		
a) Prispevek družbe . .	5.550	Din — p
b) Izplačana pokojnina .	<u>5.550</u>	„ — „
skupaj . . .	11.100	„ — „
9. Družbena pisarna:		
a) Plače uradnikom . .	13.150	Din — p
b) Potni stroški družb. funkcionarjem . . .	4 374	„ — „
c) Plača slugi, najemnina, kurjava, razsvetljava .	2.658	„ 20 „
d) Tiskovine, poštnina, razne pis. potrebščine	<u>2.625</u>	„ 15 „
	22.807	„ 35 „
10. Družbeni koledarček Kraljevič Marko .	10.980	„ — „
11. Razni stroški	5.482	„ 15 „
Izdatki znašajo torej leta 1922 skupaj	<u>1,059.699</u>	<u>Din 89 p</u>
Prehodni stroški	47.437	„ 27 „
Plodonosno naloženi zneski i. s.		
a) na glavnico	19.175	Din — p
b) na obrambni sklad .	<u>3.063</u>	„ — „
	22.238	„ — „
Blagajniški ostanek dne 31. grudna 1922 leta	<u>157.315</u>	„ 92 „
Skupaj . . .	1,286.691	Din 08 p

Račun družbene glavnice.

Stanje dne 31. grudna 1921. l.	29.717 Din 08 p
Prirastek leta 1922	<u>19.317 „ 50 „</u>
Skupaj	49.034 Din 58 p
Odpadek leta 1922	<u>7.987 „ 50 „</u>
Stanje dne 31. grudna 1922. l.	41.047 Din 08 p

Račun pokojninskega sklada.

Stanje dne 31. grudna 1921. l.	33.431 Din 78 p
Prirastek leta 1922	<u>6.044 „ 72 „</u>
Skupaj	39.476 Din 50 p
Odpadek leta 1922	<u>5.550 „ — „</u>
Stanje dne 31. grudna 1922. l.	33.96 Din 50 p

Račun obrambnega sklada.

Stanje dne 31. grudna 1921. l.	85.407 Din 95 p
Prirastek leta 1922	<u>4.950 „ 48 „</u>
Stanje dne 31. grudna 1922. l.	90.358 Din 43 p

Račun Viljem Polakovega sklada.

Stanje dne 31. grudna 1921. l.	43.468 Din 89 p
Prirastek leta 1922	<u>66 „ 10 „</u>
Skupaj	43.534 Din 99 p
Odpadek leta 1922	<u>40 „ 15 „</u>
Stanje dne 31. grudna 1922. l.	43.494 Din 84 p

Račun družbenih posestev.

Stanje dne 31. grudna 1921. l.	195.952 Din 50 p
Prodana posestva	<u>5.000 „ — „</u>
Stanje dne 31. grudna 1922. l.	190.952 Din 50 p

Družbena imovina

dne 31. grudna 1922. l.

A. Aktivna imovina.

I. Posestva.

a) Posestvo v Trstu . . .	107.500	Din	—	p
b) Posestvo v Velikovcu . .	25.000	„	—	„
c) Posestvo v Velikovcu . .	5.000	„	—	„
č) Posestvo na Savi . . .	6.000	„	—	„
d) Posestvo v Studencih . .	2.700	„	—	„
e) Posestvo v Studencih . .	4.450	„	—	„
f) Posestvo v Vodičji vasi . .	625	„	—	„
g) Posestvo pri Sv. Mariji Magdaleni v Trstu . . .	5.250	„	—	„
h) Posestvo v Škednju, Trst . .	7.250	„	—	„
i) Posestvo v Rožnem dolu pri Črnomlju	2.500	„	—	„
j) Posestvo v Ljubljani . .	18.250	„	—	„
k) Posestvo v Ljubljani . .	40	„	—	„
l) Posestvo v Ljubljani . .	2.200	„	—	„
m) Posestvo v Zapužah . .	4.187	„	50	„
		Skupaj . . .	190.952	Din 50 p
II. Šolski inventar in učila	3.522	„	74	„
III. Inventar družbene pisarne	113	„	—	„
IV. Zaloga družbenih knjig	20	„	25	„
V. Terjatve (gotove)	13.849	„	72	„
VI. Brezobrestna posojila	6.150	„	—	„
VII. Družbena glavnica.				
a) Vložna knjiž. posojilnice v Mariboru, št. 2386 pr.	50	Din	—	p
b) Vložna knjiž. posojilnice Mariboru, št. 10.492 pr.	25	„	—	„
c) Vložna knjiž. Jadranske banke, podružnica v Ljubljani št. 895 pr.	224	„	08	„
Odnos	299	Din	08	p
		Odnos	214.608	Din 21 p

	Prenos . . .	214.608 Din 21 p
	Prenos . . .	299 Din 08 p
d)	Delnica Ljubljanske kreditne banke v Ljubljani, št. 1422 pr.	100 „ — „
d)	Intab. terjatev pri mestni občini ljubljanski (12.500 Din) pri družb. glavnici delni znesek	5.232 „ 50 „
e)	Intab. terjatev pri mestni občini ljubljanski . . .	6.250 „ — „
f)	3 kom. ogr. Josziv-srečk št. $\frac{4694}{64}, \frac{1486}{50}, \frac{4222}{2}$ à 1 Din	3 „ — „
g)	Zadružna knjižica posojilnice in hraniln. v Trstu št. 6022 pr.	15 „ — „
h)	Zadr. knjižice posojilnice v Mariboru št. 5631 pr.	5 „ — „
ž)	VI. avstr. vojno posojilo	250 „ — „
j)	2 kom. $4\frac{1}{2}^0/0$ zastavnih listin občinske hraniln. v Gradcu dtto 1. 4. 1918. l. ser. B št. 7432 in 7433 po 10.000 K skupaj 20.000 K s kuponi od 1. 4. 1919 l.	5.000 „ — „
k)	25 kom. $4\frac{1}{2}^0/0$ zadolžnic melioracijskega posojila vojvodine Kranjske dtto 1. 11. 1911, št. 0024 — 0031, 2389 — 2395, 2401, 2402, 2406 — 2410, 2486 — 2488 po 2.000 K skupaj 50.000 K	12.500 „ — „
l)	Vlož. knjiž. kmetske posoj. v Ljubljani, št. 30.890 pr.	11.392 „ 50 „
	Skupaj . . .	41.047 „ 08 „
	Odnos . . .	255.655 Din 29 p

Prenos . . . 255.655 Din 29 p

VIII. Pokojninski sklad.

a) Vink. 4 ⁰ / ₀ avstr. kronška renta pr.	5.425	Din	—	p
b) Vink. 4 ²⁰ / ₀ avstr. srebrna renta pr.	11.250	„	—	„
c) Vink. 4 ²⁰ / ₀ avstr. papirna renta pr.	2.000	„	—	„
d) Vink. III. avstr. vojno posojilo pr.	5.000	„	—	„
d) Vink. IV. avstr. vojno posojilo pr.	1.250	„	—	„
e) Vink. V. avstr. vojno posojilo pr.	1.000	„	—	„
f) Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 19.842 pr.	8.001	„	50	„
		Skupaj . . .	33.926	„ 50 „

IX. Ciril-Methodov obrambni sklad.

a) Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani št. 120 pr.	42.286	Din	—	p
b) Vložna knjižica Ljudske posoj. v Gorici št. 4105 pr.	500	„	—	„
c) Vložna knjižica posojilnice v Celju št. 16098 pr. . .	350	„	—	„
d) Vložna knjižica posojilnice v Mariboru št. 10579 pr.	250	„	—	„
d) Vlož. knjižica Jadranske banke podruž. v Kranju št. 1710 pr.	150	„	—	„
e) 7 ⁰ / ₀ drž. invest. posojilo	5.100	„	—	„
f) Terjatev pri mestni občini ljubljski	41.722	„	43	„
		Skupaj . . .	90.358	„ 43 „
		Odnos . . .	379.940	Din 22 p

Prenos . . . 379.940 Din 22 p

X. Zapuščinski sklad Viljem Polaka.

a) Vložna knjiž. ljubljanske mestne hran. št. 60.758 pr.	26.500	Din	—	p
b) Vložna knjižica posojilnice v Radovljici, št. 6221 pr.	2.125	„	—	„
c) Vložna knjižica Kmetске pos. v Ljubljani št. 9146 pr.	1.936	„	—	„
d) 15 kom. 4 1/2 0/0 obveznic bosensko-herceg. železn. posojila v nom. vrednosti kuponi od 1. aprila l. 1919	5.000	„	—	„
e) 2 zadolžnici priv. avstr. zavoda za zemljiški kredit à 200 K nom. vrednosti, skupaj 400 K	100	„	—	„
f) 2 zadolžnici posojila za regulovanje Tise à 200 K nom. vrednosti, skupaj 400 K	100	„	—	„
g) Turška srečka št. 385.276 pr. 100 frankov po kronski prvotni vrednosti 382 K	95	„	50	„
h) Vložna knjižica Kmetске posojilnice v Ljubljani, št. 22.236 pr.	337	„	50	„
i) Intab. terjatev pri mestni občini ljubljanski . . .	7.267	„	50	„
j) 1/3 vrednosti od 2 kre- ditnih srečk dd ^{to} . Dunaj 31. marca l. 1888 serija 2527 št. 43 in serija 3273 št. 70 à 200 K skupaj 400 K družbi odpade ena tretjina t. j.	33	„	34	„
Skupaj . . .	43.494	„	84	„
Odnos . . .	423.435	Din	06	p

Prenos . . . 423.435 Din 06 p

XI. Zapuščinski sklad Karol Kotnika.

a) 9 kom. srečk ljublj. mesta št. 3006, 3059, 3165, 3166, 3216, 3218, 3287, 3321, 68.889 à 40 K skupaj 360 K	90 Din — p
b) 1 bilet II. ruskega notr. posojila iz leta 1866, serija 1475 št. 7 pr. 100 rubljev, v prvotni kronski veljavi 254 K 50 v	63 „ 60 „
	Skupaj . . . 153 „ 60 „
XII. Blagajniški ostanek	157.315 „ 92 „
	<u>Skupaj . . . 580.904 Din 58 p</u>

B. Pasivna imovina.

1. Posojila in dolgovi pri denarnih zavodih	88.638 Din — p
2. Dolgovi pri posestvih	23.430 „ — „
3. Razni neporavnani računi	9 002 „ 74 „
4. Pokojninski sklad	33.926 „ 50 „
	<u>Skupaj . . . 154.997 Din 24 p</u>

C.

Ako od aktivne imovine	580.904 Din 58 p
odštejemo pasivno imovino	<u>154.997 „ 24 „</u>
dobimo čisto imovino dne 31. grudna 1922. l.	425.907 Din 34 p
Ako primerjamo čisto imovino z dne 31. grudna 1921. l.	371.497 „ 99 „
s čisto imovino z dne 31. grudna 1922. l.	<u>425.907 „ 34 „</u>
vidimo, da se je čista imovina v letu 1922 pomnožila za	<u>54.409 Din 35 p</u>

Družba je imela dne 31. grudna 1921.

a) lastne imovine 371.497 Din 99 p

b) imovine za pokojninski
sklad 33.431 „ 78 „

Skupaj . . . 404.929 Din 77 p

Dne 31. grudna 1922.

a) lastne imovine 425.907 Din 34 p

b) imovine za pokojninski
sklad 33.926 „ 50 „

Skupaj . . . 459.833 „ 84 „

Skupna imovina (t. j. lastna imovina
in imovina za pokojninski sklad)

se je pomnožila v letu 1922 za . . . 54.904 Din 07 p

Vodstvo:

Andrej Senekovič l. r.,
prvomestnik.

Aleksander Hudovernik l. r.,
blagajnik.

Za nadzorstvo:

Dr. Vladimir Ravnihar l. r.

Družbeno blago:

I. Keber, čistilo za črevlje.

Kolinska tovarna, kavne primesi.

Fr. Kollmann, cilindre za svetilke.

Tvrška Perdan, čaj in vžigalice.

V družbeni pisarni se dobivajo:

razglednice (po 2 K), kolki (po
10 v in 1 K), računski listki (po
1 K) in knjiga „Slava Podlim-
barskemu!“ (po 3 Din).

Priporočajte in kupujte!

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani pokrovitelji:

A.

ki so izza dne 30. sept. 1922. do 20. dne sept. 1923. po § 4. družb. pravil
plačali po 50 Din.

829. Avgust **Dolinšek**, trafikant, Dol pri Hrastniku; 830. Marija **Dolinšekova**, gost. hči, Dol pri Hrastniku; 831. Pavla **Halerjeva**, učiteljica, Dol pri Hrastniku; 832. Josip **Kotar**, premo-gar, Dol pri Hrastniku; 833. Franjo **Košir**, trgovec, Dol pri Hrastniku; 934. Rudolf **Simonšek**, trgovec, Dol pri Hrastniku; 835. Drago **Kotnik**, trgovec, Dol pri Hrastniku; 836. dr. Fran **Windischer**, tajnik Trg. in obrt. zbornice v Ljubljani; 837. Jelka **Windischerjeva**, njegova hčerka; 838. **Češka Obec** v Ljubljani; 839. Terezija **Debevčeva** v Ljubljani, 840. Anton **Bončar** v Ljubljani; 841. J. **Ambrožič** in drug, trg. v Ljubljani; 842. Tone **Javornik**, vodja Jadr. mont. družbe v Ljubljani; 843. A. E. **Škaberne**, trg. v Ljubljani; 844. Fr. **Krapež**, rest. v Ljubljani; 845.—846. A. **Kajfež**, velepos. v Kočevju; 847. Anton **Tonejc**, kavarnar v Ljubljani; 848. **Jadranska montanska družba** v Ljubljani; 849.—850. dr. Milan **Vidmar**, univerzitetni prof. v Ljubljani; 851. Osvald **Dobejc**, trg. v Ljubljani; 852. Josip **Olupe**, trg. v Ljubljani; 853. Fran **Stupica**, notar pri Sv. Lenartu; 854. **Lenassi in Gerkman**, trg. v Ljubljani; 855.—857. Martin **Dolničar in Richter** v Ljubljani; 858. Drago **Schwab**, trg. v Ljubljani; 859. Jelka **Schwabova**, sopr. trg. v Ljubljani; 860. Andrej **Šarabon**, veletrg. v Ljubljani; 861. Fran **Bar**, trg. v Ljubljani; 862. Ivan **Jelačin** star., trg. v Ljubljani; 863. Alojzij **Rozman**, prog. mojster j. ž. v Ljubljani; 864. Anton **Steiner**, lesni trg. v Ljubljani; 865. **C.M. podr. v Litiji**, zastop. dr. Fran Tomšič, odvet. v Litiji; 866. Jos. **Macarol**, šol. vod. v Šmartnu pod Šmarno goro; 867. Joško **Divjak**, prog. mojster v Ljubljani; 868. **C. M. ž. podr. v Novem mestu**, dar ge. Avg. dr. Šerkove; 869. Franc **Martinc**, mest. tesarski mojster; 870. Ivan **Maček** ml. v Ljubljani; 871. Leopold **Slamič**, trg. v Ljubljani; 872. Klementina **Vončinova**, sopr. sod. oficijala v Ljubljani.

B.

ki so plačali izza dne 1. okt. 1922 do 20. dne sept. 1923 za Ciril Metodov
obrambni sklad po 50 Din,

1551. Martin **Dolničar**, tovarnar v Ljubljani; 1552. Zofija **Haringova** v Črnomlju; 1553. Josipina **Blumauerjeva** v Ljubljani; 1554. Alojzij **Accetto**, mestni stavbenik v Ljubljani; 1555. † Leon **Macoratti** v Ljubljani; 1556.—1557. Ciril **Petrovec**, uči-

telj v Sp. Šiški; 1558.—1560. zbirka **strojevodniških kandidatov** iz Maribora, Virovitice in Rogatca v spomin na izpit (3 kamenje); 1561. **C. M. podr. v Sodražici** iz nabir. Viktorja Drobniča; 1562.—1566. (5 kamenov) **Sokolsko društvo** v Rajhenburgu za novoletno darilo; 1567.—1576. (10 kamenov) zbirka **prijateljev Čehoslovakov in Jugoslovenov** v restavraciji Tratnikovi; 1577. 1578. Ema **Zencovicheva**, učit. v Trbovljah v počašč. pok. ge. Uršule Wessnerjeve; 1579.—1580. **Učiteljski zbor** pri Sv. Juriju ob Ščavnici na grob pok. Marici Kettejevi; 1581. Miloš **Roš**, učitelj, v Hrastniku ob II. letnici materine smrti; 1582.—1586. (5 kamenov) Simon Wut, davčni upravitelj v p.; 1587. **Ž. podr. C. M. v Novem mestu** ob odhodu ge. Angele dr. Šerkove; 1588. **Angela dr. Šerkova**; 1589.—1596 (8 kamenov) **odbornice ž. šentjakobsko-trnovske C. M. podr. v Ljubljani** v počaščenje dr. Iv. Tavčarja; 1597.—1598. Evgen **Miloševič**, knjigovodja v Litiji; 1599.—1600. Ema **Ivencovicheva**, učiteljica v Trbovljah; 1601.—1602. Rudolf **Miculinič**, žel. urad. v Ljubljani; 1603.—1604. **Podr. C. M. v Litiji**, zbirka pri odhodnici sodnika Oskarja Mravlje; 1605.—1607. (3 kamene) zbirka na svatbi Metoda in Angele **Benedikove** v Ljubljani; 1608.—1611. **osebje brzojava in telefona I.** v Ljubljani; 1612. vidovdanski kamen **V. razr. na Prulah**, zastop. Fr. Škulj; 1613. **učenci V. razr. na II. mest. d. lj. š. v Ljubljani**, zastop. Alojzij Potočnik; 1614. Josip **Tomazin**, poštni kontrolor v p. v Ljubljani.

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani:

A. Vodstvo.

po volitvi na XXXIV. veliki skupščini v Ptuj
dne 8. kimavca 1923.

- 1.) Prvomestnik: Andrej **Senekovič**, častni član Družbe sv. Ciril in Metoda v Ljubljani, vladni svetnik, gimnazijski ravnatelj v pokoju, izvoljen leta 1921.
- 2.) Dr. Ernest **Dereani**, zdravnik v Ljubljani, 1922.
- 3.) Blagajnik: Aleksander **Hudovernik**, predsednik notarske zbornice, 1923.
- 4.) Fran **Jamšek**, nadučitelj na Bregu pri Ptuj, 1923.
- 5.) Avgust **Ludvik**, postajenačelnik južnega kolodvora v Ljubljani, 1923.
- 6.) Tajnik: ing. Janko **Mačkovšek**, višji stavbni komisar v Ljubljani, 1922.
- 7.) Ana **Podkrajšekova**, zasebnica v Ljubljani, 1921.
- 8.) Viktor **Rohrmann**, veletrgovec v Ljubljani, 1923.

- 9.) Mihaela **Šegova**, soproga inž. centralnega ravnatelja južne železnice, 1921.
- 10.) Namestnica prvomestnika: Franja dr. **Tavčarjeva**, odvetnikova vdova v Ljubljani, 1922.
- 11.) Dr. Fran **Vodopivec**, vlad. svetnik v Ljubljani, 1922.
- 12.) Dr. Fran **Voglar**, ravnatelj ženskega učiteljišča v Mariboru, 1922.

Ožji odbor: Načelnik Senekovič, Hudovernik, Janko Mačkovšek, Ana Podkrajšekova, Viktor Rohrmann, Franja dr. Tavčarjeva.

B. Nadzorništvo.

- 1.) Dr. Janko **Kersnik**, ravnatelj Kmetске posojilnice v Ljubljani.
- 2.) Mate **Kante**, okr. šolski nadzornik v Ljubljani.
- 3.) Dr. Vladimir **Ravnihar**, odvetnik v Ljubljani.
- 4.) Matija **Rode**, kontrolor Mestne hranilnice v Ljubljani.
- 5.) Alojzij **Virbnik**, gimn. prof. v p. v Ljubljani.

C. Razsodništvo.

- 1.) Mat. **Marinček**, notar v Šoštanju.
- 2.) Dr. Fran **Rosina**, odvetnik v Mariboru.
- 3.) Fran **Pahernik**, veleposestnik v Vuhredu.
- 4.) Dr. Fran **Tekavčič**, odvetnik v Ljubljani.
- 5.) Dr. Karol **Triller**, odvetnik v Ljubljani.

Č. Pisarna.

Ljubljana, Narodni dom: uradne ure ob delavnikih od 3.—6. popoldne.

Vodja: Andrej **Senekovič**.

Uradniki: Knjigovodja: Emanuel **Josin**.

Pisarniški tajnik: Fran **Škulj**.

Pisarica: Franja **Benedikova**.

Slovenke! Slovenci!

Na sijajni ptujski skupščini je položilo vodstvo Družbe sv. C. in M. letni račun. Zahvalo so prejeli vsi, ki so prinašali darove na njen žrtvenik in bili Družbi na pomoč, da je mogla biti kos svoji nalogi. Težka je. Razmere, nastale po vojni, je niso oলেখko-

tile, nego otežkočile. Cvetje naroda, za katero ji je skrb, gine tam, kjer je pred desetletjem bohotno uspevalo; po drugod mu preti strupen dih izza meje. Srce nam poka od žalosti, kadar se spomnimo našega juga, odkoder prihajajo obupni klici. A tudi na severu ni vse tako, kakor bi moralo biti. Na sto in sto krajih bi morala delovati D. sv. C. in M.; tisočim otrok bi morala biti rešiteljica iz objema sovražnih sil. Družba je pripravljena reševati narodno ogroženo mladino, a dajte ji dovolj sredstev! Že je bila primorana prodati nekatera svoja posestva, ko se je jela sušiti blagajna. Ali naj proda še to, kar ima? Kaj potem? — Slovenke, Slovenci! Vaša požrtvovalnost naj v sedanjih težkih razmerah znova oživi in omogoči naši Družbi plodonosno delovanje. Sedaj šteje 83 podružnic, a bil je čas, ko se je ponašala z več kot še enkrat tolikim številom. Obude naj se mrtve, zdramijo zaplane, ustanove zlasti ob mejah nove podružnice. Ob delavnih podružnicah se pomnožijo družbeni dohodki, saj podružnični činitelji ne pobirajo samo letnine, nego odpirajo glavni blagajni še druge vire, ko opozarjajo v svojem krogu na družbeno blago, zlasti vžigalice, izpostavljajo na primernih krajih nabiralnike, priporočajo in razpečavajo plačilne listke, kolke, razglednice, družbeni koledar in koledarček za obmejno mladino »Kraljeviča Marka«, ki ga je Družba sv. C. in M. pravkar drugič izdala. Čvrste podružnice so tiste korenine, ki dovajajo drevesu — Družbi sv. C. in M. — sredstva za ohranitev narodnega življenja slovenski mladini. Slovenke, Slovenci, ako jo ljubite, ne zabite Družbe!

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda

v Ljubljani, dne 25. kimavca 1923.

VSEBINA.

Rodoslov našega kraljevskega doma.
Kraljevine Jugoslavije barve in grb.
Koledar.
Pristojbine.
Lestvice.

Narodnemu delu

Josip Lendovšek (s sliko)	32
Koroška pesem	42
Naši pokojniki:	
1. Dr. Ivan Tavčar (s sliko)	43
2. Ema dr. Gorišekova (s sliko)	46
3. Ivan Mankoč (s sliko)	48
4. Dr. Tomo Šorli (s sliko)	51
5. Josip Perdan (s sliko)	58
O desetletnici CM. podružnice na Grobelnem	61
Jubilej Ljudmile Roblekovne (s sliko)	66
Zmaji brez zob	69
V Beltince	81

Vestnik Družbe sv. C. in M. v Ljubljani.
Inserati.

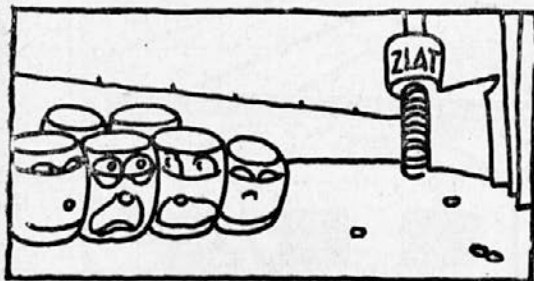
NAZNANILA

v „Koledarju“ Družbe sv. Cirila in Metoda

naj blagovole cenj. mnogobrojni člani Družbe uvaževati pri naročilih Tu objavljene tvrdke so narodne in zanesljive, postrežejo točno z dobrim blagom in za nizko ceno. Ker je dohodek naznanil namenjen Družbi v korist, je želeti, da se častiti naročniki pri naročbah sklicujejo izrečno na inserat v Družbenem „Koledarju“; sklicevanje na inserat uveri p. n. uvrstitelje o uspehu inseriranja.

Slovinci in Slovenke! Kupujte pri narodnih slovenskih trgovcih, zlasti pri tistih, ki so člani Družbe sv. Cirila in Metoda.

Kaj pripoveduje sod kokosovega olja?

Ležim v Mariboru na prostranem dvorišču med mnogimi tovariši, opazujem živahno vrvenje krog sebe in čakam mirno na svoj konec, kajti, to čutim, ne bo trajalo več dolgo in razpadel bom. Radi tega Vam hočem na kratko opisati vse svoje doživljaje.

Slika 1.

Daleč, daleč od tod, v Indiji, sem bil napravljen, to se pravi — rojen. Istega dne sem bil tudi lepo poslikan, ter napolnjen z dišečim oljem, katerega so črni ljudje iztisnili iz kokosovih orehov. Hoj, kako prijetno je bilo, ko mi je 6 — 8 takih črnih dečkov položilo vrv krog rejenega trebuha in sem potem po kratkem zračnem potovanju prispel v temno dno velkanske ladje. Posebno pa mi tam ni ugajalo, ker nisem videl ničesar zanimivega. Slišal sem le monotono ropotanje strojev. Po neskončno dolgem potovanju so me iskrali s tovariši v Londonu, ter me spravili v obširno skladišče med neštete sode olja in masti, kajti v Londonu se sestanejo prej ali slej skoro vsi moji mastni tovariši. Po dveh dneh prijetnega počitka pa je bilo treba spet na pot. Prenesli so me zopet na ladjo, na kateri sem ostal vse do Trsta, kjer so me naložili z drugimi vred v železniški voz, kjer zopet nisem ničesar videl in slišal. Toda ne, enkrat je nekje odprl debel možakar vrata našega voza, si nas temeljito ogledal in nato vskliknil: „Vse v redu, lahko grede!“

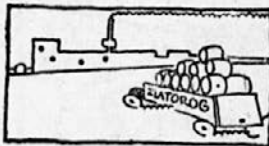
Končno smo se ustavili na postaji v Mariboru, kjer so nas naložili na tovorni avtomobil ter prepeljali v tovarno „Zlatorog“, kjer sem doživel najzanimivejše dni svojega življenja. (Glej sliko 2.)

Najprej so mi odkazali mesto v lepi in hladni kleti, med dolgo vrsto tovarišev, da se odpočijem od naporov dolgega potovanja. Po nekaj dneh so me z dvigalom prenesli iz kleti v veliko, svetlo dvorano, kjer so se nahajali štirje velikanski kotli z mnogimi cevmi. Tu je bilo sikanja, ropotanja, nabijanja, da je bilo veselje! (Glej sliko 3.)

V tej hiši je bilo sploh veselo in živahno: Od stropa je pridrvelo k meni električno dvigalo, me pograbilo s svojimi kleščami in šli smo električno v višavo. Ustavili smo se nad velikim bazenom in tu sem dobil prvi udarec. (Glej sliko 4.) Neznani možakar mi je neizprosno izbil dno in moral sem izliti svojo tako dolgo čuvano tekočino v z oljem skoro že napolnjeno kad.

Za nesrečo pa je prišla sreča: Ko sem bil prazen, se me je nekdo usmiliti me rešil trdih klešč strašnega dvigala in položil poleg kadi, da me popravijo. Tu sem videl mnogo. Tik poleg mene se je nahajal velik bazen, poln grde tekočine-luga. Huj, kako ostra je bila ta stvar! Lug se je pomešan z vodo stekal v velik zidan kotel. Kako je to šumelo! Ko je bilo dno velikega kotla pokrito, se je odprla neka druga cev in moja nekdanja dišeča vsebina se je morala pomešati z umazanim lugom. Potem so prišle v kotel še druge lepe stvari, kakor svinjska mast, loj, kalofonija in palmovo olje.

Ni trajalo dolgo in vsa mešanica se je pričela kuhati. In komično — zmes je postajala vedno gostejša. Sičalo je in se kadilo iz ogromnega kotla, ki je hranil

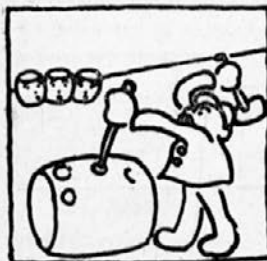

Slika 2.

v sebi 15.000 litrov snovi. Sedem ur je poteklo, predno je kuhanje ponehalo. S tem pa je bilo tudi čudeža konec — iz mojega kokosovega olja, svinjske masti, loja, kalofonije, palmovega olja in luga je nastalo milo. Cel vagon naenkrat!

Slika 3.

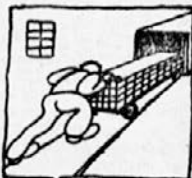

Slika 4.

Naslednjega jutra, — ležal sem še vedno v bližini kotla, — je bil neprekuhan lug, ki je ostal na kotlovem dnu, odcejen in milo še enkrat prekuhan. Ko je milo po napornem kuhanju en dan počivalo, so ga odvedle močne cevi v čudne, dolge, štirikotne železne stroje, ki so izgledali ravno tako kakor harmonike in skozi katere je teklo silno mnogo vode, da se je milo ohladilo in postalo trdo. Tam je ostalo dve uri. Nato so delavci odprli te harmonike in iz njihove notranjosti so se prikazale lepe oglate plošče: sveže svetlorumeno milo!

Tedaj pa me je iz opazovanja in premišljevanja prebudilo dvoje krepkih rok. Prijelo me je dvigalo in spustilo k tlom, kjer so me odvalili med ostale tovariše, na ono mesto, kjer se še vedno

nahajam in kjer so bili že vsi moji predniki. Sod, ki stoji poleg mene, pa je videl tudi, kaj se zgodi z ploščami: vsaka posebej se v posebnem stroju zreže na mnoge enako široke in dolge kose, ti kosi pa se v drugem stroju zopet zrežejo počez v krajše štirioglate, podolgovate kose. Tako nastanejo oni kosi mila, kateri se odpeljejo nato v veliko in dolgo sušilnico, kjer se nekaj ur na umeten način suše. (Glej sliko 5.) V tej sušilnici divja pravi vihar! Velik propeler goni neprestano s posebno parno konstrukcijo razgreti zrak preko kose mila, ki so kakor vojaki v vrste postavljeni.

Slika 5.

↑ Slika 6.

(Glej sliko 6.) ki sta stali tam preko za zidom, ob katerem ležim. Prva je rekla drugi: „Prinesla sem ti milo, da ti ne bo treba hoditi ponj k trgovcu. Kupila sem tudi najizdatnejše, namreč „Zlatorog“ milo z Zlatorogovo glavo, kajti to je res dobro. Zadržic sem kupila neko milo, ne da bi pazila na ime. Penilo se je slabo, porabljeno je bilo hitro in v kljub temu, da sem se na vse načine trudila, perilo ni hotelo postati belo. Vsled tega sedaj strogo pazim in zahtevam vedno le milo „Zlatorog“! (Glej sliko 7.)

Najzadnje pride najvažnejše: Vsak kos mora še enkrat v poseben stroj, ki mu vtisne na hrbet lepo glavo divjega kozla in ime „Zlatorog“. Štirje mali kosi tvorijo enega velikega in sto velikih kosov pride v en zaboj, ki dobi zopet Zlatorogovo glavo in še številko.

Splošno se mi zdi, da igrata ta glava in ime „Zlatorog“ glavno ulogo, kajti ravno včeraj sem poslušal razgovor dveh peric,

Slika 7.

Priporočamo „Kolinsko cikorijo“!

Umetna knjigoveznica Ivan Jakopič,

Ljubljana, Cankarjevo nabrežje št. 13

se priporoča s avnemu občinstvu za izdelovanje

vsakovrstnih knjigoveških del.

Izvirne platnice za slovenske knjige vedno v zalogi. Tiskanje trakov in društvenih znakov s krasnimi modernimi črkami. — Postrežba točna, delo solidno.

PLESKAR
IN LICAR ZA STAVBE,
MOSTOVE IN POHIŠTVO

JOSIP JUG

LJUBLJANA
RIMSKA CESTA 16

SPECIJALNI ODDELEK
*

za sobo- in črkoslikarstvo ter slikarstvo
na steklo, les, pločevino i. t. d. — Mo-
derna ornamentika in cerkveno slikanje

MOSTE-LJUBLJANA, ZALOŠKA CESTA 67

NA DEBELO

KOLONIALNA IN SPECERIJSKA TRGOVINA

**ČERNAK & KO
V LJUBLJANI**

SPECIALITETA: ČAJ, KAV, ČOKOLADA TER VEDNO SVEŽA ŽGANA KAVA

NA DROBNO

Priporočava bogato zalogo železninskih predmetov kakor okovje za stavbe, pohištvo, kuhinjsko orodje, orodje za vse stroke, nosilke, železniške šine kakor tudi portland cement

po najnižjih dnevnih cenah

Zalta & Žilič

trgovina železnine

LJUBLJANA, Dunajska cesta 11

„HELIOS“

FOTO ATELJE

Umetniški
zavod priporoča
plastične fotografije
od razglednice
do naravne
velikosti

FOTOGRAF

Veličan Bešter

Ljubljana, Aleksandrova cesta 5.

Pri
nakupu
različnega
oblačilnega blaga
se blagovolite
poslužiti
vele-
trgovine

A. E. SKABERNĚ LJUBLJANA

Tvornica pečatnih
znamk, štampilij
in emajliranih
tablic

**ANTON ČERNE, GRAVEUR
LJUBLJANA, DVORNI TRG 1**

Klišeji

Šablone - Plombne
klešče - Vzvodne tis-
kalnice - Štance - Modeli
za predtiskanje perila - Nu-
meratorji - Gozdna kladiva itd.

Mestna hranilnica v Kranju

obrestuje hranilne vloge po

5%

brez odbitka rentnega in invalidskega davka, katera plačuje hranilnica iz lastnega. Narasle in nevzdignjene vložne obresti pripisuje h kapitalu vsako leto — to je dne 31. decembra — ne da bi bilo treba vlagateljem se zglašati radi tega pri hranilnici.

Hranilnica posoja na zemljišča po 8% na leto in amortizacijo v 14 letih, tako da na pr. dolžnik v teku 14 let popolnoma poplača posojilo 100 Din z obrestmi vred, ako plačuje vsakega pol leta po 6 Din.

Z dnem 30. junija 1923 je bilo stanje hranilnih vlog nad

9 milijonov Din.

Posojil na zemljišča ter posojil občinam
nad 3,000.000 Din.

TOVARNA VINSKEGA KISA D. Z. O. Z.
„VINOCET“
LJUBLJANA

nudi najfinejši in najokusnejši namizni kis
iz pristnega vina. — Zahtevajte ponudbo!
Tehnično in higijenično najmoderneje
urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna:

Ljubljana, Dunajska cesta 1 a, II. nadstr.

|| „ADRIJA“

DROGERIJA — FOTOMANUFAKTURA

Vse toaletne in fotografske potrebščine.
Kemikalije za obrtnike in kmetovalce.

LJUBLJANA, ŠELENBURGOVA ULICA 5.

B. ČVANČARA ||

Knjigarna
L. Schwentner
Ljubljana
Prešernova ulica 3.

Trgovina s semeni in deželnimi pridelki

Sever & Komp. Ljubljana

— Wolfova ulica šte. 12 —

priporoča

vse vrste semena za vrt, polje in travnik.

Kupuje suhe gobe in vse
druge deželne pridelke.

Cenovnik pošljemo na zahtevo.

**Veletrgovina
razglednic in
:: papirja ::**

na drobno in debelo. Vse potreščine za šolo in urade.

Največja izbira finega galanterijskega blaga, primerne za god, poročna in druga darila.

M. TIČAR

LJUBLJANA

Sv. Petra cesta št. 26

Šelenburgova ulica št. 1

(podružnica).

KONFEKCIJSKA INDUSTRIJA DRAGO SCHWAB

BOGATA ZALOGA VSAKOVRSNIH OBLEK, RAGLANOV, POVRŠNIKOV ZIMNIKOV, DEŽNIH PLASČEV ITD. ITD. — SPECIALNA ZALOGA ANGLEŠKEGA IN ČEŠKEGA SUKNA. — USNJENI SUKNJIČI, ŠPORTNE ČEPIČE, PERILO I. T. D.

LJUBLJANA - DVORNI TRG 3
PRVOVRSTNI MODNI SALON ZA GOSPODE

ZALOGA STEKLA

porcelana, zrcal, svetilk, raznih okvirov, šip itd. Stavbinsko in umetno steklarstvo.

AVGUST AGNOLA

LJUBLJANA, DUNAJSKA C.10

CELJSKA POSOJILNICA

Narodni dom

D. D.

::: (na oglu)

✓
CELJU

Stanje glavnice
in vrednost rezerv
K 30,000.000.—

Stanje hranilnih vlog
K 80,000.000.—

Sprejema vloge proti naj-
ugodnejšemu obrestovanju

Obavlja vse bančne pose
najkulantneje

VULKAN

TVORNICA GUMIJEVIH
IZDELKOV
DRUŽBA Z O. Z.
KRANJ

Podpetniki „Eterna“; radirke; cevi za irigatorje, plin, vino, vodo, peronosporne brizgalnice, spiralne cevi itd.; izolacijski trak; vsakovrstne gumijske raztopine; obroči za otroške vozičke; plašči in zračnice za kolesa; vsi gumijski izdelki za železnice in drug tehnični material. — Po naročilu izdeluje tudi druge gumijske izdelke. Oddelek „Vulkanizacija“ popravlja pokvarjene avtomobilne plašče in zračnice ter ima tudi novo pnevmatiko na zalogi.

Podjetje je popoln. v domačih rokah in edino te vrste v Jugoslaviji.

**MASTER & KARNIČNIK
MARIBOR**

MANUFAKTURA

**Na drobno
Glavni trg št. 16**

**Na debelo
Glavni trg št. 17 a.**

UČITELJSKA TISKARNA LJUBLJANI

Je najmoderneje urejena in izvršuje vsa tiskarniška dela od najprostejšega do najmodernejšega.

Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. Brošure in knjige v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije in mladinske liste.

Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov.

Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole. Risanke, dnevniki in beležnice.

Zvezki za okroglo piravo št. 1, 2 in 3.

UČITELJSKA KNJIGARNA

prodaja slovenske znanstvene, strokovne, leposlovne, pripovedne in mladinske knjige; dalje knjige za osnovne šole, srednje in obrtne šole; zaloga vsakovrstnega papirja, pisalnih, risalnih in šolskih potrebščin in učil; razglednice, umetne in pokrajinske v veliki izbiri.

ZAHTEVAJTE CENIKE!

I. BALOH

NA DROBNO

PRIPOROČA V NAKUP
RAZNA TOALETNA MILA,
IN DRUGO PARFUME-
RIJO, NOGAVICE, NA-
RAMNICE, KOŠARE IN
PLETENO POHIŠTVO

NA DEBELO

MARIBOR
GRAJSKI TRG 3

Ustanovljena leta 1881

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

== v Ljubljani ==

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

obrestuje hranilne vloge po

5%

Sprejema vloge na tekoči račun.

Čekovni promet.

Eskont in inkaso menic.

Stanje hranilnih vlog nad Din 55,000.000.—

IVAN KRAVOS

Konjske opreme

za lahko in težko vožnjo, kakor potrebščine za konje, brzde, biči, svetiljke za kočije itd. Obnošene opreme in sedla. Ovratniki, vrvico in nagobčniki za pse.

Razni kovčegi

torbice, listnice, denarnice itd. iz usnja.

Gonilni jermeni

vseh širinah iz la. usnja, kakor tudi šivalni in vezalni jermeni.

Telefon 207

MARIBOR

Telefon 207

Trgovina

ALEKSANDROVA C. 13

Delavnica:

SLOMŠKOV TRG 6

Zaloga šivalnih strojev

za rodbino in obrt, njih posameznih delov,
igel in olja, pri

Jos. Petelinc, Ljubljana

Sv. Petra nasip 7,

blizu frančiškanskega mostu, levo **ob vodi.**

Večletno jamstvo!

Naslov za firmo:

Jos. Petelinc, Ljubljana.

Istotam se dobijo vse potrebščine za šivilje,
krojače in čevljarje ter tudi velika izbira
galanterijskega, manufakturnega in toaletnega
blaga na veliko in malo.

Cene primerne.

Postrežba točna.

Trgovina z železnino

PINTER

& LENARD

MARIBOR, ALEKSANDROVA C. 32-34

Na debelo!

Telefon 282

Na drobno!

Brzjavni naslov: Pinlen, Maribor

Bogata zaloga železnih nosilcev, paličnega železa, obročja za sode, žičnikov, žice, poljedelškega orodja, orodja za kovače, mizarje itd., kovanje za stavbe in mobilije, štedilnikov, peči, kuhinjske posode in vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Velika izbira planinskih potrebščin.

TOVARNA KANDITOV
F. ROZMAN - MARIBOR
Aleksandrova cesta 57

Priporoča svoje priznane dobre izdelke
Zahtevajte cenik!

FRANJO MAJER
MARIBOR
GLAVNI TRG 9

ZALOGA MANUFAKTURE
PIROTSKIH PREPROG
TER VSEH POTREBŠČIN
ZA SOKOLSKE KROJE
IN TELOVADNIH OBLEK

RUDOLF NIEFERGAL
MANUFAKTURA
(in zaloga brezalkoholnih pijač)

MARIBOR, Koroška cesta 1

Posojilnica v Mariboru

v lastni hiši, v Narodnem domu.

Telef. št. 108.

Žirokonto pri Narodni banki SHS.

Pošt. ček. urad v Ljubljani rač. št. 10502., v Zagrebu 39087.

Obrestuje vloge na knjižice in v tekočem računu po

6%

Daje posojila na zemljišča in osebno poroštvo.
Eskomptuje menice in odvarja tekoče račune
za trgovce, obrtnike in podjetja.

**Rezervni zaklad
nad pol milijona Din.**

Ustanovljena l. 1882.

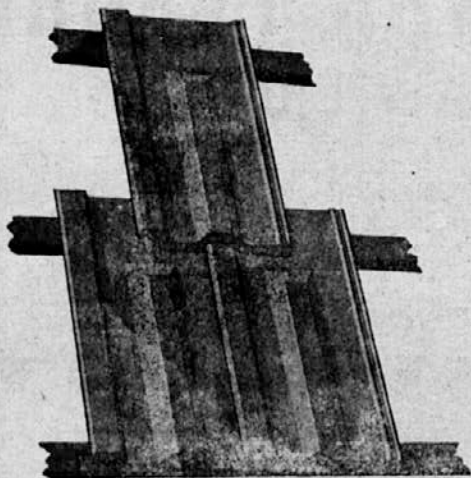
Posojilnica je najstarejši slovenski denarni zavod
v Mariboru.

Združene opekarne d. d. Ljubljana

(preje Vidic-Knez)

Prešernova ul. 3

nudijo v poljubni množini takoj dobavno

strešnik - zakrivač

(dvostruki utorni crep)

s priveznim nastavkom, tedaj streha popolnoma varna pred nevihto. Najboljši preizkušeni model! — Najcenejše strešno kritje! — Dalje

zidno opeko.

— — Na željo se pošlje takoj popis in ponudba. — —

T v r d k a

IVAN PERDAN

v Ljubljani

Glavni založnik

Ciril-Methodovih vžigalic in Ciril-Methodovega čaja v zavitkih. Najnižja cena in točna postrežba.

➡ V zalogi vedno: ➡

**najfinejše namizno
olje, kava, riž, čaj,
milo, žganje, kakor
tudi vse drugo špe-
cerijsko blago na
drobno in debelo po
najnižjih cenah.**

TELEFON 304

V LASTNI HIŠI

NARODNA TISKARNA

IZVRŠUJE
VSA TISKARSKA DELA,
KOT KUPČIJSKE TISKOVINE,
ČASOPISE, KNJIGE, TISKOVINE ZA
URADE, HRANILNICE IN PO-
SOJILNICE, VIZITNICE,
KUVERTE ITD.

LJUBLJANA - KNAFLJEVA UL. 5

Narodna knjigarna in trgovina s papirjem

priporoča šolske in vse druge knjige,
vsakovrstne šolske, pisarniške in razne druge
potrebščine — Sprejema naročila na vse
časopisje in revije — Vsakovrstne
razglednice — Trgovske
knjige vedno v
zalogi

Ljubljana - Prešernova ulica 7

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

v Ljubljani, Stritarjeva ulica števil. 2.

Delniška glavica in rezerve: Din 45.000.000

OBRSTUJE vloge na tekočem računu in na knjižice najugodnejše ter plačuje sama rentni davek. — KUPUJE in prodaja devize, valute in efekte vseh vrst. — ESKONTUJE in vnovčuje menice in devize na tu- in inozemska mesta. — SPREJEMA vsa borzna naročila na tu- in inozemske borze in

jih izvršuje najugodnejše. — DAJE vsakovrstne predjame na blago, efekte itd. — DOVOLJUJE vsakovrstne kredite pod najugodnejšimi pogoji. — PRODAJA srečk razredne loterije. — DAJE informacije v vseh v bančno stroko spadajočih zadevah.

Brzojavni naslov: Banka, Ljubljana.

Telefon števil. 261, 413, 502, 503, 504.

Račun ček. urada v Ljubljani števil. 10.509.

Podružnice:

Brežice, Celje, Črnomelj, Gorica, Kranj, Maribor,
Metković, Novisad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Priporočamo domačo
tvrdko

J. MAČEK

LJUBLJANA

Aleksandrova cesta samo št. 12
(hiša Pokojninskega zavoda).

Največja zaloga
moških in deških
oblek, površnih su-
kenj, modnih in
športnih hlač

—
Strogo reelna postrežba!

LESKOVIC & MEDEN

TRGOVINA S SPECE-
RIJSKIM BLAGOM NA
DROBNO IN DEBELO

LJUBLJANA-JURČIČEV TRG 1

M. ROSNER & KOMP. NASLED. VIKTOR MEDEN

PRODAJA FINO PRISTNO BLAGO
LASTNEGA IZDELKA: SLIVOVICO,
SADJEVEC, BRINOVEC, KONJAK,
VINO VERMUT, PO UGODNIH CE-
NAH. — KUPUJE: BRINJE, TROPI-
NE, DROŽI IN DRUGE SUROVINE

VELEŽGANJARNA
LJUBLJANA

Tovarne strojev, livarne železa in kovin

K. & R. JEŽEK

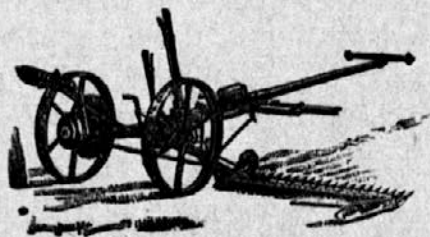
BLANSKO-MARIBOR

Prodajna pisarna:
MARIBOR, Aleksandrova c.51
Telefon interurban 136

Tovarna:
MARIBOR, Melje 103
Telefon interurban 177

se priporoča v dobavo vseh vrst
kmetijskih strojev in sesalk

Izdeluje motorje na bencin in sesalni plin. -
Popolne opreme opekarn, šamotnih tovarn in
tovarn za cement, mlinov in žag. - Dvigala,
prenašala. - Najnovejše sestave transmisij.
Popravila strojev vsake vrste. — Odlitki iz železa in
kovin po lastnih in tujih modelih.

Najstarejša narodna
veletrgovina s papir-
jem, knjigarno in knji-
govezno industrijo

VILKO WEIXL

MARIBOR, JURČIČEVA ULICA 8

se priporoča cenj. občin-
stvu, šolam in društvom. —
Šolski zvezki, knjige, kon-
fetti, papirni krožniki, lampi-
joni itd. lastnega izdelka.

Perilo

kravate

klobuke

dežne plašče

dežnike

čevlje, potne kovčege ter
različno modno in galan-
terijsko blago priporoča

JAKOB LAH
MARIBOR, Glavni trg 2

CENTRALNA BANKA D. D. ZAGREB
PODRUŽNICA MARIBOR

Centrala Zagreb

Telefon 101 in 242

Brzojavni naslov:

CENTROBANKA

**Izvršuje vse bančne po-
sle v tu in inozemstvu**

L. MIKUŠ

Izdelovatelj dežnikov, solnčnikov, zaloga
sprehajalnih palic.

Mestni trg
št. 15

LJUBLJANA

Mestni trg
št. 15

Na drobno |

Na debelo |

Popravila točno in solidno

Zmerne cene.

FRAN ŠKAFAR

Stavbeno in pohištveno
mizarstvo s parno silo

ZALOGA POHIŠTVA

LJUBLJANA

Rimska cesta šte. 16

Modna in športna trgovina

P. MAGDIČ

V LJUBLJANI

:::

NASPROTI GLAVNE POŠTE.

:::

Priporočila za gospode :

KLOBUKE,
PERILO,
KRAVATE,
TELOVNIKE,
DEŽNIKE,
TURISTOVSKÉ PREDMETE,
TELOVADNE POTREB-
ŠČINE.

Priporočila za dame :

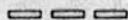
ŠPORTNE KLOBUKE,
PLAŠČE, KOSTIME, VRHNJA
KRILA, SPODNJA KRILA,
PERILO, MODERCE, ROKA-
VICE, ČEPICE, HIŠNE HA-
LJE, BLUZE, SVILO IN VSE
MODERNE NAKITNE
PREDMETE.

NARODNE ZASTAVE, TRAKOVE,

:::

ZNAKE I. T. D.

:::

ZALOŽNIŠTVO CIRIL-METODOVIH
ZNAKOV, BROŠK, IGEL, PRIVESKOV,
GUMBOV I. T. D.

Eksportna trgovina z jajci

VINKO NARAT v Št. Vidu pri Grobelnem

kupuje vsako možno kokošjih jajc in jih
plačuje vedno po najvišjih dnevnih cenah.

KLJUČAVNIČARSTVO

AVGUST MARTINČIČ

LJUBLJANA - RIMSKA CESTA ŠTEV. 14

SE PRIPOROČA ZA VSA V TO STROKO SPADAJOČA

DELA, POSEBNO VSEH VRST ŠTEDILNIKE, KO-

VANE OGRAJE ITD. DALJE ZA IZDELAVO

JEKLENIH VALJČNIH ZASTOROV

(ROLETE) - PREVZEMA TUDI

— VSA POPRAVILA. —

TELEFON ŠTEV. 553.

ČEK. RAČUN 10.841

Anton Leben, nožar

Stari trg šteV. 15

prilporoča svojo zalogo jeklenega blaga.

Brusarnica in popravljalnica.

Električni obrat.

TRGOVSKA BANKA D. D.

Ljubljana, Dunajska cesta 4.

Kapital in rezerve Din 17,500.000'-

Podružnice:

Maribor, Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice.

Ekspozitura:

Meža — Dravograd.

Menjalnica:

Ljubljana, Kolodvorska ulica.

Sprejema denarne vloge
na hranilne knjižice in
tekoči račun in jih ob-
restuje najugodneje.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, va-
lute, devize, čeke itd.

Eskontira in vnovčuje
menice, devize, kupone.

Daje predujme
na vrednostne papirje
in blago.

Posreduje
pri borzah in naročilih
vestno in kulantno.

Izdaja
akreditive in izvršuje
izplačila na vsa tu in
inozemski tržišča.

Finansira

industrijalna, trgovska in obrtna podjetja.

Telefoni: 139, 146, 458.

Brzjavni: Trgovska.

**Zvezna
tiskarna
in
knjigarna**

LJUBLJANA

Wolfova ulica 1

je moderno urejena ter
: izvršuje lično in ceno :

tiskovine vseh vrst

kakor: časopise, knjige,
brošure, cenike, lepake,
letake, vabila, sporede, ta-
bele, račune, kuverte in
pisemski papir s firmo,
vizitke, naslovnice i. t. d.

**Automatično strojno
numeriranje.**

Lastne knjigoveznice.

„DRAVA“

lesna industrijska delniška družba

Parne žage: Maribor -
Melje, Freistein in Zbelovo
Melje: Tovarna ledenic in
hladilnih naprav
Oddelek za jermenice
Oddelek za zaboje
Stavbeno mizarstvo

Zbelovo pošta Poljčane: Tovarna za upognjeno pohištvo
Centrala: Maribor, Meljska c. 91

Telefon števil. 256 Interurb.

Ščitite svojo eksistenco s pomočjo
zavarovalnic. Varno zaslombo v tem
oziru Vam daje zavarovalna banka

„SLAVIJA“

ki zavaruje proti požarni škodi,
vlomu, avtomobilskim in vsem drugim
nesrečam, jamstvenim škodam itd.
In zagotovi kapital, ki se izplača
ob gotovi starosti ali ob smrti.
Jugoslovanska zavarovalna banka
„Slavija“ je v zvezi s češko banko
„Slavijo“ v Pragi. Generalno ravna-
teljstvo je v Ljubljani. Podružnice:
Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sara-
jevo, Novi Sad, Split, Osijek, ekspo-
ziture v Skoplju, Vel. Bečkereku,
Cetinju, Mariboru.

JOS. ROJINA

LJUBLJANA, Aleksandrova c. 3

**Največja zaloga
moderne moške in deške
konfekcije**

**Poseben oddelek za oble-
ke po meri — opremljen
z blagom svetovnih tvornic**

**Točna postrežba!
Solidne cene!**

**TOVARNE STROJNE
D. D.
IN LIVARNE**

Železo-

livarna - Stroji

za obdelovanje lesa

**Vodne turbine in hidravlični re-
gulatorji - Transmisije - Stiskalnice za**

**klobuke - Vodne in parne arma-
ture, sesalke, brizgalnice**

Umetniško izdelano

cerkveno orodje

Zvonovi

LJUBLJANA

JADRANSKA BANKA D. D. - BEOGRAD

Delniška glavica: Din 60.000.000.--

Rezerve: Din 32.515.000.--

Centrala (začasno) LJUBLJANA

Podružnice:

Beograd	Ercegnovi	Kranj	Sarajevo
Bled	Jelsa	Ljubljana	Šibenik
Cavtat	Jesenice	Maribor	Split
Celje	Korčula	Metković	Zagreb
Dubrovoik	Kotor	Prevalje	

Brzojavni naslov: JADRANSKA.

Amerikanski oddelek --- Potniški urad

Inozemska zastopstva:

Italija: BANCA ADRIATICA, Trst, Opatija, Zadar.

Avstrija: ADRIATISCHE BANK, Dunaj.

Južna Amerika: BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Afilijacija: FRANK SAKSER STATE BANK, 82 Corlandt St. New York City.

Banka ima prokursne zveze v vseh glavnih mesnih
:: sveta in se peča z osemi bančnimi posli. ::

Rogaška slatina

Tempel vrelec:

Najboljša namizna voda, najbogatejša na ogljikovi kislini. Pospešuje prebavljanje in presnavljanje.

Styria vrelec:

Zdravilna voda proti kroničnemu katarju želodca in čreves, najboljši pripomoček proti slabemu prebavljanju in teku. Proti boleznim jeter in ledvic, sladkorna bolezen.

Donati vrelec:

Najmočnejši vrelec svoje vrste, posebno dobro sredstvo proti črevesnemu katarju, žolčnemu kamenu, sladkorni bolezni, debelosti, putiki, hemoroidom itd.

Rogaška slatina

je najbolj priljubljena in se v obče največ zahteva. To pa radi tega, ker je izmed vseh alkalčno-solnčnih rudninskokislinskih slatin najbogatejša na ogljikovi kislini. — Ta slatina je najokusnejša krepčilna in oživljajoča pijača; obenem pa tudi najboljše sredstvo s katerim se obvaruje v mrzličnih krajih mrzlice

Rogaška slatina

je najboljša namizna in zdravilna mineralna voda, katera nima nikdar slabegu okusa ali duha.

ŠERCERIN DRUG

Zaloga pohištva in mizarstvo
MARIBOR, Vetrinjska ulica 2 in 8

Se priporočata
cenj. občinstvu

Cene
konkurenčne

KAVARNA „JADRAN“

V MARIBORU

v bližini kolodvora

se cenj. gostom priporoča

ALOJZ IVANČIČ

TEXTILIA

trgovska in industrijska d. d.

LJUBLJANA

Krekov trg št. 10

**Največja zaloga
manufakturnega blaga.**

Delniški kapital
3,000.000 Din

Brzjavke: Textilia
Telefon št. 177

Na debelo

Josip Ravnikar

LJUBLJANA

Dalmatinova ulica št. 13

**Manufaktura na
debelo!**

ČEŠKA INDUSTRIJALNA IN GOSPODARSKA BANKA

Centrala v Pragi Centrale á Prague
Podružnica v Ljubljani Succursale á Ljubljana

Vplačana del. glav- KĚ 210.000.000* - Capital et
nica ter rezervni fondi reserves

Vloge KĚ 2.382.000.000* - Dépôts

Brzjavi: INDUSBANKA LJUBLJANA Telegramme:
Telefon inter. Ljubljana 104

Podružnice v Čehoslovaški republiki : Succursales en Tschecoslovaquie :

Radl lažje orientacije navajamo v abecednem redu posamezne sedeže naših podružnic tako v češkem kakor tudi v nem. jeziku.

Aussig (Usti n. L.)
Benešov (Beneschau)
Beroun (Beraun)
Bodenbach (Podmokly)
Bohumín (Oderberg)
Bratislava (Pressburg)
Brno (Brünn)
Bruntal (Freudenthal)
Břeclava (Ludenburg)
Budweis (České Budějovice)

Čáslav
České Budějovice (Budweis)

České Velenice
Česky Krumlov (Krumau)
Česky Těšín (Čech. Těschen)

Chomutov (Komotau)
Děčín (Tetschen)
Domažlice (Taus)
Dvur Králové (Königinhof)

Freudenthal (Bruntal)
Friedland
Gablonz (Jablonec n. N.)
Hodonín (Göding)
Hohenmaut (Vysoké Myto)
Horní Dvořiště (Oberhald)
Hradec Králové (Königrätz)

Iglau (Jihlava)
Jablonec n. N. (Gablonz)
Jihlava (Iglau)
Jindřichuv Hradec (Neuhaus)
Jungbunzlau (Mi. Boleslav)

Kaschau (Košice)
Kladno

Klatovy (Klattau)
Komotau (Chomutov)
Königrätz (Hradec Králové)
Königinhof (Dvur Králové)

Košice (Kaschau)
Krumau (Česky Krumlov)
Kutna Hora (Kuttienberg)
Louny (Laun)
Ludenburg (Břeclava)
Mährisch Ostrau (Moravská Ostrava)
Mährisch Trübau (Moravská Třebova)

Místek
Mladá Boleslav (Jungbunzlau)
Moravská Ostrava (Mährisch Ostrau)
Moravská Třebova (Mährisch Trübau)
Morchenstern (Smržovka)
Nachod
Neuhaus (Jindřichuv Hradec)

Oberhald (Horní Dvořiště)
Oderberg (Bohumín)
Olumuc (Olmütz)
Opava (Troppau)
Pardubice
Pilsen (Pilsen)
Podmokly (Bodenbach)
Přerov (Prerau)
Příbram
Rakovník
Roudnice
Semily
Smržovka (Morchenstern)
Sternberg

Svitavy (Zwittau)
Tábor
Taus (Domažlice)
Tschech. Tetschen (Česky Těšín)

Tetschen (Děčín)
Třeboň (Wittingau)
Troppau (Opava)
Uherske Hradiště (Ung. Hradisch)
Usti n. L. (Aussig)
Usti n. Orł. (Wildenschwert)

Vitkovice (Witkovitz)
Voňany
Vyprty (Weipert)
Vysoké Myto (Hohenmaut)
Weipert (Vyprty)
Wildenschwert (Usti n. Orł.)

Wittingau (Třeboň)
Znojmo (Znaím)
Zwittau (Svitavy)

Ekspoziture v Pragi

Prag I., II.,
Prag VII. (Holešovice)
Prag VIII. (Libeň)
Král. Vinohrady
Žižkov

Pridružene banke :

Prva hrvatska obrtna banka d. d., Zagreb,
Ogrsko-česka industrijalna banka d. d., Budapest,
Anglo-romunska banka d. d., Bucarest.

Izvrševanje vseh bančnih poslov.

Toutes les opérations de banque.

Manufakturno blago

: vseh kakovosti se dobi vedno v trgovini :

Karol Jančič

Maribor

Aleksandrova cesta 11.

V Mariboru kupujte

: galanterijo, drobnarijo, parfumerijo, le pri :

Drago Rosina

Maribor

Vetrinjska ulica 26.

Andrej Oset

*trgovina deželnih pridelkov, drv, premoga, sena
in slame*

Maribor

Aleksandrova c. 57.

Telefon 88

Zinauer in drug

trgovina z mešanim blagom

Maribor

Aleksandrova c. 45.

Telefon 15

Kavarna in restavracija

„ZVEZDA“

Preje
„KASINO“

LJUBLJANA

Preje
„KASINO“

Prevzel sem kavarno in restavracijo „Zvezdo“, jo popolnoma prezidal in obnovil ter najmodernejše opremil, da se lahko meri z najlepšimi velikomestnimi

kavarnami. Poskrbel sem za prvovrstno kavo, za okrepčila vseh vrst, za okusne jedi, prigrizke in izborno pijačo.

Na razpolago so vsi domači listi, časopisi in revije, kakor tudi vsi večji politični, leposlovní in ilustrirani slovanski, francoski, italijanski in nemški listi.

Postrežba najboljša in najtočnejša.

Kavarna in restavracija „Zvezda“ je zbirališče vseh narodnih krogov!

Za mnogobrojen obisk se priporoča

Fran Krapeš,
kavarnar in restavrater.

ANTON BAJEC

TRGOVINA
S CVETLICAMI, ŠOPKI,
VENCİ IN TRAKOVI Z
NAPISI

LJUBLJANA
POD TRANČO

JOSIP OLUP

U gostilni „Pod Trančo“ se točijo
pristna dolenjska in štajerska vina.

Prigarača tudi svojo trgovino z ma-
nufakturnim blagom in moškimi
oblekami domačega izdelka. Po
najnižjih cenah.

Ljubljana, Stari trg 1 in 2.

Zaloga
stekla, porcelana in
==== svetiljk ====

Fran Kollmann

Ljubljana, Mestni trg

priporoča

bogato zalogo vseh v svojo
stroko spadajočih predmetov.

Osobito priporoča slav. ob-
činstvu v nakup
valjčke za svetiljke
v korist Družbi sv. Cirila in Metoda.

Cenovniki na razpolago.

Jadranska zavarovalna družba

(Riunione Adriatica di Sicurtà v Trstu)

Ravnateljstvo v Zagrebu.

Generalni zastop za Slovenijo
v Ljubljani, pod Trančo 2

==== sklepa: =====

1. Požarna zavarovanja.	5. transportna zavarovanja.
2. Življenska zavarovanja.	6. zavar. proti škodam vsled razbitja stekla.
3. Nezgodna in jamstvena zav.	7. zavarovanja proti škodam po toči.
4. Zavar. proti škodam vsled tatinskega vloma.	

Najnižji tarifi.

Takojšnje izplačilo škod.

Zastopstvo v vseh krajih Slovenije.

Tovarna zamaškov

Najso-
lidnejša in
najcenejša postrežba!
Električni obrat. Direktni uvoz
probkovine iz Španije in
Portugalske. Zahte-
vajte vzorce!

Jelačin & Ko. - Ljubljana

Velika zaloga storjene obleke za gospode in dečke

LJUBLJANA **Mar. Čik nasl. M. Polach** Mestni trg 9

priporoča svojo veliko izbiro storjenih oblek, pelerin,
čepic, vsakovrstnega perila za gospode in dečke od 2 let naprej.

Najstarejša domača tvrdka. Najnižje cene!

..... **Engelbert Franchetti**

V Ljubljani, Dunajska cesta števil. 20, nasproti kavarne „Evrope“
priporoča svojo največjo in povsem higijenično urejeno brivnico.
Za dobro in točno postrežbo je vsestransko skrbnjeno.

:: Zdravilišče Rogaška Slatina ::

Postaja Grobelno na Južni železnici in od tam po lokalni železnici v Rogaško Slatino.

Zdravilišče, kjer se pijejo 3 vrste najboljših zdravilnih vod (Tempel, Styria, Donati).

TEMPEL-VRELEC.

Najboljša namizna voda, najbogatejša na ogljikovi kislini. Pospešuje prebavljanje in presnavljanje.

STYRIA-VRELEC

Zdravilna voda proti kroničnemu katarju želodca in čreves, najboljši pripomoček proti slabemu prebavljanju in teku, boleznim jeter in ledvic, sladkorni bolezni.

DONATI-VRELEC.

Najmočnejši vrelec svoje vrste, posebno dobro sredstvo proti črevesnemu katarju, žolčnemu kamenu, sladkorni bolezni, debelosti, hemoroidom, putiki i. t. d.

Rogaška slatina je najbolj priljubljena in se v oooe največ zahteva. To pa radi tega, ker je izmed vseh alkalično-saliničnih rudninskokislih slatin najbogatejša na ogljikovi kislini. — Ta slatina je najokusnejša krepčilna in oživlja oča pijača; obenem pa tudi najboljše sredstvo, s katerim se obvaruje v mrzličnih krajih mrzlice.

Rogaška Slatina je najmodernejša in največje zdravilišče v celi Jugoslaviji. Hydroterapija, elektroterapija in inhalatorij, gimnastika za zdravljenje, kopeli z ogljikovo kislino, slane, sinrečne, parne, zračne, solnčne kopeli in kopeli z vročim zrakom. Zdravljenje z mlekom in sirotko. Dietetska restavracija. — Lastni vodovod za pitno vodo. 228 m nad morjem ležeče. **Stalni poštni brzojavni in telefon. urad.** Velika kopališka dvorana, bralna soba, lepe jedilnice, dobre restavracije, kavarne, slaščičarne, terase, sprehajališča, vojaška godba. — Pogoste priredbe plesov, umetniških in navadnih koncertov, tombole. Izposojevalna knjižnica, lepi parki i. t. d. Živahen poštni in vozni promet. Avtomobili in vozovi stoje gostom na razpolago. **Sezija od 1. maja do 1. oktobra, Ravnateljstvo drž. zdravilišča Rogaška Slatina.**

Slavenska banka d. d., Zagreb

PODRUŽNICA: LJUBLJANA.

**Delniška glavnica Din 50,000.000
in rezerve preko Din 12,500.000**

PODRUŽNICE:

**Beograd, Bjelovar, Brod na Savi,
Celje, Dubrovnik, Gornja Rad-
gona, Kranj, Maribor, Murska
Sobota, Novi Sad, Osijek, Sara-
jevo, Sombor, Sušak, Šibenik,
Šabac, Vršac, Wien.**

EKSPozITURE:

**Rogaška Slatina (sezonska),
Škofja Loka, Jesenice.**

AGENCIJI:

**Buenos Aires, Rosario de
Santa Fe.**

AFILIJACIJI:

**Slovenska banka, Ljubljana, Ju-
goslavenska industrijska banka
d. d., Split.**

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

DELNIŠKA TISKARNA

D. D.

Grafični zavod

za vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela

Najmoderneje opremljena

KNJIGOVEZNICA

ČRTALNI STROJ

za izdelovanje trgovskih knjig

Telefon št. 132 — Brzjavi:

Deltisk — Pošt. ček.

zavod št. 11.630

**MIKLOŠIČEVA CESTA
ŠT. 16 — LJUBLJANA**

„BALKAN“ D. D.

ZA MEDNARODNE TRANSPORTE

Centrala: LJUBLJANA

Podružnice: LJUBLJANA, Dunajska cesta 33
BEOGRAD, Karadjordjeva ulica 30
MARIBOR, Aleksandrova cesta 35
ZAGREB, Sudnička ul. 3
RAKEK, poleg kolodvora
JESENICE, Hotel Triglav
CARIBROD

**Brzjavni naslov za vse
poslovnice „Spedbalkan“**

**Afilijacije in generalna zastopstva
v vseh večjih mestih kontinenta**

**Opravlja
vsakovrstne spedicije:
uvoz, izvoz, loco**

Carinsko posredništvo

**Tarifni in reklamni oddelek
SPEDICIJSKI URAD DRŽAVNIH
ŽELEZNIC KRALJEVINE SHS**

**I. LJUBLJANSKO JAVNO SKLADIŠČE
KRISPER-TOMAŽIČ D. Z O. Z. LJUBLJANA**

**Vskladiščenje vseh vrst blaga —
Warrant — Smestišče carinske robe**

GRAJSKA KLET V MARIBORU

Največja podzemna restavracija v Jugoslaviji, okusno urejena, nudi posebne sobe ter udobne lože. Splošno priznana največja izbira prvovrstnih specialnih vin iz glasovitih ljutomerskih krajev. Izborna domača, češka in francoska kuhinja. Lastna vinska kletarstva.

Vsak torek, četrtek in soboto večer „koncert“.

Za obilen obisk se priporočata

VALJAK in ŠLACHTA.

Gričar & Mejač

NAJVEČJA
ZALOGA

izgotovljene obleke
za gospode,
gospe in
dečke

Ljubljana, Šelenburgova 3

Anglo-Austrian Bank Limited

podružnica Maribor

Centrala London

Izvršuje vsa v bančno stroko spadajoča
opravila kar najkulantneje.

Telefon števil. 151

Gaspari & Faninger

Maribor, Aleksandrova c. 48

Na debelo

Pletenina,
drobnina, galanterija.

Kr. dvorni

dobavitelji

V. Bizjak & drug

Rogaška Slatina

Keksi
Prepečenci
Vafeljni
Oblati
Diskviti

„ELIN“

družba za električno industrijo v Mariboru d. z o. z.

Pisarne :

Vetrinjska ul. 11.

Skladišče :

Jurčičeva ul. 8.

Brzjavni : Elín, Maribor. — **Telefon interur. :** št. 239.

Ekspozitura Ljubljana : palača „Ljubljanske kreditne banke“

Se priporoča za: izdelovanje elektromotorjev in generatorjev za vsakovrstni tok in velikost, transformatorje in aparate za visoko napetost.

Izdelovanje za posebne svrhe posebno za ladje, rudokope in premogovnike, kakor tudi elektro kemijo, izdelovanje vseh idočih tip na veliko.

Zgradbe elektrarn za javne in industrijske svrhe, naprave za luč in moč za velika industrijska podjetja ter zgradbe velikih omrežij za visoko napetost.

Električni material za inštalacije predpis. kakovosti.

Katalogi in skladiščni listi na razpolago.

OKVIRJE

vseh vrst, najmodernejših vzorcev v **ovalni** in **okrogli** obliki, kakor tudi vseh drugih oblik
se kupi najceneje pri

MIHO VAHTAR - JU

atelje za umetno knjigoveštvo in izdelovanje okvirjev
MARIBOR, Gosposka ulica št. 24

F. P. VIDIC & KOMP.

v

LJUBLJANI

Zaloga peči, štedilnikov, zidakov,
zarezanih strešnikov zakri-
vačev, cevi iz kamenine,
plošč za tlak ter
vseh stavbnih
izdelkov

Zaloga stavbnega materiala.

MANUFAKTURNA TRGOVINA

SREČKO PIHLAR

MARIBOR, GOSPOSKA UL. 5

TISKOVNA ZADRUGA LJUBLJANA

Prešernova ulica, nasproti glavne pošte

priporoča svoje publikacije:

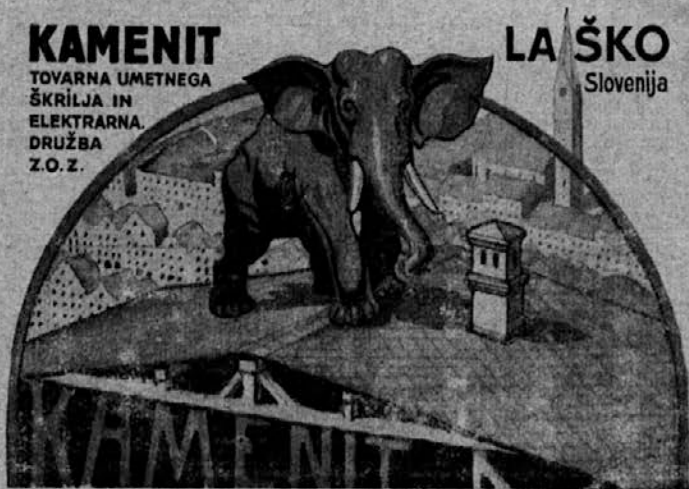
LJUBLJANSKI ZVON, mesečnik za leposlovje, 44 letnik.
Celoletna naročnina Din 120. Zbirko SLOVENSKI PISATELJI
(Jurčič, Jenko, Tavčar, Podlimbarski) svojo **PREVODNO
KNJIŽNICO, SHAKESPEARJEVO KNJIŽNICO**, poljudno
znanstveno knjižnico „**POTA IN CILJI**“, **ZBIRKO POLI-
TIČNIH, GOSPODARSKIH IN SOCIALNIH SPISOV.** —
Zbirka raznih zakonov in naredb. Vse zbirke se nadaljujejo.
Sprejema naročila na vse zbirke ali posamezne knjige.

KAMENIT

TOVARNA UMETNEGA
ŠKRILJA IN
ELEKTRARNA
DRUŽBA
Z.O.Z.

LAŠKO

Slovenija

Zbirališče rodoljubov!

Peter Stepič

restavracija
in veletrgovina z vinom

Šiška pri Ljubljani.

Zbirališče rodoljubov!

Dobro blago po znano znižanih cenah dobite
v modni trgovini

PETER ŠTERK

Ljubljana

Stari trg 18

Specijalna trgovina najmodernejših bluz,
jutranjih oblek la kakovosti, moško,
žensko in otroško perilo.

Dalje moških klobukov,
čepic, slamnikov, nogavic, rokavic itd.

UNDERWOOD

pisalni stroj

in druge samo prvovrstne znamke

**Razmnoževalni aparati vseh
vrst ter potrebščine v naj-
novejši izbiri pri trdki**

FRANC BAR

LJUBLJANA

Cankarjevo nabrežje 5 — Telefon 407

BURROUGHS

seštevalni stroj

VELIKA ZALOGA

**barvnih trakov, ogljenega, in-
digo, voščenega in strojepis-
nega papirja ter vseh pisar-
niških potrebščin.**

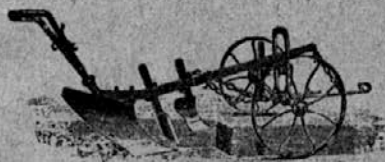
**Moderno urejena mehanična
delavnica za pisalne in ra-
čunske stroje**

Postrežba točna in solidna!

Poljedelske stroje:

mlatilnice, gepeljne, slamoreznice, čistilnice, itd. Vsa orodja za ključavničarje, kleparje, kovače, mizarje, tesarje, kolarje ter

vse druge
železniške
potrebščine
in cement

nudi po najnižjih cenah

FR. STUPICA

veletrgovina z železnino in poljedelskimi stroji, zaloga smodnika in drugih razstreljiv
Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 1

Ceniki brezplačno.

Bogati zalogo
ščipalcev, očal, daljnogledov,
toplomerov, barometrov itd.
priporoča

FR. P. ZAJEC optik in urar
Ljubljana, Stari trg števil. 9.

Postrežba
točna
in
solidna!

Velika zaloga ur, zlatnine in srebrnine. Vsa popravila se izvršujejo v moji moderno opremljeni delavnici po najnižjih cenah.

Spominjajte se
o slavnostnih dneh in
raznih priložnostih
Družbe sv. Cirila in Metoda!

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica)
V LJUBLJANI.

STANJE VLOŽENEGA DENARJA preko 90 milijonov dinarjev ali 360 milijonov kron.

SPREJEMA VLOGE na hranilne knjižice in tekoči račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

ZLASTI PLAČUJE za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

JAMSTVO za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kakor kjerkoli drugod, ker jamči za nje poleg lastnega hranilničnega premoženja še

mesto Ljubljana

z vsem premoženjem in davčno močjo. Ravno radi tega nalagajo pri njej tudi sodišča denar mladoletnih, župni uradi cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je

denar popolnoma varen.

KOVINOSTISKARSKA INDUSTRIJA

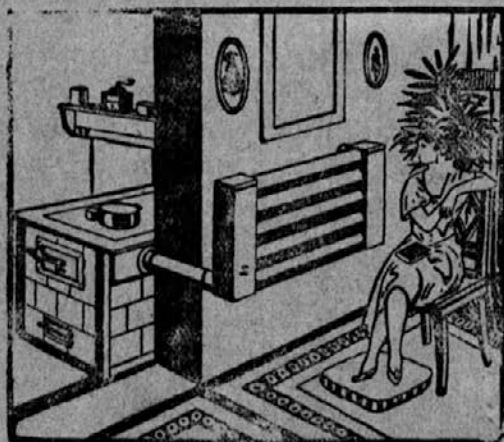
R. NIPIČ IN DRUG

MARIBOR, Slovenska ul. 20

priporoča svoje izdelke

iz medi, bakra in drugih kovin, kakor svečnike, turške servise za kavo, aluminijevo kuhinjsko posodo, električne svetilke in vse druge potrebščine za električno razsvetlavo itd. itd.

Patentirani ogrevalni aparat
„TOPLODAR“

Prištedi 150% na kurivu in je nedosegljive vrednosti za vsakega posameznika!